

Riksdagens protokoll

2006/07:127

Fredagen den 15 juni

Kl. 09.00 – 14.29

Protokoll
2006/07:127

---

1 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2006/07:636

Till riksdagen

Interpellation 2006/07:636 Korttidsstudiestöd och det livslånga läran-

det

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 18 juni 2007.

Skälet till dröjsmålet är att jag har fått oförutsedda åtaganden.

Stockholm den 13 juni 2007

Utbildningsdepartementet

Jan Björklund

2 § Svar på interpellation 2006/07:535 om skötsamhetskriterier för frivård inom kriminalvården

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Kjell Eldensjö har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att utökad frigång ska kopplas till ett förmånssystem samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att generösare beviljanden av frigång inte bara ska framstå som ett sätt att frigöra anstaltsplatser.

Jag håller med Kjell Eldensjö om att målet med tiden i anstalt ska vara att den intagne bryter med sitt brottsliga förflutna och ett liv i utanförskap och i stället inlemmas i samhällsgemenskapen. I förlängningen berör de aktuella frågorna ett högprioriterat område för regeringen, nämligen hur vi ska få människor i arbete. En viktig förutsättning för att kunna lämna en tillvaro präglad av kriminalitet och att känna sig delaktig i samhället är naturligtvis att man har ett arbete.

Jag är också överens med Kjell Eldensjö om att individens motivation till en positiv förändring måste tas till vara ännu bättre inom Kriminalvården. Det är därför som Kriminalvården har fått i uppdrag att utarbeta ett system som ökar möjligheterna att uppmuntra och förstärka positivt beteende bland intagna under verkställighet av fängelsestraff.

Inom ramen för uppdraget driver Kriminalvården en verksamhet med ett förmånssystem på försök vid några anstalter. Inom Justitiedepartementet pågår också ett arbete med att utforma en ny kriminalvårdslagstiftning inom vilken någon form av förmånssystem kan komma att bli en del. Självfallet bör Kriminalvårdens redovisning av de erfarenheter som försöksverksamheten ger inväntas innan regeringen kan gå vidare med en ny lag.

Den lagstiftning som gäller från den 1 januari i år innebär att övergången från anstalt till frihet blir mer strukturerad, delvis genom nya utslussningsåtgärder. Den nya lagstiftningen innebär vidare att verkställigheten av fängelsestraff är mer individualiserad. Självklart ska utslussningsåtgärderna användas så att skötsamhet lönar sig. Intagna som är skötsamma har större möjlighet att avtjäna sina fängelsestraff utanför anstalterna genom exempelvis vistelse på så kallade halvvägshus eller genom utökad frigång. Samtidigt riskerar intagna som missköter sig att få den villkorliga frigivningen senarelagd. Redan genom de lagändringar som gäller från den 1 januari i år är alltså konsekvenserna av skötsamhet och misskötsamhet tydligare än vad de har varit. Om någon form av förmånssystem införs är det också naturligt att det kopplas till utslussningsåtgärderna. Regeringen har gett Brottsförebyggande rådet i uppdrag att utvärdera den nya lagstiftningen om utslussning. Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2010.

Det är väl känt att själva övergången från vistelse i anstalt till vistelse i frihet är en kritisk tidpunkt när det gäller risken för återfall i brott. Därför är bra och effektiva frigivningsförberedelser en mycket viktig komponent i en kriminalvård där det återfallsförebyggande arbetet sätts i centrum. Samtliga utslussningsåtgärder, inte bara frigång, ska underlätta övergången mellan tiden i anstalt och livet i frihet. Det är min övertygelse att en väl fungerande utslussning är avgörande för att en intagen ska kunna lämna sina brott bakom sig och kunna gå ut i arbete.

Anf. 2 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Tack, justitieministern, för svaret på min interpellation. Jag tycker väl att det ser ut som om vi strävar åt samma håll, i alla fall, i den här frågan.

Med tanke på det tryck som nu finns när det gäller fängelseplatser kan det ju lätt börja misstänkas att utökad frigång utnyttjas för att frigöra platser så att nya fängelsedömda brottslingar kan få plats att börja avtjäna sina fängelsestraff så fort som möjligt. Jag vet att nya anstaltsplatser är på gång och att andra moderniseras för att uppfylla dagens krav, men eftersom situationen nu är svår skulle man lätt kunna tro att den utökade frigången, som redan börjat gälla, är just ett sätt att frigöra fängelseplatser, vilket i så fall är olyckligt. Jag hoppas och tror att den kopplingen inte finns.

Jag anser att det är väldigt viktigt att frigång endast kan bli aktuell till följd av att en intagen varit skötsam och följt sin individuella verkställighetsplan, för annars är frigång snarare till förfång för den intagne än till hjälp.

Precis som justitieministern säger i interpellationssvaret måste målsättningen vara att kriminella ska ges bästa möjliga förutsättningar att bryta sin brottsliga bana, att lämna det samhälleliga utanförskapet bakom sig och därmed ta till sig ett mer normalt levnadsmönster.

Fru talman! Jag tror att Kriminalvårdsutredningens förslag om en förmånstrappa i flera steg skulle kunna vara de morötter som behövs för att motivera intagna att så att säga steg för steg bli alltmer mogna att också i slutet av strafftiden kunna slussas ut från fängelsevistelsen till ett normalt liv utan våld.

Ett sådant system skulle enligt utredningen bygga på en individuell verkställighetsplan som den intagne själv varit med och planerat och godkänt. Verkställighetsplanen behöver dock omprövas tid efter annan, och därvid blir förmånstrappan aktualiserad: Det blir steg upp, steg ned eller att den intagne står kvar på samma nivå. Det blir ett mått på hur han eller hon mognat för fortsättningen och förhoppningsvis utslussning före tidpunkten för villkorlig frigivning.

Jag skulle gärna vilja höra ytterligare lite om justitieministerns tankar om just den modell som Kriminalvårdsutredningen kom fram till som sitt förslag.

Jag ser att justitieministern i sitt skriftliga svar uttalar att ”individens motivation till en positiv förändring måste tas till vara ännu bättre inom Kriminalvården”, men jag tror att motivationsåtgärderna precis som Kriminalvårdsutredningen föreslår bör bygga på en sorts förmånstrappa där intagna successivt kvalificerar sig för en framgångsrik utslussning. Vad tycker justitieministern?

Anf. 3 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag är också säker på att Kjell Eldensjö och jag är på väg åt samma håll, och det är väl väldigt bra att det är på det viset.

Jag vill först kommentera att bristen på fängelseplatser kan leda till att man använder frigång och utökad frigång mer frekvent. Ja, den miss-tanken kan man känna oro för. Samtidigt är jag bestämd med att utgå från beslutens bokstav, nämligen att frigång och den här typen av utslussningsåtgärder ska vara ett led i den individuella planen för att göra en tidigare dömd bättre skickad att klara av ett liv efter avtjänat fängelsestraff.

Då är det nog så, inte minst om man har suttit inne ganska länge, att det krävs en successiv övergång till ett mer normalt liv utanför anstalterna. För många kriminella är det här besvärligt, därför att de har sällan den sociala trygghet i sin bakgrund som man kan behöva och knappast heller ett nätverk av sociala kontakter och praktiska frågor ordnade på ett sådant sätt att det är lätt att komma ut i frihet. Då behöver man kanske mer tid än vad vi har haft tidigare och också en mer genomtänkt planering. Jag vill ändå tro att Kriminalvårdens arbete har den bestämda inriktningen. Bristen på fängelseplatser, eller behovet av fler platser, är naturligtvis ett stort bekymmer. Vi arbetar givetvis med de investeringsplaner och prognoser som Kriminalvården har och får återkomma i budgetsammanhang.

När det gäller förmånssystemet och Kriminalvårdsutredningen tycker jag att Kriminalvårdsutredningen hade ett bra, praktiskt och jordnära perspektiv på hur man ska arbeta med människor som måste förändra sin livssituation, nämligen att det ska löna sig att göra rätt, och när man missbrukar friheten och inte tar sitt ansvar får det konsekvenser.

Återigen kan man konstatera att många av dem som sitter inne inte haft den erfarenheten under uppväxtåren, och de har därför en hel del att gå igenom innan de ser nyttan av att uppträda hederligt och bete sig enligt lagar och regler. Det är således viktigt att verksamheten inom Kriminalvården byggs utifrån det.

Jag följde Kriminalvårdsutredningens arbete ganska noga och tycker att de hade en bra utgångspunkt. Det är svårare att översätta den typen av pedagogik till den verksamhet som finns inom Kriminalvården. Jag är mycket positiv till den försöksverksamhet som bedrivs. Många remissinstanser har emellertid varit negativa till utredningens förslag och uttryckt farhågor av alla möjliga och omöjliga slag. Man har pekat på att detta kan leda till skillnader i hur påföljden används i olika delar av landet, att det hela inte är särskilt förutsägbart och så vidare.

Vad gäller förutsägbarheten vill jag invända mot det som sagts. Om man vet vad som gäller vet man också att det får konsekvenser ifall man inte följer reglerna. Och det är förutsägbart. Det är just det som är syftet, alltså att göra livet lite mer förutsägbart för de intagna och få dem att inse att allt gott inte kommer med automatik.

Jag ser fram emot de erfarenheter man kommer att göra av detta. Det är inte lätt att gå från den situation vi haft med mycket få incitament och konsekvenser av dåligt beteende. Det är klart att man kanske måste ta det stegvis och pröva sig fram. De erfarenheter man får kommer naturligtvis att ligga till grund för det arbete som jag och departementet kommer att bedriva för att så småningom landa i ett förslag som blir mer hållbart över tid.

Anf. 4 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Jag är medveten om att det finns sådana som har andra åsikter om detta, men vad jag kan minnas var Kriminalvårdsutredningen i dessa avseenden ganska enig i sina förslag.

Det är bra att Kriminalvården får i uppdrag att utarbeta system som ökar möjligheten att uppmuntra och förstärka positivt beteende bland de intagna under verkställigheten av fängelsestraffet. Jag är dock lite nyfiken på de försöksverksamheter som nu bedrivs, om de utgår från en förmånstrappa eller om det finns någon annan typ av förmåner som läggs in i programmet i försöksverksamheten. Det vore intressant att få veta lite grann om just detta, hur många anstalter eller vårdavdelningar som är involverade, om försöken kommer att utökas, när det hela utvärderas och så vidare.

Om jag sedan får återgå till frigången uppfattar jag att den utökade möjligheten till frigång baseras på konsekvenser av skötsamhet och misskötsamhet, precis som justitieministern sade. Det är bra och naturligtvis helt nödvändigt. Begreppet skötsamhet kan emellertid tolkas olika av olika anstalter över tiden. Bland annat därför vore det bra med en förmånstrappa som är matchad till skötsamhet och fullständig efterföljelse av den individuella verkställighetsplanen, som den intagne själv

varit med om att utforma och godkänna. Den nu införda utökade frigången är i det sammanhanget lite dåligt tajmad eftersom förmånssystemet ännu inte är utarbetat.

Nu säger justitieministern i interpellationssvaret att om någon form av förmånssystem införs blir det naturligt att koppla det till utslussningsåtgärderna. Jag förstår att det även avser frigången. Uttalandet kan då ses positivt, och det ska jag försöka göra. Men det är lite vagt eftersom det sägs ”om någon form av förmånssystem införs”. Det är alltså inte alldeles klart vad gäller den delen.

Brottsförebyggande rådet ska utvärdera den nya lagstiftningen om utslussning. Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2010. Ska detta tolkas så att något permanent förmånssystem sammankopplat med utökad frigång inte är aktuellt förrän efter utvärderingen, alltså någon gång 2011 eller 2012? Av justitieministerns svar framgår att hon tvekar en aning just beträffande förmånssystem. För egen del tror jag att ett förmånssystem skulle motivera den intagne att bli skötsammare, vilket i sin tur skulle leda till en mer framgångsrik utslussning i samhället.

Anf. 5 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Vad gäller frågan om tajmning får vi nog skylla det på den tidigare regeringen. Vi har fått ärva en del beslut som fattats av riksdagen med eller mot den majoritet som fanns tidigare. Då får vi utgå från det.

När det gäller förmånssystem kan jag säga att det finns ett uppdrag till Kriminalvården att utarbeta ett system där man uppmuntrar och förstärker positivt beteende bland de intagna under verkställigheten. Inom ramen för det uppdraget ska man bedriva försöksverksamhet på ett begränsat antal anstalter, nämligen Luleå, Österåker, Hinseberg och Kirseberg. Jag tror att Kirseberg började med det den 1 april, och det är möjligt att det även gäller de övriga.

Man har i försöket inrättat två nivåer på samtliga anstalter, normalnivå och förhöjd nivå. Utbudet av generella och individuella förmåner skiljer sig åt lite grann på de olika nivåerna. På anstalten Kirseberg har det även inrättats en grundnivå och på anstalten Hinseberg en öppen förhöjd nivå. Det finns alltså lite olika varianter, vilket jag tror är bra. Behandlingsavdelningarna kommer att vara på den högre nivån, det vill säga att det krävs bättre skötsamhet om man ska kunna åtnjuta goda behandlingar, vilket också många intagna eftersträvar.

Kriminalvården ska senast i slutet av mars nästa år redovisa de erfarenheter man gjort av försöksverksamheten. Jag tänker givetvis inte vänta till 2010 med att uppmuntra Kriminalvården att använda sig av goda erfarenheter. Mot bakgrund av den omfattande kritiken från remissinstanserna tycker jag att det är intressant att i denna begränsade skala pröva lite olika modeller för hur man kan arbeta. Om man ska ha ett förmånssystem är det nämligen viktigt att det är stabilt, fungerar och har avsedd effekt samt att vi har personalen med på det hela.

Om man ska använda ett förmånssystem och få det att fungera måste alla som arbetar inom Kriminalvården känna förankring i de principer som gäller och i hur det fungerar, annars fungerar inte den typen av pedagogik. Det är naturligtvis också en fråga om utbildning och träning, praktik, i förhållande till hur man betar sig.

I mars nästa år får vi, som sagt, veta vilka erfarenheter man gjort av detta. Jag är helt övertygad om att många snabbt kommer att lyssna till de goda erfarenheter man gjort och säkert också kommer att på något sätt försöka använda sig av dem. Jag tror att vi kommer att få se det.

Det är alldeles självklart att vi haft bekymmer med att den nästan enda konsekvenshanteringen varit kollektiv bestraffning när någon på en avdelning betett sig riktigt illa. Det är naturligtvis fullständigt befängt att den som ingenting gjort kan få sämre villkor för att det varit stökigt på en avdelning. Vi måste få den typen av regelverk att fungera gentemot individerna.

När det gäller frigången och försöksverksamheten vill jag återigen säga att jag tror att det i hög grad måste bygga på att man arbetar med varje individ. Där har vi sett brister i de individuella programmen som inte varit så väl utvecklade som man skulle önska. Arbetet med utslussningsåtgärderna kan vara ett sätt att strama upp planeringen utifrån den enskilde individens behov och förutsättningar. Avsikten är naturligtvis att vi bättre än hittills ska lyckas återanpassa människor till ett hederligt liv.

Anf. 6 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Jag vill tacka så mycket för de upplysningar jag fått. Det var just för att få höra hur det ligger till i verkligheten som jag lyfte upp frågan i form av en interpellation. Jag tror att det är viktigt att med jämna mellanrum göra det tills det hela är i hamn.

Jag ska inte förlänga debatten så mycket mer eftersom jag vet att justitieministern har fler interpellationer att besvara. Låt mig lite grann sammanfatta hur jag uppfattar frågan efter denna debatt.

Vi är överens om att den intagnes motivation till positiv förändring måste tas till vara ännu bättre än i dag. Justitieministern har inte tagit ställning till ett permanent införande av förmånssystem, och om ett sådant system införs är det inte säkert att det blir i form av en förmånstrappa utan det får de utvärderingar som kommer längre fram visa. Jag hoppas att Kriminalvårdsutredningens förslag till stora delar kommer att genomföras framöver.

Jag tackar justitieministern för en givande debatt.

Anf. 7 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag tackar också för diskussionen. Jag vill gärna säga att jag tycker att det är bra att man i riksdagen visar intresse för det utvecklingsarbete som bedrivs inom kriminalvården. Alldeles för ofta ägnar vi enbart tid och kraft åt eventuella rymningar eller hur många platser det finns och så vidare, men uppdraget till Kriminalvården är ändå att ge svårt sargade människor som har begått väldigt allvarliga brott förutsättningar för att kunna fungera på ett bättre vis efter avtjänat straff.

Det är otroligt viktigt för brottsoffren, allmänheten och de direkt berörda individerna att det blir bättre än det är i dag. Vi har en hel del tillkortakommanden när det gäller verksamheten. Det är därför vi arbetar med den här försöksverksamheten och med förmånssystemet även om kritiken har kommit. Jag har redan varit tydlig med att jag tycker att grundtanken är väldigt bra och konstaterar att det finns ett antal frågor som har väckts i remissomgången. Försöksverksamheten kanske kan ge svar på de frågorna. Sedan kan vi gå vidare.

Min avsikt är att vi ska ha ett stabilt system som gör det tydligare att ett gott beteende är det som vi uppskattar. När man inte sköter sig inom kriminalvården ska det få konsekvenser. På det viset kan vi mycket lättare få ett gott resultat, tror jag.

Men det finns också andra viktiga frågor när det gäller innehållet i kriminalvården. Jag tycker att det är bra att riksdagsledamöter lyfter fram de frågorna. Vi har en hel del att berätta. Det går också att höra av sig direkt till Kriminalvården för att få information om det.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 2006/07:543 om sms-lån

Anf. 8 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Egon Frid har frågat kommun- och finansmarknadsminister Mats Odell vilka åtgärder han avser att vidta för att dels lösa de problem som uppstår till följd av kreditinstitutens bristande rutiner i samband med sms-lån, dels få kreditinstituten att erbjuda lån på villkor som är skäliga för låntagaren.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Förekomsten av sms-lån väcker en hel del nya frågor – inte minst eftersom en stor del av låntagarna är ungdomar. Konsumentverket har ifrågasatt såväl marknadsföringen av lånen som villkoren i låneavtalen. Dessa frågor prövas nu av Marknadsdomstolen. Jag följer utvecklingen noga.

En viktig aspekt är i vad mån konsumentkreditlagens vanliga regler ska gälla för den här sortens lån. Detta är också beroende av de bakomliggande EG-reglerna. Den 21 maj i år träffades en politisk överenskommelse i EU:s konkurrenskraftsråd om ett nytt direktiv om konsumentkrediter. Direktivet ställer bland annat krav på att kreditgivaren ska genomföra en kreditprövning av konsumenten innan en kredit beviljas. I departementet ska nu inledas ett arbete med ändringar i konsumentkreditlagen. I detta arbete kommer sms-lånen att särskilt beaktas.

Anf. 9 EGON FRID (v):

Fru talman! Jag vill först upplysa justitieminister Beatrice Ask om att min avsikt i första läget var att ställa interpellationen till just henne. Men kammarkansliet hänvisade till Mats Odell. Det visar väl vilken komplex fråga det är med sms-lån, snabblån och denna typ av kreditgivning. Det är naturligtvis en fråga för både justitieministern, finansmarknadsministern och konsumentministern, så ni har ett stort gemensamt ansvar för att ta hand om frågan.

Sms-lån är på 1 000, 2 000 eller 3 000 kronor med 100, 200, 300 eller upp till 600 kronor i avgift. Man ska återbetala dem inom en–två månader. Utan normal kreditprövning kan man snabbt få dem via en sms-knapptryckning på sin mobiltelefon.

Snabblån och sms-lån innebär naturligtvis inga större problem för alla som har möjlighet att invänta en inkomst och betala tillbaka. Men det

krävs inte så stora summor, och detta är en extra börda som läggs på en redan ansträngd ekonomi. Människor kan snabbt hamna i skuldfällan. Kronofogdemyndigheten, Konsumentverket och konsumentvägledarna i landet delar oron och har varit med om att slå larm om den snabba och accelererande utvecklingen, om hur oseriösa, oetiska, osolidariska och orättvisa snabbkrediter av den här typen är och om vilka grupper som blir utsatta för detta. Det är människor som redan är ekonomiskt utsatta som utnyttjas i den här oetiska verksamheten. Snabbkrediter med dålig kreditprövning och ockeravgifter används till snabba konsumtionslån och spellån. Om man skulle få mer tid på sig och göra mer oövertänkta saker skulle man kanske inte ta dessa snabbblån.

Det är lätt att tala om det egna ansvaret för den egna ekonomin, om konsumentmakt och om medvetna val. Men människor som redan har hamnat i skuldfällan har inte det fria valet. Det är där vårt ansvar som lagstiftare kommer in. Vi ska förebygga skuldfällor. Det ansvaret kan vi inte backa från genom att tala om individens fria val och kreditmarknadens självsanering. Vi måste därför arbeta förebyggande.

Justitieministern säger i sitt svar, som jag tycker är oroväckande kort med tanke på att det är ett så oroväckande samhällsproblem: ”En viktig aspekt är i vad mån konsumentkreditlagens vanliga regler ska gälla för den här sortens lån.”

Vi är inte ens där att vi använder konsumentkreditlagens vanliga regler. Vi är inte ens där att Finansinspektionen har full tillsyn över den här typen av kreditgivning, som jämförelse med övrig kreditgivning. Man hänvisar till arbetet i EU, men man måste ta ansvar för den nationella lagstiftningen för att komma till rätta med den här typen av snabbkrediter. Det här måste vara en primär uppgift för regeringen att arbeta med.

Anf. 10 ANTI AVSAN (m):

Fru talman! Egon Frid säger sig vara bekymrad över utvecklingen när det gäller snabbkrediter, främst sms-lån. Frågeställningarna beträffande kreditgivning och snabba lån gäller flera olika aspekter. Det finns många saker att utgå ifrån. Det gäller konsumentskyddsaspekter, möjligheten att på en marknad ta upp lån, den enskildes ansvar och kreditgivarens ansvar. Jag är inte helt säker på att Egon Frid har hela bilden klar för sig.

När det första gäller sådana fall av kreditgivning som är klandervärda finns det en civilrättslig ogiltighetsregel i avtalslagens ogiltighetskatalog redan i dag. Det är bestämmelsen om ocker. Den klassiska ockersituationen är den som kallas kreditocker. En låntagare befinner sig i trängande behov av att snabbt förstärka sin ekonomi, och långgivaren utnyttjar det och betingar sig oskäligt hög ränta. Det är typexemplet.

Bestämmelsen innebär även i andra fall att om en kreditgivare har utnyttjat någons trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroendeställning till att själv skaffa sig förmåner som står i ett uppenbart missförhållande till vad kredittagaren får ut av kreditavtalet är ett sådant avtal ogiltigt.

Om avtalet inte skulle vara ogiltigt finns det fortfarande möjligheter att i ett enskilt fall jämka oskäliga avtalsvillkor med stöd av avtalslagens generalklausul mot oskäliga avtalsvillkor. Utöver den civilrättsliga regleringen i avtalslagen är ocker också straffbelagt enligt en bestämmelse i brottsbalken.

Justitieministern var också inne på bestämmelserna i konsumentkreditlagen, där kreditgivning också regleras. Där framgår det att enligt god kreditgivningssed ska konsumentens intressen tas till vara med tillbörlig omsorg. Innan kredit beviljas ska en kreditprövning ske. Det finns i och för sig vissa undantag för engångskrediter med kortare kredittider, om kreditbeloppet ska betalas på en gång eller vid krediter som rent allmänt avser mindre belopp.

Här har också Konsumentverket, som är tillsynsmyndighet, ganska långtgående befogenheter. Man har rätt att företa inspektion, rätt att ta del av handlingar som behövs för tillsynen och möjlighet att förelägga vite om man inte får handlingar eller upplysningar. Det finns också en möjlighet för Konsumentverket att förelägga en näringsidkare att upphöra med att lämna krediter. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Det kan också besluta att meddela varning.

Det finns ett antal olika möjligheter att redan i dag agera. Det utvecklas nya former för olika verksamheter. Det kan ske via Internet och via sms. Det är möjligen i viss mån nya miljöer. Men i allt väsentligt ska gällande lagstiftning gälla även på de nya områden som utnyttjar nya teknikmöjligheter.

Det är klart att det finns skäl att vara uppmärksam på frågeställningar. Men så väldigt oroande tycker jag inte att det är.

Anf. 11 FREDRIK SCHULTE (m):

Fru talman! Låt mig först få kommentera lite av den felaktiga bild som Egon Frid försöker framställa med interpellationen och korrigerar vissa faktafel som har framlagts för att därefter ställa en fråga till justitieministern.

Jag tror inte att det är någon som föreställer sig att de företag som tillhandahåller sms-lån bedriver någon form av välgörenhet. Men det är fortfarande ett fullt legitimt företagande. Det är företagare som bidrar till att skapa arbetstillfällen här i Sverige, bidrar till företagandet och levererar en väldigt populär produkt som varit mycket framgångsrik. Det är ingenting felaktigt som de sysslar med.

Det är definitivt så, i motsats till det som Egon Frid påstår, att dessa företagare inte bedriver någon form av ocker. Det har prövats av allmän åklagare på en anmälan som är gjord av Konsumentverket. Man konstaterar att de kreditavgifter som dessa företag utkräver för att utställa ett lån faktiskt är lägre än de kreditavgifter som statliga Nordea kräver. Man har heller inte någon form av ränta på de lån som man erbjuder. Den enda substantiella skillnaden är därmed att löptiden på lånen är kortare. I annat fall är det principiellt samma typ av långivning som statliga Nordea bedriver.

Egon Frid påstår också att kreditavgifterna skulle vara oskäligt höga. Jag skulle vilja fråga Egon: Vad är en skälig prissättning för den här typen av kreditavgifter? Uppenbarligen måste också Nordeas kreditavgifter vara oskäligt höga.

Frågan är då: Vad anser Egon Frid är en skäligt hög kreditavgift? Är det något som Egon Frid personligen avgör efter sitt eget godtycke? Det som är ett skäligt pris på en produkt är väldigt enkelt det som en köpare och säljare kommer överens om inför en transaktion på marknaden. Men det är möjligt att Vänsterpartiet har en annan ståndpunkt i den frågan.

Egon Frid menar även att det är ett problem att sms-låneföretagen erbjuder lån till personer som har betalningsanmärkningar. Jag tror nog att verkligheten ser lite annorlunda ut. Det finns en halv miljon människor, tyvärr i stor utsträckning ungdomar, som har betalningsanmärkningar. De har kanske haft en tuff ekonomisk period men har sedan fått rätsida på sin ekonomi. De har då inte möjlighet att ta lån. Jag har blivit kontaktad av en hel del sådana ungdomar som upplever en otrolig frustration i att de trots att de har sin ekonomi på plats inte har möjlighet att ta lån för att till exempel köpa en bostad.

Egon Frid menar att sms-lånen skulle vara ett medel för spelmissbruk. Det är mycket beklämmande med spelmissbruk. Det finns nog ingen som tycker annorlunda. Problemet är att spelmissbruk finns oavsett om sms-lånen finns. Man tar lån på annat sätt via kompisar eller i värsta fall Hells Angels.

Egon Frid påstår också att det är ett stort problem att lånen tas i andra personers namn. Det är också ett problem som finns oavsett sms-lånen. Jag tror inte att existensen av den så kallade tvillingligan, som har sysslat med omfattande bedrägeri fastän utan att använda sms-lån, har undgått någon.

Jag tror att man ska poängtera att problembilden i sammanhanget handlar om att människor inte tar tillräckligt eget ansvar. Att då från statens sida gå in och förbjuda någonting är inte svaret på frågan. Det handlar om att poängtera att människor har ett eget ansvar för sin ekonomi.

Sedan har jag en kort fråga till justitieministern. Jag har varit i kontakt med ett av de företag som är kreditgivare, Mobillån Sverige AB. De har inga problem med att vara prövade av Marknadsdomstolen. Däremot upplever de en otrolig frustration av att vara trakasserade av Konsumentverket under processen. Konsumentverket har bedrivit en medial anti-kampanj mot företaget. Det känns inte riktigt som Konsumentverkets roll. Därför skulle jag vilja höra justitieministerns syn på det.

Anf. 12 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det ligger i sakens natur att relativt nya företeelser väcker frågor och ställer ett antal lagregleringar och annat i en ny dager där man får pröva dem. Sms-lån är för många en förhållandevis ny företeelse. Därför får det också berättigad uppmärksamhet.

Jag delar uppfattningen som Anti Avsan gav uttryck för, att det redan i dag finns väldigt mycket i regelverket som gör att man kan agera mot de felaktigheter och misstag som kan begås även med nya företeelser på marknaden. Det är viktigt att man har det klart för sig.

Samtidigt ska man inte underskatta detta. Jag har stor respekt för att man kan vara bekymrad över att ungdomar för lättvindigt kan komma att ta lån. Det är alltid olyckligt om man kanske av rent oförstånd skuldsätter sig på ett sätt som man inte klarar av.

Nu har vi haft det bekymret redan tidigare innan sms-lånen kom. Det är ingen ny företeelse. Jag har naturligtvis ingenting emot att det finns de som bedriver olika typer av information och utbildning för människor när det gäller hur lån fungerar och annat. Det är bra.

Däremot utgår jag ifrån att Konsumentverket, och för den delen andra myndigheter, inte ägnar sig åt trakasserier eller annat. Det finns ingen anledning till det. Men inte minst ungdomar kan ha glädje av att få vanlig

upplysning och bättre kunskaper om räntor, regelverk och annat så att de faktiskt vet vad de gör. Det tror jag att jag i varje fall kan säga som förälder.

I sakfrågan behöver man inte göra en kreditprövning på sms-lånen enligt konsumentkreditlagen. Det undantaget kom för ganska få år sedan. Riksdagen fattade beslut om det 2002/03. Det innebär att man gjorde den bedömningen att risken var liten för att den här typen av krediter skulle medverka till konsumenters överskuldssättning. Man ansåg nivån ganska låg. Återbetalningskraven var dessutom sådana att man inte tyckte att det var bekymmersamt utan undantog det.

Som jag sade i min inledning gör nu ett EU-beslut att vi måste titta på frågan igen. I det sammanhanget får man naturligtvis pröva den typ av frågeställningar som finns i den här debatten. Jag tycker inte att det är ett särskilt vagt svar. EU-beslutet innebär, som jag nämnde, att det ställs krav på att kreditgivare ska genomföra en kreditprövning av konsumenten innan en kredit beviljas.

Vi får pröva det mot den bedömning som riksdagen gjorde för ett antal år sedan och se hur det fungerar. Det får man göra i laga ordning. Det arbetet är i gång på Justitiedepartementet, och det är väl bra.

De här frågorna är komplexa. Konsumentfrågorna lyder under integrations- och jämställdhetsministrern. Jag vet att man arbetar med de frågorna där, och ministrern har också här i kammaren deltagit i flera debatter och pekat på regeringens syn i de frågorna.

Vi kommer att titta på frågan utifrån det faktum att vi måste få fram ett regelverk som stämmer överens med EG-beslutet. Jag utgår ifrån att inga trakasserier förekommer från myndigheter visavi medborgare eller företag.

Jag ser att det alltid finns en del bekymmer med ungdomar och deras ekonomi och att detta med låntagande har sina problem. Men vi har ett ganska stabilt regelverk, och frågorna prövas i olika sammanhang där man har till uppgift att syna att reglerna följs och att det hela fungerar. Jag känner mig relativt trygg med detta.

Anf. 13 EGON FRID (v):

Fru talman! Spännvidden i oro och åsikter är stor. Det råder en brist på oro hos vissa, och det är tydligt i debatten vilka man mår mest om. Det finns åtminstone en viss oro hos regeringen, men Fredrik Schulte tycker att man ska vara mer orolig för att Konsumentverket kritiserar sms-låneinstitutet. Han är rädd för att det handlar om trakasserier.

Oron hos oss alla borde i stället gälla det sätt på vilket den här typen av kreditinstitut och låneföretag utnyttjar människors önskan om att få ha lika mycket pengar som alla andra.

De enda nya jobb som skapas med sms-lånens hjälp är jobb hos kronofogden, som kommer att få ett ökat jobb med att handlägga de indrivningsskulder som blir följderna av den här typen av ökad kreditgivning. Detta ser vi redan nu.

Detta är ett nytt problem. Som lagstiftare får man ha respekt för att det tar tid att efterjustera lagstiftningen. Men frågan är ändå vad regeringen och justitieministrern kan göra för att vi redan nu ska kunna skärpa lagstiftningen i och med att vi har fått den nya typen av kreditgivning. Företagen följer inte gängse regler för kreditgivning, det vill säga rimlig

kreditprövning och rimlig anståndstid, och tar inte heller ut avgifter som är rimliga.

Det är naturligtvis rätt som Fredrik Schulte säger; det är administrativa kostnader på ett vanligt lån också. Men i proportion till lånebeloppet blir kostnaden extremt hög. Dessutom kör man i dag med avgifter i stället för ränta, vilket också är ett sätt att vilseleda. De totala kostnaderna för lånen blir extremt höga i relation till all annan form av normal kreditgivning. Sedan har vi naturligtvis andra typer av snabblån som ska kritiseras på samma sätt som sms-lånen. Det är detta som är så oerhört viktigt. Om vi nu har Finansinspektionen som ska se över kreditinstituten i Sverige är det enda rimliga kravet i dag att ställa att den får full tillsyn även över de företag som ger snabbkrediter. Det måste ske för att de inte ska använda otillbörliga sätt att ge ut krediter som riskerar att öka skuldfällan.

Jag är den förste att hålla med om att människor som har någon form av betalningsanmärkning ska ha en rimlig rätt att få krediter. Det är ett oerhört viktigt steg i att sanera en skuldekonomi. Men detta ansvar ska inte oseriösa kreditinstitut ta, utan här ska staten ta ett ansvar på samma sätt som den gjorde i Finland. Där ordnade staten med den här typen av statliga saneringslån till rimliga kreditvillkor som bygger på en skuldsaneringslagstiftning som gör att människor som är skuldsatta och som måste sanera sina lån ska få en rimlig hjälp att bli skuldfria. Människor ska inte vara hänvisade till en otillbörlig kreditmarknad som spär på problemen och gör situationen värre. De här människorna är mer eller mindre i vissa utsatta situationer tvingade och hänvisade till de här företagen, som jag menar är på gränsen till otillbörlig verksamhet. De är på gränsen till vad vi normalt sett pratar om som ocker och ligger en bit ifrån gällande lagstiftning.

Anf. 14 ANTI AVSAN (m):

Fru talman! Egon Frid tycks mena att den enskildes ansvar även för sina egna rättshandlingar bör vara minimalt. Man ställer sig frågan om Egon Frid tror att människor i allmänhet skulle bli mindre benägna att ta sms-lån och andra liknande lån om det fanns statliga saneringslån – något som nämns i interpellationen.

För egen del tycker jag nog att det är mycket viktigare att konsumenterna, framför allt unga konsumenter, har tillräcklig kunskap om vad som krävs för att kunna ta ansvar för sin ekonomi. Det har tidigare bland annat talats om bättre utbildning i konsumentkunskap i skolan.

Man borde inse vikten av att ta saker och ting på allvar och av att kanske tänka efter en gång till innan man tar ett lån av den här typen. Om man är medveten om att det kan innebära att man hamnar i en svår situation tror jag att det är en bra utgångspunkt.

Men detta innebär inte att man inte ska hjälpa evighetsgäldenärer eller andra som har hamnat i en svår situation. Det kan också ligga i samhällets intresse att få människor att fungera igen i samhället på ett vettigt sätt. Då kan de möjligen bidra i stället för att bara leva på någonting som andra på olika sätt bidrar med.

Sammantaget tror jag att det är viktigt att också enskilda är medvetna om att de har ett ansvar när de ingår rättshandlingar. Jag tror att det är en

bra utgångspunkt. Men det utesluter inte att man i vissa fall också skulle kunna vara tvungen att vidta olika åtgärder.

Prot. 2006/07:127
15 juni

Anf. 15 FREDRIK SCHULTE (m):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att tacka så mycket för justitieministerns svar. Jag instämmer som sagt till fullo i att det är helt i sin ordning att det sker en process i Marknadsdomstolen där man granskar den här verksamheten. Jag vet också att de företagare som har fått anmälningen tycker att det här är klart rimligt.

Däremot tror jag tyvärr att det förekommer en viss form av trakasserier från Konsumentverket. Jag får väl bistå Nyamko Sabuni med underlag för att titta djupare in i den frågan.

Egon Frid! Bara för att jag ser ett problem med att statliga myndigheter trakasserar företag och för att Egon Frid har den politiska åskådning han har innebär inte det att jag inte ser ett problem med att unga människor hamnar i ekonomiskt trångmål på grund av den här typen av lån. Men jag tycker inte att det är den enda delen av problembilden.

Jag tycker att det är viktigt att poängtera aspekten av att människor bär eget ansvar för sin ekonomi. Detta måste stå i fokus för hur man ska tackla problemen. Vi kan inte från statens sida förbjuda allting som människor kan använda sig av på ett felaktigt sätt. Då får vi ett samhälle där människor slutar att ta eget ansvar, slutar att tänka efter eget huvud och slutar reflektera över att de kanske kan göra fel. Det är då vi får de här problemen.

Jag tycker att det är fel att angripa problemet genom att hoppa på legitimt företagande. Det handlar inte om att man inte bryr sig om ungdomar. Det handlar också om att aspekten av politiken som präglar mycket av det svenska synsättet inte bara ska handla om att vi som politiker sitter och klankar ned på företag och på företeelser som vi inte tycker om och som speciellt Vänsterpartiet inte tycker om.

Anf. 16 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag börjar med att tacka Egon Frid för den viktiga interpellationen.

Man kan tala mycket runt problemet – det finns regler och det pågår arbete. Men verkligheten talar sitt tydliga språk. Det är allt fler människor i Sverige som blir skuldsatta, framför allt ungdomar. De här lånen späder på skulderna ytterligare. När man lyssnar på musikkanaler, vilket väldigt många ungdomar gör, kommer ju det här: Sms:a låna! Sms:a låna! Det är som ett mantra som förföljer folk fullständigt. Och vi vet ju att reklam har effekt. De här företagen ägnar sig åt en väldigt aggressiv marknadsföring.

Det finns självfallet ett samband mellan att folk blir ännu mer skuldsatta och att de här lånen finns. Det gör inte problemet mindre, utan det späder på det ytterligare.

Vi kan också se att spelberoendet i Sverige ökar mer och mer, inte minst bland unga. Spelberoendes förening har just reagerat mot de här snabba lånen. Är man spelberoende vill man ju ha tag i snabba pengar, speciellt om man har spelat bort allt man har. Då riskerar man att sjunka ännu djupare in i problem och skulder. Det handlar också om riktigt

Svar på
interpellationer

saftiga avgifter som inte alls redovisas av de här företagen, utan de kommer i efterhand som en smäll för dem som drabbas.

När man tittar på skuldbördan, som har ökat i Sverige, kan man se att det för det första är studieskulder, som många ungdomar har svårt att betala tillbaka. Det är mobilräkningar. Det har skett en explosion där. Allt fler har en mobiltelefon, och man får inte veta hur mycket man egentligen har ringt för förrän kanske tre månader senare. Vi har kreditkort där man inte riktigt hänger med utan hela tiden tar nya krediter. Och nu har vi dessa sms-lån.

Jag blir också lite bekymrad över längden på det här svaret från ministern. Jag tycker att detta är ett område där vi borde kraftsamla och inte bara hänvisa till det arbete som pågår. Jag tycker att vi borde ta initiativ till mer arbete på området.

Man talar ofta om ockerränta. Det här är visserligen ingen ränta, utan man kallar det avgift, men i praktiken är det en ockerränta. Det är en fullständigt orimligt hög avgift i förhållande till att lånen är ganska små. Det är en ren förlustaffär för den enskilde. Man utnyttjar människors desperata situation. Det är löjligt att mena att de här företagen i första hand skulle hjälpa människor. Det är precis tvärtom. Även om de skulle säga det offentligt, är det klart att det ligger vinstintressen bakom. Lyckas man bara samla in en del av de här avgifterna har man redan där gjort en saftig vinst. Man behöver bara ge ett litet lån, och sedan får man en jättehög avgift tillbaka. Och man kan ju jaga dem som hamnar i skuldfällan nästan livet ut för att suga ut de här summorna.

Jag hoppas verkligen att regeringen tar det här på allvar, speciellt mot bakgrund av att allt fler svenskar blir skuldsatta, inte minst ungdomar. Det är just ungdomar som drabbas hårdast av detta. Det handlar om den aggressiva marknadsföringen. Man gör inte någon kreditprövning. Man kan ju tycka att det är snällt av företagen att inte göra det, men är man redan skuldsatt och försöker ta sig ur den situationen blir det inte bättre av att man hamnar i en ännu värre situation.

Det är precis som Egon Frid säger: Skuldsatta människor är framför allt statens ansvar, inte vinstdrivande företags, som verkar utnyttja situationen, vilket den aggressiva marknadsföring där man försöker få folk att ta snabba lån tyder på.

Anf. 17 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Det som oroar mig i den här interpellationsdebatten är egentligen inte svaret. Det tror jag att man kan leva med. Jag tror också att jag kan instämma i det Hillevi Larsson säger. Det är kanske så att det krävs ännu starkare åtgärder. Det får man fundera över. Jag tycker att det är rimligt att man gör det.

Men jag tror att man lever lite grann i olika världar här. Det har pratats om spelberoende och ungdomar. Jag har också en gång varit ung och haft en väldigt låg inkomst. Jag tog ett sådant här lån som tog mig 15 år att riktigt bli av med. Det var väldigt jobbigt. Jag vill inte påstå att jag inte visste vad jag gjorde, men konsekvenserna blev denna enormt långa tid för en ganska låg kredit. I dagens läge skulle den nästan te sig löjligt låg, men det är ganska många år sedan.

Jag tänker också på de människor med väldigt låga löner som jag träffade under alla mina år som ombudsman i Hotell- och restaurangfacket.

Det kanske handlade om att man var tvungen att gå till tandläkaren. Det kostade lite mer. Man var kanske tvungen att pynta upp med 5 000 kronor direkt. Man tog ett sådant här lån, och så var man fast, inte under ett halvår, inte under ett år utan kanske under fem sex år.

Man kan inte bara säga att man ska ta ansvar för sin egen ekonomi, mina vänner. Det här måste vi ha skyddsvallar för i vårt samhälle, oaktat om man är fattig, ung eller spelberoende. Jag tror att vi måste ha en gemensam uppfattning om detta. Jag tycker att det blir smått löjligt när det sägs i debatten att man blir trakasserad av konsumentmyndigheterna när de försöker utöva tillsyn över den verksamhet de ska utöva tillsyn över.

Fru talman! Myndigheter kan säkert överträda sina befogenheter ibland. Det ifrågasätter jag inte på något sätt. Men i nio fall av tio visar det sig att detta är den uppgift man har. Vi skyddar konsumenter på olika sätt genom vår lagstiftning. Det kan handla om att vi inte får sälja mat som är skämd. Det är ganska självklart. Man får inte sälja leksaker som kan skada barn. Det är också sådant som är självklart. Här handlar det oftast om väldigt utsatta människor som inte har någon annan möjlighet än just detta. De kan inte knacka på dörren till banken. På banken tar det kanske två tre veckor innan man kan få sin kredit godkänd.

Jag tycker att den här debatten väcker en del tankar. Jag hoppas också att justitieministern tar de här frågorna på fullt allvar och är beredd att gå vidare inom det regelverk som finns i EU och även att skärpa det svenska regelverket ytterligare om det behövs.

Anf. 18 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det här börjar bli en riktigt intressant debatt, som kommer in på ideologi och väldigt viktiga frågor.

Det ankommer naturligtvis inte på mig eller någon annan minister att avgöra vad som är ocker eller inte. Det finns regler för hur det bedöms, och det finns regler för hur man bedömer en del andra mål i de här frågorna.

Hillevi Larsson beskrev ganska väl hur verkligheten kan se ut för rätt många människor. Jag känner den verkligheten väl. Som minister har jag också att arbeta med frågor som rör skuldsättning, överskuldsättning och den typen av problem. Det är bara att konstatera att det finns för många människor här i landet som hamnar i skuldsättning på ett sätt som inte är acceptabelt, och inte minst ungdomar har svårigheter.

Vi kommer väldigt snabbt till den fråga som Anti Avsan tog upp, nämligen frågan om personligt ansvar. Hur stort är det personliga ansvaret? Vad kan man göra för att stärka det personliga ansvaret? Jag sade inledningsvis att jag ser positivt på den typ av utbildnings- och informationsinsatser som man sätter in. Jag tror aldrig att staten kan klara av att bygga alla de skyddsvallar och ha alla de mekanismer som behövs för att människor inte ska hamna illa till när det gäller ekonomin. Det finns alltid nya möjligheter. Det spelar inte så stor roll om det är sms-lån eller någonting annat.

Därför har vi ett ganska omfattande regelverk. Det ser någorlunda vettigt ut. Jag tror att det kan användas också när det gäller nya företeelser. Det är vår skyldighet att följa upp att så sker. Men vi måste också fundera över om det finns annat som behöver göras. Det betyder inte – och det är viktigt att markera den nyanseringen – att man ska vara emot

nya former för kreditgivning och annat. Det kan faktiskt behövas för att människor ska klara sin vardag, men det ska vara vettiga villkor. Vi ska naturligtvis ha skyddsvallar som gör att människor inte i onödan ställs inför situationer som de inte kan mäkta med eller klara av. Balansen mellan den enskildes ansvar och statens ansvar är viktig. Det är ingen hemlighet att alliansen har en större betoning på den enskildes ansvar. Men vi måste också ha särskild omsorg, inte minst om ungdomar.

När detta är sagt kan jag berätta vad regeringen kan göra. Regeringen gör faktiskt en del. Vi har inlett ett arbete med konsumentkreditlagen. Framställandet av den departementspromemoria som kommer att ligga till grund för de förändringar som ska göras påverkas av att frågan om EU-beslutet faktiskt ska prövas av Europaparlamentet också, så det är lite tidsfördröjningar i systemet. I det sammanhanget kommer vi dock att få pröva denna fråga om kreditprövning, som är en mekanism som man kan ha när det gäller detta.

Jag tycker att det är viktigt att riksdagen känner till att det arbetet kommer i gång. Då får vi också följa upp vad man har sagt i Europaparlamentet och naturligtvis i rådet, där vi redan har röstat.

Vad gäller andra åtgärder som kan behövas för att se om detta fungerar tror jag att man ska ha ett visst lugn när det gäller att kräva åtgärder. Det är nämligen inte så tvärsäkert att man vet om lagarna är tillfyllest eller inte. Jag påpekade också att jag väldigt noga följer utvecklingen på detta område, vilket jag utgår från att också andra ministrar som är i närheten av problemställningen gör.

Jag tror inte att vi har olika uppfattningar när det gäller om det är viktigt eller inte viktigt att reglerna fungerar. Jag tror inte heller att man nödvändigtvis lever i olika världar, men det finns mer än en infallsvinkel på problemet. Vi får väl försöka mötas i det arbetet, och jag ser fram emot fortsatta debatter om detta.

Anf. 19 EGON FRID (v):

Fru talman! Jag ska naturligtvis tacka Beatrice Ask för svaret, vilket jag och övriga debatttagare glömde inledningsvis. Jag drar slutsatsen att Beatrice Ask anser att det sätt som detta sker på för närvarande inte är helt tillfyllest och att det finns anledning att verkligen se över detta.

Något som ligger under justitieministerns fögderi är Kronofogdemyndigheten och skuldsaneringsproblematiken. Det är bara att läsa rapporterna från Kronofogdemyndigheten om det ökade antalet indrivningsärenden som rör just sms-lån som vi diskuterar i dag för att ge skäl för ministern att verkligen reagera och se över om lagstiftningen är tillfyllest i dag.

Det är statens ansvar – riksdags och regerings ansvar – att medborgarna i Sverige kan ta sitt personliga ansvar. I dag finns det exempel på kreditinstitut som använder dessa oseriösa villkor som förhindrar människor till en skuldsaneringsprocess på grund av att de har som enda mål att tjäna pengar på utsatta människor. Det finns exempel på att det är de som stretar emot och säger nej när människor vill göra en skuldsaneringsuppörelse. Detta ställer ytterligare denna fråga i en fruktansvärd dager.

Jag är naturligtvis för ett legitimt företagande. Vi ska ha ett bra företagsklimat i landet, men då ska också alla dessa företag hålla sig inom lagens ramar. De som använder sms-lån i dag tänjer på gränserna och utnyttjar lagens möjligheter.

Jag visste att vi skulle återkomma till den ideologiska frågan om det personliga ansvaret. Alla har ansvar för sin ekonomi, men staten har ett ansvar att hjälpa människor att kunna göra det.

Anf. 20 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka för en del kloka inlägg i debatten.

En del privatekonomirådgivare och konsumentvägledare som uttalar sig i dessa frågor säger att det ofta är mer lönsamt för den enskilde att spara ihop pengarna än att låna dem. Läger man till de stora avgifterna är det en direkt förlustaffär för den enskilde att låna. Det är klart att det ger snabba pengar att låna, och man behöver inte vänta så länge som det tar att spara ihop pengarna. Dock innebär det långsiktigt en ren förlust för den enskilde och en vinst för de företag som ägnar sig åt detta.

När det gäller marknadsföring har vi en del regleringar för att till exempel skydda barn mot reklam. Jag tycker att det finns anledning att diskutera väldigt aggressiv marknadsföring riktad till utsatta grupper, inte minst skuldsatta och fattiga människor och ungdomar.

Det måste ändå finnas någon gräns för vilken marknadsföring man får ägna sig åt. Till exempel tycker jag att företagen borde tvingas redovisa avgifterna i marknadsföringen, för det kommer först senare när man väl har gett sig in i karusellen. Det är klart att de snabba pengarna lockar! Jag tycker att företagen borde redovisa villkoren redan på förhand så att man är medveten om dem när man lånar.

Frågan är egentligen väldigt stor, för den berör ju också människors ekonomi. Det handlar om att många människor i dag har väldigt svårt att få det att gå runt ekonomiskt. Det är klart att de snabba lånen lockar när man känner att man måste välja bort saker som egentligen kan vara självklara. Man kanske inte kan köpa nya kläder, och man kanske till och med får snåla på mat och mediciner. Det är klart att de här lånen då lockar, speciellt om man redan är skuldsatt!

Det handlar om att förbättra människors ekonomi men framför allt om att vi måste ta samhällsansvaret. Det är väldigt hemskt, tycker jag, när man säger att det är den enskildes ansvar och att den enskilde får skylla sig själv. Det här handlar om utsatta och skuldsatta människor, inte minst ungdomar. Det är vårt ansvar att göra någonting.

Anf. 21 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Egon Frid sade att man bara behöver läsa Kronofogdemyndighetens rapporter för att dra slutsatsen att lagstiftningen är otillräcklig. Man får väldigt mycket bra upplysningar från de rapporter som kommer från Kronofogdemyndigheten – jag håller med om det.

Låt mig dock, för att återigen tydliggöra att detta är svårare än man kan tro, säga att man också kan dra slutsatsen att någonting måste göras för att stärka enskilda människors förmåga att ta ett större ansvar.

Hillevi Larsson var inne på marknadsföringen och tyckte att man borde redovisa kostnaderna för lån tydligare i marknadsföringen. Jag kan sympatisera med den åsikten för att jag själv ibland när jag läser annonser får fundera rätt länge innan jag kommer fram till vad det egentligen kostar att ta ett sådant lån.

Det är klart att det är många som inte kan klara av detta själva när vi har haft ett utbildningssystem som gjort att många har väldigt svårt med matematiken. Frågan är då om vi ska lära dem att räkna eller om vi ska ge dem en snabbupplysning så att de är lika sårbara när det kommer en ny annons.

Detta är en helhet som vi måste arbeta med. Jag tror att vi ska vara noggranna med de regelverk vi har för kreditgivning, marknadsföring och vad det nu kan vara. Vi har ett hyfsat bastant nätverk som är relativt stabilt. Vi har alltid anledning att vara observanta på nya företagsutvecklingar för att se om det behövs förbättringar eller annat, men sedan har vi nog mycket att göra när det gäller att stärka människors förmåga att ta eget ansvar. Då är för det första detta med dålig ekonomi ett jätteproblem.

Om fler ungdomar kunde jobba på sommarlovet och om fler människor kunde få ett jobb skulle vi ha färre som lätt kan hamna i skuldfällor och annat. Att arbeta för arbetslinjen är regeringens viktigaste fråga, men vi undandrar oss inte ansvaret att också se till att reglerna på detta område är rimliga och fungerar.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2006/07:574 om namnlagen

Anf. 22 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Börje Vestlund har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att få till stånd en förändring av namnlagen så snart som möjligt.

Frågor om namn berör många människor och har stor betydelse. Det är nu snart 25 år sedan namnlagen trädde i kraft, och sedan dess har inga större ändringar gjorts i lagen. Regleringen har kritiserats i flera avseenden, och jag håller med om att en översyn nu behövs. En särskild fråga som tagits upp är transsexuella personers situation.

Efter riksdagens tillkännagivanden har ett arbete påbörjats inom Justitiedepartementet för att närmare klarlägga vilka problem som i dag finns när det gäller tillämpningen av lagen och vilka frågor som det kan finnas anledning att överväga inom ramen för en översyn. Bland annat har Patent- och registreringsverket på uppdrag av departementet undersökt behovet av förändringar. Min avsikt är att arbetet nu ska fortsätta och att direktiv till en utredning ska beslutas under nästa år.

Anf. 23 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Det här är en av de ganska små men väldigt viktiga frågor i vår lagstiftning som vi har att hantera i denna kammare.

Min interpellation tar i första hand upp problematiken kring förnamnen. Jag är mycket väl medveten om, fru talman, att huvuddelen av pro-

blematiken, den svåra delen när det gäller avvägningar i just detta avseende, inte handlar om förnamnen utan om efternamnen. Ibland kan det vara omotiverat, och man kan inte riktigt förstå varför inte till exempel ett äkta par kan få behålla dubbelnamn från varandra enligt den namnlag vi har. Man kan tycka det är konstigt, men det kanske finns andra saker som behöver övervägas.

Förnamnen är ett bekymmer. Inte alla transpersoner genomgår ett könsbyte och en förändring av sitt kön per omgående, utan det kan ta ganska många år innan man bestämmer sig för att göra detta. Men man börjar leva i det motsatta könet på ett ganska tidigt stadium, och då kan man inte byta namn.

Till vardags – hemma, bland vänner eller på jobbet – är detta kanske inget större problem. Men från tid till annan måste man visa upp sin legitimation. Heter man då Arne men kallar sig Anneli blir det väldigt komplicerat. Då måste man tala om det: Det är jag som är Arne, men egentligen heter jag Anneli och identifierar mig som det.

Jag har lite svårt att förstå att det ska ta så lång tid att tillsätta just den här typen av utredning och beredning. Det enda som har komplicerat det hela är lagen om fastställelse av kön i vissa fall och en mycket speciell omständighet – om man ska kunna gå tillbaka och byta namn och personnummer retroaktivt. Där måste de rättsliga förutsättningarna väldigt noga övervägas.

Jag kan instämma i att det behöver övervägas, men problemet är den saktfärdighet som både den här och den förra regeringen redovisade i detta ärende. Låt mig också säga att den nuvarande alliansen var väldigt kritisk i den reservation som avgavs i samband med att namnfrågorna behandlades under föregående riksmöte. Därför är det ytterst förvånande att man inte har tillsatt denna utredning.

Jag kan bara tolka det på två sätt. Det ena skulle vara att man inte har gjort ett enda dugg, det vill säga att man inte har berett detta över huvud taget. Det andra skulle vara att det finns saker man inte vill redovisa för kammaren när det gäller svårigheterna eller komplikationerna kring detta och att man därför inte tillsätter utredningen.

Jag tycker att det är dags att göra detta. Det är en enkel fråga. Det rör egentligen bara den grupp som berörs och inga andra. Jag förstår också att efternamnen är en mer komplicerad fråga.

Fru talman! Slutligen vill jag säga att om vi har problem med till exempel misshandelsbrott behöver vi ju inte utnyttja hela brottsbalken för att lösa detta, utan vi kanske kan nöja oss med just den delen av lagstiftningen.

Anf. 24 ANTI AVSAN (m):

Fru talman! Civilutskottet har tidigare under våren i betänkandet 2006/07:CU16 avseende namnlagen behandlat åtta motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Motionsyrkandena och de aktuella motionerna har i huvudsak gällt ändringar i 1982 års namnlag och behovet av en översyn av lagen.

För att belysa omfattningen av det arbete som kommer att krävas vill jag först och främst framhålla att det i kammardebatten från socialdemokratiskt håll framfördes att en översyn av namnlagen skulle bli ett omfat-

tande arbete. Andra företrädare för oppositionen framhöll att en sådan utredning bör göras grundligt.

Frågor om ändringar i namnlagen och översyn av lagen har varit aktuella i riksdagen ett antal gånger tidigare, också under den förra mandatperioden, då den tillhörde lagutskottets beredningsområde.

Börje Vestlund har i sin interpellation beskrivit två tillkännagivanden från riksdagen under den socialdemokratiska regeringsperioden. Jag konstaterar att den tidigare regeringen inte gjorde någonting med anledning av dessa två tillkännagivanden, trots att regeringen hade fem år på sig från det första tillkännagivandet. Var det någon socialdemokrat som interpellerade i den frågan under den förra mandatperioden, eller är det så att man har större tilltro till den nya regeringen?

Nu har regeringen aviserat att man ska ta initiativ till en översyn av namnlagen, men det kan ske tidigast under 2008. Jag har respekt för det av det skälet att det finns en mängd olika lagar som behöver ses över och en mängd olika frågor att bereda i Regeringskansliet. Man kan säga att regeringen genom att ange när man ska ta tag i frågan om namnlagen också har prioriterat den frågan. Det tycker jag är väsentligt att framhålla i detta sammanhang.

Anf. 25 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Det här är en fråga som har dragits i långbänk. Problemet är att det under den förra mandatperioden var ett otroligt tryck på departementet med massor av viktiga propositioner. Bland annat genomfördes många reformer för homosexuella, och det gick på något sätt före.

Det som är lite förvånande är att borgarna var väldigt ettriga under den tiden och ville att vi ändå skulle prioritera namnlagen. Men nu har det plötsligt vänt. Den kritik som nu riktas mot oss socialdemokrater kan vi alltså rikta åt andra hållet. Då var det extremt bråttom. Nu är det inte lika bråttom. Men om det nu verkligen blir ett ordentligt arbete under nästa år kan jag nöja mig med det.

Det är också viktigt att man verkligen går till botten med de problem som finns. Det är, precis som nämns, snart 25 år sedan namnlagen sjösattes, och det har hänt väldigt mycket på den tiden. Samhället utvecklas och går framåt. En sak som har hänt, förutom det här med transpersoner, är att människor som känner att de tillhör ett annat kön får möjlighet att byta kön. Att människor får leva i enlighet med sin övertygelse och identitet är en positiv utveckling.

En annan sak som har hänt är att allt fler är sambor. Man kan gå från att vara sambo till att vara gift, och man skaffar barn i olika konstellationer. Man kan skaffa barn som sambo, och man kan skaffa barn som gift. Det här ställer till det lite, för reglerna är väldigt stelbenta. Det kan till exempel innebära att man får ett annat namn än sitt barn.

Om man föder ett barn som sambo och sedan gifter sig får det barnet ett annat efternamn. Barnen kan till och med få olika efternamn. Ett barn kan födas när föräldrarna är sambor, och när föräldrarna sedan gifter sig har barnet ett annat efternamn. Det är märkligt.

Jag valde själv att behålla mitt efternamn när jag gifte mig, för jag tyckte att det spelade mindre roll. Min man heter Nilsson, och jag heter Larsson. Det kunde liksom kvitta. Men det finns andra som är i en situation där de inte själva får välja vilket efternamn som ska komma först.

Det är redan fastslaget. Den nuvarande namnlagen drabbar alltså även vuxna människor men framför allt barnen. Många föräldrar känner också att de vill ha samma efternamn som sina barn och att barnen ska ha samma efternamn.

Det är sådana stelbenta regler som det inte borde vara konstigt att ändra på. Det är brådskande, inte minst situationen för transpersoner. De är redan utsatta, och de möts av samhällets fördomar. Det är en svår process att byta kön. Därför bör ett byte av namn främjas, även retroaktivt, så att man slipper avslöja att man en gång har tillhört ett annat kön. Det bör kunna ske innan man har genomgått hela könsbytet. Könsbytet kan ta lång tid, och då borde man i den processen kunna byta namn.

Sedan finns det andra aspekter. En del vill anta ett Ortsnamn eller ett gammalt adelsnamn. Det finns många aspekter. Men det viktigaste är barnen. De föräldrar som skaffar ett barn som sambor och ett som gifta ska kunna låta alla barnen ha samma namn om de vill. Det ska gälla även för redan i dag utsatta transpersoner. Det skadar ingen annan och är bara till gagn för dessa människor.

Jag hoppas verkligen att det blir en rejäl översyn nästa år och att arbetet, utan att för den skull genomföras slarvigt, går relativt snabbt.

Anf. 26 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att Börje Vestlund inledde med att säga att det här kanske är en liten fråga. Det är inte riktigt sant. Det första vi gör när ett barn har fötts är att diskutera vad vederbörande ska heta. Ofta börjar vi redan innan barnet föds. Sedan får barnet leva med namnet. Förr var det så att man fick leva med det namn man hade fått vare sig man tyckte det var trevligt eller inte. Hur många är det inte som har försökt dölja sina andranamn, i varje fall i skolan, därför att de pinsamt nog har blivit döpta efter mormor eller farmor.

Det här är en stor fråga eftersom den handlar om vilken identitet man tilldelas eller vill ha, vem man är. Det är det som belyses i denna komplexitet.

Det är klart att det är lätt för oppositionen att kritisera regeringen, som har regerat i åtta månader, för att inte ha kommit till skott när det gäller denna utredning. Om förarbetena från de år riksdagen ändå har agerat hade varit lite bättre hade vi kanske kommit i gång tidigare. Jag försöker pricka av de löften vi har ställt ut i ordnad form. Vi planerar under nästa vår att sätta i gång arbetet.

Det finns ett långt *record* från våren 2001 av att riksdagen har tryckt på i frågorna, när lagutskottet ansåg att man skulle ta reda på vilka avvägningar som behövde göras, vilket man gav regeringen till känna. Sedan har man varje år i lagutskottet och i riksdagen gjort tillkännagivanden eller på olika sätt uttalat vikten av detta. Senast var det våren 2005. Tyvärr har det inte hanterats.

Jag kan ha viss respekt för det. Hillevi Larsson tydliggjorde detta i sitt inlägg. Det handlar om mer än de transsexuella personernas situation. Det handlar om behov och önskemål som finns om en allmän liberalisering av namnlagen. Det är många som tycker att man själv borde få välja namn och kanske byta under resans gång. Det kan vi diskutera.

Sedan har vi hela frågan om komplexiteten i det mångkulturella samhället – namntraditionerna. Namn har också mycket med kultur att göra,

vilket komplicerar det hela. Det finns en hel del EG-rättsliga frågor och andra internationella privaträttsliga frågor inblandat i detta. Frågan om mellannamn är inte helt enkel. Sedan är det frågan om hur namnfrågor ska handläggas. Det finns många frågor som behöver hanteras. Det är det som gör att det naturligtvis är viktigt att vi har ett vettigt direktiv och gör ett seriöst arbete. Det är min avsikt att arbetet ska komma i gång.

Frågan om att transsexuella ska få möjlighet att efter ett könsbyte retroaktivt kunna ändra sitt namn i olika dokument, till exempel i betyg och anställningsbetyg, var uppe nyligen i Konstllhörighetsutredningen. Där föreslog man ingen lagreglerad rättighet för före detta transsexuella att få tidigare erhållna intyg och annat korrigerade och utfärdade enligt den nya konstllhörigheten. Däremot framhålls vikten av att olika intygsgivare med flera ställer sig positiva till framställningar om att utfärda nya betyg.

Frågan är problematisk att hantera lagstiftningsmässigt. Det är väl ett svar så gott som något, det vill säga att i fråga om transsexuella personers situation finns mer än en fråga att lyfta fram.

Jag kommer att se till att vi startar ett arbete om detta. Vi kommer att få debattera resultaten av det arbetet mer än en gång. Det är inte helt enkelt, men det är en viktig fråga för nästan alla människor.

Anf. 27 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Måhända uttrycker jag mig oklart, men vad jag menar med enkelt är att detta är en lagstiftning där konsekvenserna för andra inte behöver övervägas så mycket eftersom de oftast berör bara personen själv. Det behöver inte tas denna enormt stora hänsyn som man ibland måste göra.

Jag håller gärna med om att man får det namn man får, och sedan får man bära det hela livet. Mina föräldrar drömde om en liten Liselott när jag föddes. Sedan blev det ingen liten Liselott, och då fick jag det namn de kom på först. Sedan har jag fått bära mitt namn resten av mitt liv. Man har alltid sina ok att bära.

Det enda som är komplicerat är lagen om fastställande av konstllhörighet i vissa fall. Man har bett om att frågan noga ska övervägas i en fortsatt utredning. Det är också rimligt.

Det jag reagerar på i sammanhanget är att man inte kommer i gång med detta arbete. Det är möjligt att det är sant som Hillevi Larsson säger. Om jag inte kommer ihåg fel hade jag även debatterat med dåvarande justitieministern och kritiserade honom för det. I det sammanhanget känner jag inget större samvetsqual. Sedan kan Anti Avsan stå här och säga vad han vill. Det går inte att först vara oerhört kritisk och skriva reservationer för att det sedan ska ta ytterligare två tre år.

Jag skulle vilja spetsa till debatten. Varför har man inte skickat ut dessa svåra frågor, till exempel lagen om fastställande av konstllhörighet i vissa fall, på remiss? Den frågan är inte utskickad på remiss än.

Inte Moderaterna men väl Folkpartiet sade i sitt valmanifest att denna fråga skulle vara ett vallöfte. Nu ska jag inte säga att det var hela alliansens vallöfte, men man förväntar sig att det händer någonting inom detta område. Om utredningen tillsätts 2008 lär det inte hända någonting under den här mandatperioden. Då måste utredningen arbeta fruktansvärt snabbt, och då kan man ifrågasätta vart grundligheten tar vägen. Ett av vår tids stora problem – det är kanske skäl för någon annan debatt – är att

ibland belyses inte alla svåra samhällsproblem ur ett allsidigt perspektiv i utredningarna.

Fru talman! Det viktigaste är att frågan om förnamn är förhållandevis enkel. Jag inser att frågan om efternamnen är mycket komplicerad, och jag inser att det behövs många andra överväganden. Men frågan om förnamnen borde inte vara så svår att få till relativt snart, både direktiv och lagförslag. De små förändringarna av vår lagstiftning skulle göra att transpersoner skulle få en lättare vardag och ett lättare liv. Det är en utsatt grupp, och det är en grupp som hela tiden trakasseras. Därför skulle just denna del vara en mycket god hjälp. Naturligtvis krävs andra resurser också, men det här skulle hjälpa en bit på vägen. Därför utgår jag från att man arbetar så skyndsamt man kan i frågan. Någonstans är det konstigt att vi inte kan lösa frågan efter så många år. I detta sammanhang kan jag kritisera vilken regering som än har suttit.

Anf. 28 ANTI AVSAN (m):

Fru talman! Jag tackar Börje Vestlund för svaret på min retoriska fråga. Under alla förhållanden hade man fem år på sig att interpellera efter det första tillkännagivandet under förra mandatperioden.

Börje Vestlund talar om att man kanske kunde ta en mindre del först. Det kan man naturligtvis tycka. Det är ett vanligt tillvägagångssätt i olika sammanhang, men det är viktigt att veta vad det senaste tillkännagivandet från riksdagen innebär. I den reservation som riksdagen då biföll hänvisades till bland annat en skrivelse från Patent- och registreringsverket som hade lämnats till Justitiedepartementet i juni 2004. I den skrivelser belystes just behovet av en översyn av namnlagen.

Slutsatsen i reservationen blev att riksdagens mening var att det genom PRV:s skrivelse var klarlagt att det förelåg ett behov av en översyn av namnlagen och att den översynen måste ha bred inriktning. Det är det senaste tillkännagivandet.

Utredningsbetänkandet *Ändrad könstillhörighet – förslag till ny lag* har berörts av justitieministern. Där framgår att en lagstiftning i det avseendet måste övervägas väldigt noga. Vad som förtjänar att påpekas är att lagutskottet tidigare, under den socialdemokratiska regeringstiden, har uttalat meningen att det inte kunde komma i fråga att i lag införa en tvingande skyldighet för den som någon gång, kanske långt tillbaka i tiden, utfärdat betyg, intyg eller liknande handlingar att göra ändringar i dokument som vid tiden för upprättandet var helt korrekt. Det sade man definitivt nej till.

Anf. 29 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Börje Vestlund har varit mycket aktiv i hbt-frågor, bland annat när det gäller transpersoners rättigheter. Interpellationer är inte det enda sättet att agera. Tvärtom är det mycket oppositionens verktyg att interpellera medan de som tillhör majoriteten brukar välja andra vägar att påverka. Jag kan intyga att jag har varit på många ställen samtidigt med Börje Vestlund, och han har agerat starkt, bland annat i den här frågan.

Det är klart att det är en svår fråga, detta med att retroaktivt kunna ändra i betyg och annat. Men jag tror ändå att det är viktigt att man sätter den i sitt sammanhang. Man får inte skilja ut den, utan man måste se hela situationen för en transperson. Man måste se vad det innebär, det gäller

inte bara risken att inte bli anställd på grund av att man har bytt kön utan även risken för trakasserier och förföljelser. Begreppet transpersoner kanske jag inte ska använda här, för det innefattar även transvestiter, och de är ju inte aktuella här, utan detta handlar om transsexuella i första hand. Men både transsexuella och transvestiter är väldigt utsatta för trakasserier både från sin omgivning och från högerextrema grupper. Det är inte helt oväsentligt. Inte minst i rättegångar kan transsexuella bli utsatta, på grund av antingen sin transsexualitet eller av någon annan anledning. Många gånger vill de inte avslöja att de är transsexuella. Blir de utsatta för att de är transsexuella avslöjas det automatiskt, men om de däremot blir utsatta av någon annan anledning vill de i de här sammanhangen inte avslöja att de har tillhört ett annat kön.

Även om det kom ett ställningstagande förra mandatperioden finns det anledning att ompröva det. Detta är också en större fråga. Det handlar om enskilda människors liv, till exempel om att ha samma namn som ens barn.

Anf. 30 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att man när man diskuterar namnlagen så långt som möjligt försöker ha samma regler för alla människor. Det gör det hela lite mer komplicerat. I andra verksamheter finns det personer som sätter i system att försöka hitta på nya namn stup i kvarten. Det finns skäl till att sådant inte är tillåtet. Man försöker undvika det.

Namnfrågan berör inte bara den enskilde. Där har Börje Vestlund fel eller uttrycker det hela väldigt kortfattat. Jag får kalla mig själv vad jag vill. Om jag vill kalla mig Kurt hemma spelar ingen roll. Problemet uppstår när jag vill ha mitt namn som någon typ av identifikation utanför hemmet eller den närmaste kretsen. Då måste vi ha lite ordning och reda på det hela för att det ska fungera. Annars återstår bara personnumren, och det blir inte det samhälle vi vill ha. Vi vill ha namn som har betydelse, med för- och efternamn och så vidare. Detta är skälet till att vi har ett regelverk och att vi vill ha någorlunda likartade regler.

Ska man ändra i detta, vilket riksdagen har tyckt sedan 2001 utan att något har hänt, blir det en ganska komplicerad fråga. Det handlar om vilka avvägningar som är rimliga. Vad behöver man ändra på? Hur ofta ska man få ändra namn? Det tar lite tid att ta ställning till dessa frågor.

Jag håller med dem som har agerat i lagutskottet i allianspartiernas namn tidigare och i dag. Vi ska göra något åt detta. Jag har därför sagt att jag kommer att se till att vi under nästa år sätter i gång det här arbetet. Men tro inte att det är särskilt enkelt, och tro inte att det bara rör transsexuellas situation. Jag är väl medveten om att det är en specifik situation.

Man borde kanske inte ha någon uppfattning i en detaljfråga, men jag tycker att även Socialdemokraterna hade rätt då man sade att man inte kan kräva att någon retroaktivt ska ändra i ett betyg som man utfärdade 1952 till en person som då hette Lisa. Så gör vi inte med gamla handlingar. Där har vi ett problem. Detta är nog en börda som man måste bära. Jag instämmer nog i denna bedömning rakt av. Jag tror att vi får återkomma till alla dessa frågor när vi får underlaget.

Den utredning jag nämnde, Könstillhörighetsutredningen, är relativt ny. Det är Socialdepartementet som ansvarar för den. Jag vet inte om den är på väg ut på remiss eller vad som har hänt. Normalt är det så, i vart fall på Justitiedepartementet, att vi remitterar ut allt och tycker att det är viktigt att ha diskussioner. Har man lagt ned ett stort arbete på att utreda något och inte direkt ser att det måste kompletteras finns det väl anledning att se till att få avvägt om den bedömning som görs är korrekt.

Som sagt, regeringen återkommer med ett arbete för att göra något åt namnlagen. Vi ska försöka rätta oss efter de synpunkter som riksdagen har haft under många år och rätta till en del försyndelser som mina företrädare får ta ansvar för. Tack för debatten!

Anf. 31 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Jag måste ha uttryckt mig väldigt oklart. Just när det gäller den del som handlar om lagen om könstillhörighet i vissa fall har jag stor förståelse för att detta inte är något som är enkelt att göra utan vidare. Jag delar justitieministerns uppfattning om att namnet är en identifikation. Jag kan kalla mig vad jag vill hemma, i vänkretsen och kanske till och med på arbetsplatsen, men namnet är en identifikation. Där håller jag helt och hållet med. Det är just detta som problemet handlar om.

Om man är transperson och väljer att byta namn utan att göra det via lagen om könstillhörighet – det vill säga det som man är ganska överens om – är det något som egentligen inte går att göra. Det är det stora problemet. Många personer upplever det som ett problem.

Vi kan naturligtvis ha olika uppfattningar, men bara för att den socialdemokratiska regeringen skulle ha missat det här i fem år kan man inte försvara att man väntar ytterligare, i det här fallet två år till, innan man agerar i den här frågan. Jag har svårt att förstå den argumentationen.

Jag tycker att det är bra att man nu förmodligen kommer att få i gång utredningen, men jag tycker att det är allvarligt att vi har fått vänta så länge. Men de fem år som man har fått vänta hittills kan naturligtvis inte den här regeringen ta ansvar för. Den uppfattningen delar jag helt och hållet.

Jag förstår också att det är en betydligt tyngre sak att utreda efternamn än att utreda förnamn. Jag hoppas att vi kan göra det så snabbt som möjligt. Slutligen skulle jag vilja säga att det ibland tar väldigt lång tid innan man skickar ut saker och ting på remiss. Man kan fråga sig varför inte denna utredning eller utredningen om könsneutralt äktenskap är utskickade på remiss än.

Anf. 32 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag ska bara kort ta upp två saker, eftersom jag tackade för debatten tidigare.

Det första är att det inte är så att den här regeringen fördröjer frågan med två år. Arbetet pågår, och vi kommer att ta ett initiativ nästa vår. Det är så det ligger i planeringen.

Jag är ledsn över att det tar lite mer tid, men vi har faktiskt inte reagerat längre än sedan i oktober. Det är några andra förändringar och reformer som har känts mer angelägna att prioritera, och då har de kommit lite före. Men det här är en viktig fråga för oss.

Det andra som jag vill säga gäller remissen. Jag kan inte svara på varför Socialdepartementet inte har skickat ut den här på remiss än, men jag kan konstatera att den är ganska ny. Den kom 2007, vilket innebär att det kan vara ett arbete i gång.

Remissen om könsneutral äktenskapslagstiftning diskuterade jag under frågestunden i går. Anledningen till att den inte har gått ut än, om den inte redan har gjort det, vilket jag inte vågar svara på för jag har inte kollat det sedan i går, är att det har varit väldigt angeläget för mig att ha en bred lista över vilka som ska svara på den. Det har jag arbetat en del med. Samtidigt kan man inte ta med varje typ av samfund, utan man måste försöka begränsa det hela.

Jag har faktiskt arbetat med det, och det ska vara klart, så att beskedet från mig är att det ska ut. Jag har varit väldigt tydlig med att den frågan ska ut på remiss i vanlig ordning och på det sätt som vi brukar göra. Men jag tyckte faktiskt att det var viktigt att också arbeta med att se till att de som kan ha berättigade synpunkter får möjlighet att ge dem. I det fallet är jag rätt stärkt över att det fick ta någon vecka extra.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2006/07:606 om sekretessen i samverkansgrupper

Anf. 33 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Lars-Ivar Ericson har frågat mig om jag är beredd att verka för en ändring i sekretesslagstiftningen när det gäller samverkansgrupper som arbetar mot ungdomars droganvändning.

Frågan om i vilken utsträckning myndigheter ska kunna utbyta information är principiellt viktig. Att sekretess som huvudregel gäller mellan myndigheter är nödvändigt av hänsyn till enskildas integritet. Samtidigt är det naturligtvis av stor vikt att myndigheterna kan samarbeta effektivt utan hinder av sekretess i situationer när det finns tungt vägande skäl.

Sekretesslagen har i sin helhet setts över av Offentlighets- och sekretesskommittén, som bland annat har lämnat ett förslag till en ny sekretesslag. Kommittén har i det sammanhanget föreslagit en utvidgning av socialtjänstens möjligheter att lämna uppgifter som rör ungdomar till polisen. En del av förslagen har redan lett till lagstiftning, till exempel förslaget om att sekretess inte ska hindra socialtjänsten att lämna uppgifter som angår misstanke om överlåtelse av narkotika, dopningsmedel och alkohol till minderåriga. Övriga förslag, bland annat om ytterligare möjligheter till uppgiftslämnande från socialtjänsten till polisen, bereds fortfarande.

För närvarande pågår arbete med en lagrådsremiss som baseras på den redaktionella omarbetning av sekretesslagen som Offentlighets- och sekretesskommittén har föreslagit. Först när det arbetet är avslutat kommer kommitténs resterande förslag att kunna behandlas. Jag har för avsikt att i det sammanhanget även behandla frågan om sekretess inom samverkansgrupper.

Anf. 34 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Samverkan är det bästa sättet att förebygga och åtgärda drogmisshandlingar. Det är ett självklart konstaterande som dock förtjänar att upprepas.

Det finns runt om i Sverige många exempel på grupper som genom samverkan har kunnat rädda ungdomar från att hamna i drogmisshandlingar. Men dessa gruppers verksamhet skulle kunna bli ännu effektivare. Det är bakgrunden till min interpellation, och jag får tacka ministern för svaret och för att vi i dag får samtala om gruppsekretess.

Hur är då rättsläget? Ja, jag beskriver det i interpellationen så här: Enskilda ungdomar som har problem, till exempel med droger, kan diskuteras inom polisen, socialförvaltningen, skolan och fritidsförvaltningen. Men när personer från dessa samhällsgrenar sedan träffas i en samverkansgrupp har de inte möjlighet att diskutera den enskilda ungdomen med varandra för att komma fram till hur han eller hon, och också deras familjer, skulle kunna få bästa hjälp.

Om det hade funnits en gruppsekretess skulle gruppmedlemmarna ha kunnat tala fritt med varandra förutsatt att de förbundit sig att inte föra vidare det som sägs inom gruppen.

I Danmark har man en helt annan syn på samverkansgruppers sekretess. I rättegångsbalken, § 115 *retsplejeloven*, finns det särskilda regler om att polisen och andra myndigheter kan lämna vidare information om enskilda personers privata förhållanden om detta kan anses nödvändigt med hänsyn tagen till det brottsförebyggande arbetet.

Det är denna bestämmelse som gör det möjligt för polisen, skolan och socialförvaltningarna att utväxla konfidentiell information om personen.

I den danska förvaltningslagen, § 28, anges att information om en persons narkotikamisshandlingar under vissa förutsättningar kan lämnas vidare mellan olika myndigheter om det är nödvändigt med hänsyn tagen till myndigheternas behandling av ärendet i fråga.

Min fråga till ministern blir därför om hon känner till den här danska lagstiftningen när det gäller sekretess i samverkansgrupper. Kanske kan den då tjänstgöra som en tänkbar modell för en framtida svensk lagstiftning.

Anf. 35 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Ja, jag känner till att man har lite andra regler i Danmark. Det är klart att vi, när vi ska arbeta med de här frågorna, är oerhört angelägna om att ta till oss erfarenheter från andra håll. Samtidigt är det viktigt att säga att Sverige just i sådana här grundläggande principiella frågor ofta är lite speciellt, ibland på goda grunder.

Men när det gäller den föreslagna gruppsekretessen kan man säga att det är en principiell nyhet som vi inte har haft tidigare. Det fordrar faktiskt att vi är väldigt noga med att utreda och analysera konsekvenserna av att ändra när det gäller detta.

Sekretess gäller som huvudregel mellan olika myndigheter, och det finns faktiskt skäl för det. Det handlar naturligtvis om allmänna integritetsskäl, att vi så mycket som möjligt vill skydda den enskildes integritet.

Men det handlar också om något annat. Jag tror att man diskuterar det här problemet utifrån sociala problem och bekymmer som man vill hantera. Det avgörande för att människor ska ge myndigheter information

om hur de mår, vad som har hänt och så vidare är ju att de känner förtroende för att det inte lämnas vidare. Om vi slarvar med regelverket och om människor måste utgå från att socialtjänsten, om de pratar med dem, omedelbart kommer att prata med polisen eller med skolan eller något annat är risken väldigt stor att människor drar sig för att söka hjälp och stöd när de behöver det – eftersom jag har jobbat kommunalt har jag rätt stor insikt om det. Det är därför vi måste vara så noggranna med att se de här frågorna ur lite olika perspektiv. Det är också därför det tar lite tid.

Den grundläggande regeln om sekretess innebär inte att det är omöjligt att delge varandra information mellan myndigheter. Det finns en generalklausul som man kan använda i en del sammanhang. Det görs också, och det fungerar. Det finns också – det nämndes tidigare – regler som säger att när det handlar om minderåriga och droger och annat är reglerna mjukare eller mer flexibla än vad de är i grunden, så att säga. Och det är väl bra att det är så.

Vi tittar naturligtvis på de här frågorna och kommer att arbeta med frågan om gruppsekretess framöver. Utöver det vill jag säga att ett bekymmer ofta är att man använder sekretessregler som argument för att inte samverka. Det har fascinerat mig under rätt lång tid hur olika man ibland tolkar regelverket. Det finns nog anledning att fundera över hur man tydliggör vad som faktiskt gäller. Ibland används nämligen argumentet om sekretessregler därför att man inte vill samverka mellan myndigheterna medan det på andra håll inte tycks vara något bekymmer över huvud taget att genomföra det samarbete som man behöver ha för att ungdomar och andra ska få bättre sociala villkor och för att kunna förebygga olika bekymmer.

Anf. 36 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Samhället håller på att lösas upp i sina grundvalar på grund av drogerna, och något måste göras snabbt. Droget Problemen i detta land splittrar familjer, och människor förlorar allt de har, sina jobb, sina hem och sin självrespekt.

De orden använde en amerikansk forskare år 2003. Ibland undrar jag om vi i Sverige är på väg mot en liknande situation. För att motverka ett sådant tillstånd måste alla goda krafter kunna samverka på ett bra och effektivt sätt i det drogförebyggande arbetet och när det gäller att hjälpa dem som har hamnat i drogberoende och deras anhöriga.

Den nuvarande regeringen lägger 260 miljoner kronor på drogförebyggande arbete. Det är betydligt mer än den förra regeringen. Det är vi glada för. Men sekretessen mellan företrädare för olika myndigheter som träffas i samverkansgrupper blir ibland ett hinder i detta förebyggande arbete.

Jag läser dock in i ministerns svar att det finns hopp om förändringar. Jag skulle vilja veta lite om hur tidtabellen är framöver. När kan det komma förslag om ändrad sekretess för samverkansgrupper? Jag vet att ute i landet finns det grupper som otåligt väntar på ett beslut i den riktningen. Jag skulle vilja läsa upp några rader från ett brev från fritidschefen i Bromölla i Skåne:

Det finns många olika forum för samarbete vad det gäller barn och ungdomar i Sverige. I Bromölla kommun finns sedan många år en samverkansgrupp. Glöden kallas den. I gruppen finns det representanter från

socialtjänst, skola, fritid och polisen. I dessa samverkansgrupper upplever vi en mycket stor frustration över de hinder som sekretesslagen medför.

Det är av största vikt att man i dessa sammanhang har en lagstiftning som gör det möjligt att kunna prata om individer. Detta skulle vara möjligt med en gemensam gruppsekretess. Då ökar möjligheten att olika personalkategorier kan ge stöd och hjälp till den enskilde. Det innebär att gruppens medlemmar kan frigöra resurser för att sätta in insatser för att förhindra missbruk och andra destruktiva beteenden, även att gruppens medlemmar i sitt vanliga arbete kan stödja den individ som vid samverkansmöte ansetts vara en riskperson.

I Danmark har man sedan många år arbetat med en form som möjliggör detta i det kriminalitetsförebyggande arbetet. Vi föreslår att man ändrar i sekretesslagstiftningen och inför en gruppsekretess så att gruppens medlemmar får skriva under en sekretessförbindelse.

Så långt fritidschefen i Bromölla. Jag vet att just denna samverkansgrupp gör en väldigt fin insats, men med en ändrad lagstiftning skulle den kunna bli ännu mer effektiv.

Anf. 37 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Bromölla kommun har i en skrivelse den 14 februari till regeringen framfört den synpunkten, och den frågan har lottats över till Justitiedepartementet. Vi har ännu inte vidtagit någon åtgärd med anledning av det. Som jag har nämnt är gruppsekretessen en nyhet i det svenska regelverket. Fördelar och nackdelar med det måste prövas noga.

Vi planerar en lagrådsremiss när det gäller den redaktionella omarbetningen av sekretesslagen under våren 2008. Först därefter, det vill säga hösten 2008, kommer resterande frågor att behandlas. Då kan man få ett svar på det där.

När det gäller informationsfrågor mellan myndigheterna är det viktigt att säga att information från polisen till socialtjänsten och skolan inte är problemet. Problemet som finns, och inte helt utan goda skäl, är begränsningar när det gäller socialtjänstens möjligheter att lämna information till polis.

Då är vi där igen. Jag är helt övertygad om att samverkansgruppen i Bromölla gör ett fantastiskt arbete. Men den stora frågan om vi ska nagga tilltron till att man kan gå till socialtjänsten och få hjälp utan att rapporteras vidare måste vi ändå fundera över. Vi har redan i dag för många människor som inte vänder sig till någon myndighet för att de är rädda för att bli registrerade eller kontrollerade på något sätt. Det blir ytterligare värre om man går vidare. Vi måste se till att vi får kontakt med de människor som söker eller borde söka hjälp av professionella.

Jag är väl medveten om drogproblematiken och också om hur det ser ut i USA. Jag har alldeles nyligen varit där. Jag tror inte att vi är på väg mot en amerikansk situation. Sverige har en restriktiv narkotikapolitik. Vi har en förhållandevis hyfsad situation om man jämför hur det ser ut i en hel del andra länder. Men det förutsätter att vi fortsätter att ha en restriktiv narkotikapolitik och fortsätter att jobba med det förebyggande arbetet. För det finns ständigt nya generationer att arbeta med. Men så illa tror jag inte att det är.

Prot. 2006/07:127
15 juni

Svar på
interpellationer

Jag ser positivt på samarbete och ska göra vad jag kan för att det ska underlättas men vill med mina svar tala om att det är en tämligen komplicerad fråga som måste analyseras ur mer än en aspekt.

Anf. 38 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Samverkan är ett nyckelord i dagens samhälle. Det finns på många håll nätverk som gör ett bra arbete. Många säger att de vill samverka ytterligare, men för att samverkan då ska bli riktigt effektiv behöver de rätta verktygen finnas. Jag tror att det är dags att myndigförklara de samverkansgrupper som vi har diskuterat här i dag och ge dem någon form av gruppsekretess, till exempel enligt den danska modellen.

Jag vill med de orden tacka justitieministern för debatten. Jag ser fram emot kommande beslut som går i interpellationens riktning.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2006/07:628 om grundlagsskydd av våra gemensamma tillgångar

Anf. 39 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Hillevi Larsson har med anledning av regeringens proposition om försäljning av vissa statligt ägda bolag frågat Mats Odell om han har för avsikt att ta initiativ dels till att våra gemensamma tillgångar grundlagsskyddas, dels till att anordna folkomröstning om utförsäljningen av de statliga bolagen. Interpellationen har överlämnats till mig.

Grundlagsutredningen har i uppdrag att göra en samlad översyn av regeringsformen. Enligt direktiven ska utredningen bland annat pröva frågan om förstärkt lagprövning och frågan om det finns behov av en författningsdomstol. Finner utredningen att det finns skäl att föreslå förändringar i dessa avseenden är den oförhindrad att också pröva om det finns behov av att i övrigt föreslå förändringar av skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna. Kommittén har i övrigt vida ramar för sitt arbete och är i princip oförhindrad att ta upp alla frågor som kan anses falla inom ramen för de frågeställningar som kommittén har i uppdrag att se över.

Jag har inte för avsikt att ta initiativ till att utredningen därutöver särskilt ska överväga den fråga som Hillevi Larsson tar upp i sin interpellation.

Jag har heller inte för avsikt att ta initiativ till att anordna folkomröstning om utförsäljning av de statliga bolagen.

Anf. 40 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Det var väl ingen som trodde att det redan i dag finns ett visst grundlagsskydd när det gäller skyddet av det statliga ägandet, men så är fallet. Justitiekanslern har nu gjort ett utspel och säger att man måste bereda de här ärendena väldigt noga och analysera dem innan man genomför det. Det är ju svenska folkets tillgångar. Man kan inte förfoga hur som helst över våra gemensamma tillgångar.

Jag tycker att det finns anledning att utvidga det grundlagsskydd som redan finns i dag. De här utförsäljningarna får väldigt långtgående konsekvenser. Man kan tycka vad man vill om dem. Det blir olika politiska majoriteter som tycker till om det. Men det kan finnas anledning att visa speciell försiktighet, för det är mycket lättare att sälja ut än att sedan köpa tillbaka. Det blir framför allt mycket dyrare att köpa tillbaka.

Så jag tycker att man kunde grundlagsskydda det så att man har ett mellanliggande val, det vill säga om man vill sälja ut fattar man ett beslut innan valet, och sedan bekräftar man det beslutet. Då får också svenska folket en större möjlighet. Då kan man inte undvika att det här blir en stor valfråga.

Vilka är mina motiv för att ta upp detta? De sex bolag som nu ska säljas ut är bara en del av alla bolag. Och det har talats inom regeringen från olika partier om att detta bara är början. Successivt kommer man kanske att sälja ut alla statliga bolag som vi har. Men det är oroväckande redan i och med dessa utförsäljningar.

Riksdagens egen utredningstjänst har räknat ut att bolåneinstitutet SBAB:s ansvarsfulla agerande på marknaden på bara ett par år har lett till att en familj som har ett lån på 2 miljoner kronor, vilket inte är ovanligt i Sverige i dag, har sparat ungefär 14 000 kronor per år. Det är rätt stora pengar, speciellt för människor som inte har så stora marginaler.

Genom att SBAB säljs ut försvinner den prispress som har funnits på marknaden på grund av SBAB. Vi har inga garantier för att den positiva utvecklingen kommer att fortsätta. Tvärtom är risken att den räntestegring som vi nu ser kommer att spädas på, och det är väldigt många människor som drabbas av detta i Sverige. Det berör alltså inte bara oss gemensamt, alltså statskassan, utan det kan beröra enskilda personers privat ekonomi.

Det rör sig om tusentals arbetstillfällen. När man säljer ut företagen finns det ingen garanti för att de kommer att stanna i landet. I Skåne, som jag kommer från, finns produktionen av Absolut Vodka. Detta är ett varumärke som är spritt över hela världen. Detta varumärke är nog starkare än vi här hemma egentligen tror. Det finns en turistindustri kopplad till Absolut Vodka. Det kommer folk till Skåne bara för att se produktionen av Absolut Vodka. Om man säljer ut detta företag finns det ingen garanti för att arbetstillfällena stannar i Sverige. Det kanske blir så ett par år framöver, men långsiktigt finns det stor risk för att produktionen flyttar utomlands. Redan nu har ett amerikanskt spritbolag hört av sig och vill köpa denna verksamhet.

Dessa bolag är också kassakor. Och även om man betalar av på statskulden med det som man får in när man säljer företagen innebär det ändå en årlig förlust. Ungefär 5 miljarder kronor skulle vi spara i form av minskad statsskuld och därmed minskade räntekostnader för statsskulden. Men vi går miste om över 16 miljarder som utdelningen kommer att bli i år på bara de sex bolag som ska säljas. Vi har alltså en förlust på drygt 10 miljarder kronor som vi skulle ha kunnat använda till välfärden.

Sedan har vi den allvarliga frågan om Telias kopparnät. Risken för avlyssning är överhängande om man säljer ut till privata aktörer. Till och med borgerliga riksdagsledamöter reagerar nu mot detta.

Detta är stora och allvarliga frågor, och jag tycker att det finns anledning att införa ett grundlagsskydd.

Anf. 41 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Debatten om för- och nackdelar med utförsäljning av statliga företag ska väl föras med Mats Odell och inte med mig?

De frågor som ställdes i interpellationen gällde däremot grundlagsskydd och folkomröstning i fråga om dessa två exempel. Där har jag sagt att jag inte tänker ta initiativ till någon folkomröstning. När det gäller frågan om grundlagsskydd har vi en grundlagsutredning som har vida befogenheter att pröva vad som ska ingå och vad som inte ska ingå i en framtida grundlag och om det behövs förändringar, tillägg eller någonting annat.

Sedan kan jag tycka att det är lite spännande och intressant att en socialdemokratisk företrädare nu antligen börjar visa ett intresse för äganderättsfrågorna och grundlagsskyddet. Där har vi från andra håll länge pekat på nödvändigheten av att skydda den privata äganderätten. Och uppenbarligen tycker Hillevi Larsson endera att man borde överväga ett förstärkt skydd för det allmännas äganderätt på något sätt eller något som förhindrar eller försvårar utförsäljning av statligt ägd egendom. Det är intressant att notera. Men detta får väl genomarbetas lite mer för att man ska kunna ha en riktig diskussion om det.

Jag menar att det utrymme som Grundlagsutredningen har fått räcker för att den ska göra en allmän bedömning av vad som ska skyddas enligt grundlagen och inte. Det finns skäl för att inte grundlagsskydda precis allting. Och det är väl också rent allmänt så att det är viktigt att staten ändå förfogar över en egendom på det sättet att man kan förvalta den väl. Det är inte alltid så att ett ägande som är fast och cementerat och som inte kan förvaltas och användas är det bästa sättet att använda medborgarnas pengar. En fråga i detta sammanhang är naturligtvis också med vilken avsikt som man säljer eller på annat sätt förändrar ett ägarinnehav. Vi har noggranna regler för hur det hanteras. Vi lämnar propositioner till riksdagen, och riksdagen beslutar om budget och vad som ska göras och vad som inte ska göras. Jag tror att det är ett tillräckligt skydd för just den förvaltningen av statlig egendom och medborgarnas resurser.

Anf. 42 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Det är riktigt att Grundlagsutredningen inte är förhindrad att ta upp dessa frågor, men den har inte heller något direkt direktiv att ta upp dem. Jag tycker att den borde få tilläggsdirektiv och i alla fall överväga dessa frågor. Men jag förstår att ministern inte vill ge något sådant direktiv. Jag kan bara hoppas att Grundlagsutredningen på eget initiativ kommer med ett förslag i den riktningen.

Om Grundlagsutredningen föreslår det, kommer ministern då att genomföra beslutet och skicka en proposition till riksdagen för beslut i frågan? Jag hoppas att så är fallet.

Jag kände ändå att jag ville redogöra för mina motiv till att jag tycker att detta är fråga om så viktiga demokratiska och medborgerliga rättigheter och att detta förtjänar att grundlagsskyddas, även om det egentligen är Mats Odell som har ansvaret för detta. Men jag tycker att dessa frågor ändå kommer in i sammanhanget i och med att jag vill motivera att jag vill ha ett grundlagsskydd.

En folkomröstning hade också fungerat bra i detta läge. Då skulle svenska folket kunna tycka till om man vill att dessa tillgångar ska få ett grundlagsskydd och att dessa viktiga företag ska stanna i statlig ägo. Jag tror att det är väldigt många svenskar som faktiskt tycker att vi ska behålla dessa företag, speciellt med tanke på hur bra landets ekonomi går. Det är ju inte brist på pengar. Det visar inte minst de gigantiska utdelningar som nu sker i form av förändringar av fastighetsskatten och förmögenhetsskatten. Det är alltså ett guldregn. Det är i och för sig inte ett guldregn över hela svenska folket, tyvärr, utan det handlar om de allra rikaste. Men det finns uppenbarligen mycket pengar att fördela. Att i det läget sälja ut tillgångar som dessutom är kassakor känns väldigt märkligt. Det känns mer som om det är ett ideologiskt beslut än att det finns något annat grundläggande skäl.

Detta är också väldigt allvarligt för konkurrensen. Jag talade tidigare om att SBAB har fungerat bra för att se till att konkurrensen upprätthålls på bolånemarknaden. Vi skulle kunna utnyttja Nordea bättre. Men så länge Nordea som statlig bank finns i statlig ägo finns ändå en återhållande effekt, det vill säga att om de privata bankerna skulle bete sig alltför illa kan man använda Nordea som ett instrument och se till att villkoren för de enskilda blir rimliga. Det har ibland tyvärr funnits lite tendenser med dolda avgifter som bankerna har tagit ut av sina kunder, och det är inte alls bra, tycker jag. Det påverkar folks privatekonomi.

När det gäller kopparnätet handlar det bland annat om risken för avlyssning när privata intressen tar hand om dessa viktiga nät. Man kan avlyssna telefonsamtal och Internettrafik. Jag tycker att detta ska ligga i statlig ägo. Men det är även en konkurrensfråga att man ser till att avgifterna för att utnyttja dessa nät blir rimliga. Där tycker jag att man kan utnyttja ett statligt ägande, så att det inte blir en monopolsituation.

Men det som framför allt föranleder att jag vill ha antingen ett grundlagsskydd eller en folkomröstning är att detta bara är början. Det är illa nog med dessa sex bolag. Men man diskuterar redan att gå vidare med spelmarknaden. Man kanske till och med ska sälja ut våra skogar. Vattnfall står inte på försäljningslistan i dag, men så kan bli fallet i framtiden. Detta handlar om gigantiska summor av svenska folkets gemensamma egendom. Och konsekvenserna blir långtgående när det gäller arbetstillfällen, intäkter till staten och möjligheter att styra dessa marknader. Det handlar inte om att förhindra privata aktörer, utan det handlar om att de ska utgöra en positiv konkurrens för de enskilda medborgarna i Sverige.

Jag hoppas verkligen på ett grundlagsskydd eller en folkomröstning.

Anf. 43 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Vi har nog olika uppfattningar om statligt företagande och om statens förmåga att bedriva företagsverksamhet på ett bra vis.

Jag vill ändå gå tillbaka till något som är väsentligt. Vi inom allianspartierna gick till val på ett program som bland annat handlade om utförsäljning av vissa statliga företag. Vi vann det valet, och det är väl en folkomröstning så god som något. Det är ändå tacksamt att en socialdemokratisk riksdagsledamot omedelbart vill grundlagsfästa att man absolut inte får göra det vi vann valet på. Det är en något märklig företeelse,

men det är vad det handlar om i det här sammanhanget. Jag tror att man ska vara noggrann med vad man grundlagsfäster och inte.

Det är tveksamt om den här typen av statliga företag som finns för tillfället ska anses vara något som ska hållas i slags status quo eller som alltid ska ligga under offentliga monopol. Det är knappast till gagn för verksamheten och knappast till gagn för förvaltning av medborgarnas resurser. Men skälen för varje enskild försäljning bör diskuteras med den ansvariga ministern i första hand.

Att grundlagsfästa och i grundlagen förbjuda en utförsäljning nu vore faktiskt att förbjuda någonting som mycket tydligt fanns i allianspartiernas program inför det val som vi vann och som är skälet till att vi nu har en alliansregering med dessa partier i.

Anf. 44 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag ser den här frågan på lite längre sikt. Ska vi kunna behålla det ägande som vi ändå har i dag? Det här är som sagt bara första steget. Jag vill inte se det som en kortsiktig fråga att förhindra de här utförsäljningarna, för det kommer vi antagligen inte att kunna göra. Vi kommer inte att få ett grundlagsskydd innan de här sex bolagen är utsålda. Frågan är om ytterligare företag kommer att säljas ut innan vi i bästa fall får ett grundlagsskydd. Jag vill se det här lite mer långsiktigt.

Med tanke på alla de konsekvenser som det blir på många olika sätt tycker jag att det här är värt ett grundlagsskydd, och det gäller naturligtvis även socialdemokratiska regeringar. Om det blir en sådan nästa gång får den naturligtvis rätta sig efter det.

Det här är inget förbud mot utförsäljningar, utan det handlar mer om att det blir mer genomtänkta beslut. Låt oss ta ett teoretiskt exempel. Vi tog beslutet att sälja ut de här sex bolagen. Kanske blir det fler under mandatperiodens gång – troligtvis blir det så. Sedan är det ett val, och man kan direkt efter det valet – det är ungefär 3 ½ år till nästa val – genomföra utförsäljningarna, om de borgerliga partierna vinner det valet. Det får jag självklart respektera det, även om jag är mot utförsäljningar.

Är det verkligen för lång tid att vänta 3 ½ år när det rör sig om gigantiska belopp, svenska folkets egendom som nu lättvindigt och utan konsekvensanalys säljs ut? Det JK har reagerat på är att man inte ens har följt nuvarande grundlag och tittat på konsekvenserna för svenska folket.

Det handlar om enorma belopp. Det handlar om människors privatekonomi. Det handlar om skatteintäkter till välfärden. Det handlar om integritetsskyddet i fråga om kopparnäten. Det är väldigt stora frågor. Jag tycker att det finns anledning att skydda de här värdena.

Anf. 45 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Man får en väldigt stor lust att ställa en motfråga. Det finns inga begränsningar för staten att skuldsätta svenska folket ganska ordentligt. Borde man inte grundlagsskydda mot den typen av företeelser? Om man ska grundlagsskydda eller folkomrösta om försäljning av statliga företag, borde man inte folkomrösta om eller grundlagsskydda också köp av företag?

Jag tror att det är viktigt att staten kan agera som en vettig ekonom när det gäller allmänna medel och resurser. Vi har ofta tidsfördröjningar i alla fall beroende på att det demokratiska systemet är utformat som det

är. Vi ska gå till riksdagen och diskutera. Det finns alltid en tidsutdräkt innan man kan agera. Det är rimligt och måste vara så. Men att grundlagsfästa det hela och gå över valrörelse och annat innebär att staten knappast kan fungera som en vettig ekonomisk aktör, vilket vore rätt bekymmersamt för medborgarna i Sverige.

Nej, jag tror inte att det här ska grundlagsskyddas. Men jag konstaterar att det finns en öppenhet när det gäller direktiven till Grundlagsutredningen. När det gäller de enskilda försäljningarna är utrymmet stort för att diskutera det med Mats Odell som närmare kan det.

Det som har diskuterats och som även Justitiekanslern har varit inne på är hur väl man bereder frågor. Jag vill nog påstå att regeringen har lagt ned ett betydande arbete på att analysera och grunda besluten på ett vettigt sätt. Det är viktigt att man gör det. Man kan alltid diskutera om det varit tillräckligt. Det är inga lättvindiga beslut, och man kan aldrig ägna sig åt köp eller försäljning av stora företag lite hipp som happ, utan det fordrar en gedigen analys. Jag menar att den också är gjord.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2006/07:578 om missbruk av drogen GHB

Anf. 46 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Eva Olofsson har frågat mig vad jag tänker vidta för åtgärder mot missbruket av GHB, GBL och butandiol.

Låt mig först säga att jag delar Eva Olofssons oro över utvecklingen och synen på behovet av kunskaps- och metodutveckling när det gäller dessa droger. Det är något som också gäller för hela narkotikaområdet. Det är också det som är syftet med den nationella satsning som äger rum inom ramen för narkotikahandlingsplanen. Ett exempel på detta är bland annat den trestadssatsning som Eva Olofsson nämner i sin interpellation. Regeringen har i den ekonomiska vårpropositionen föreslagit att ca 260 miljoner kronor per år ska avsättas under mandatperioden till drogförebyggande insatser. Arbetet med att genomföra handlingsplanens mål kommer därför att fortsätta i oförminskad styrka i samarbete med de kommuner och landsting som har det huvudsakliga ansvaret för såväl förebyggande som vård- och behandlingsinsatser.

Jag förstår dock inte Eva Olofssons slutsats att det skulle vara lättare att bedriva ett förebyggande arbete med ett ämne som är narkotikaklassat än med ett ämne som är klassat som hälsofarlig vara. I båda fallen är de reglerade ämnena förbjudna. Även om straffsattserna för narkotikaklassade ämnen är högre är det självfallet något som inte kan styra det förebyggande arbetet.

När det gäller frågan om en narkotikaklassning av GBL och butandiol är den nuvarande lagstiftningen inte anpassad för ämnen som har en stor legal användning. Narkotikaklassade ämnen får enligt FN:s narkotika-konventioner användas bara för medicinskt eller vetenskapligt ändamål. Det är alltså inte möjligt att narkotikaklassa ett ämne och samtidigt tillåta en industriell användning av detta ämne. Det är skälet till att GBL och butandiol är kontrollerade som hälsofarliga ämnen eftersom de båda är

miljövänliga rengöringsmedel med stora användningsområden och utan goda alternativ.

Regeringen tillsatte den 1 mars en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn och analys av nuvarande regelsystem beträffande kontroll av narkotika, dopningsmedel, prekursorer samt lösningsmedel, tändgaser och andra hälsofarliga varor som används i berusningssyfte och hur de förhåller sig till varandra. Utredningen har också fått i uppdrag att se över möjligheterna att införa ett förfarande som förhindrar befattning med ett ämne som kan antas bli klassificerat som narkotika eller hälsofarlig vara. Frågan om det finns ett bättre rättsligt hanterande av ämnen såsom GBL och butandiol kommer att hanteras av denna utredning som ska vara klar i slutet av nästa år.

Anf. 47 EVA OLOFSSON (v):

Fru talman! Jag vill först tacka den ansvariga ministern Maria Larsson för svaret och för att hon delar oron för utvecklingen när det gäller GHB, GBL och butandiol. Maria Larsson säger också att det behövs kunskap och utveckling inom hela drog- och narkotikaområdet. Det är självklart sant, men jag vill här lyfta fram varför jag tycker att det är extra viktigt att ta upp GHB, GBL och butandiol. Det är en så hårfin gräns mellan euforin, kicken, förgiftningen och andningsstilleståndet.

I Göteborgsområdet och i några Norrlandskommuner, där användningen av de här tre drogerna är vanlig, dör lika många av GHB som av heroinmissbruk. I stort sett varje vecka möter sjukvårdspersonalen ofta unga människor som kommer in akut med ambulans för att de har fått andningsstillestånd och blivit drogförgiftade. Det luriga är att efter fem sex timmar kan de, oftast killar men ibland också tjejer, resa sig upp. Då har de ofta en minneslucka men mår lika bra som innan de kom in till sjukhuset.

Det har nu visat sig att drogen har bitit sig fast. I alla fall i Göteborgsområdet har den ökat, enligt drograpporteringen för 2007. 2005 tvångsomhändertogs 15 personer för vård, 2006 var siffran nästan fördubblad till 27. Stadsdelsnämnden på Hisingen–Lundby har i år spräckt sin budget för individ- och familjeomsorg, bland annat på grund av omedelbara omhändertaganden av GHB-missbrukare. Vid häktet har man också kunnat konstatera att antalet påverkade av GHB i stort sett har fördubblats mellan 2005 och 2006.

Drogen är billig. Man kan tillverka den själv i köket. Det går extremt fort att bli beroende. Det tar tre månader till ett halvår. Och när man väl har fastnat i missbruket måste man ta sin kapsyl varannan till var tredje timme dygnet runt, alltså även på natten. Man har ofta drogen i en petflaska med vatten. Det har förekommit att man har suttit på sitt jobb och haft flaskan bredvid sig, och någon har trott att de har tagit en slurk vatten då och då.

Det är extremt svårt att sluta med drogen. Enligt läkarna på avgiftningskliniken för unga i Göteborg är det den drog som det är svårast att sluta med. Det är fyra fem veckor med mycket svåra abstinensproblem, ibland så svåra att man får söva ned människor för att de ska klara av de svåra abstinensproblemen. Direkt efteråt behöver de behandling, familjehem och institution. Här fungerar inte öppenvården. Det är en långvarig behandling, och människorna är väldigt sköra efteråt. Drogen slår alltså

hårt mot missbrukaren, men den är också väldigt resurskrävande för sjukvården och socialtjänsten.

Drogen går fort ur kroppen. Det blir ingen baksmlå. Killarna som använder den känner sig som kungar. De får ökat självförtroende och vågar ta kontakt med tjejer. De trampar gasen i botten och kör 120–130 kilometer i timmen när de är ute och kör. Vem vill möta dem på vägen?

Våldsbrott och sexuella övergrepp är också vanligt förekommande. Flickor som använder GHB får ofta svårt att sätta gränser och blir ofta sexuellt utnyttjade. Med drogen ingår också att man drabbas av ögonblick av medvetlöshet. Ni kan tänka er om man då kör i 130 kilometer och blir medvetlös. Och om man som tjej är på en GHB-fest och blir medvetlös, vad gör då killarna som också är påverkade?

Det är alltså en allmänfarlig drog. Den är farlig för användaren och slår också hårt mot anhöriga. Man kan säga att det är en ganska unik drog. Den har bitit sig fast. Det finns fortfarande alldeles för lite kunskaper hos socialtjänst och sjukvård även om man har kommit en bit på väg. Den är väldigt lite beforskad.

Därför vill jag fråga ansvarig minister Maria Larsson: Ser du inget särskilt skäl att uppmärksamma just GHB, GBL och BD?

Anf. 48 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Allting var inte bättre förr. Men vi som var tonåringar på 60-talet levde i en värld där droger inte var lika naturliga som i dag. Det fanns de som provade på hasch, LSD och amfetamin som medel för verklighetsflykt, men de var få.

I dag är situationen helt annorlunda. Nu har vi en flora av droger som har växt till en mängd preparat, och de är lättillgängliga.

En älskad dotter hade drömmar om framtiden, drömmar som slogs itu när hon tillsammans med en kompis sniffade butangas. Något gick fel och hon dog. Här handlade det om butangas, men det kunde lika gärna ha varit GHB eller GBL.

En av våra kvällstidningar hade för några år sedan en bild på en polisman tillsammans med beslagtagna dunkar som innehöll GHB. Dunkarna kom från en langares hem, en langare med goda kontakter i ungdomsvärlden.

De här medlen är alldeles för lättillgängliga. Man kan tillverka dem själv eller köpa dem via Internet.

En speciell risk med GHB handlar om dosering. Gränsen mellan att få ett alkoholliknande rus, att inte få någon effekt alls eller att bli medvetlös är hårfin. Ena gången händer det ingenting, nästa gång blir man påverkad och gången därefter blir man kanske medvetlös och andningen upphör.

Ett annat problem med GHB är att det tar 20 minuter innan ruset börjar märkas. Risken är då att användaren efter en kvart tycker att det inte har hänt något och då tar en kapsyl till, vilket lätt kan leda till en överdos.

Det som Eva Olofsson berättar om från sjukvården i Göteborg är mycket oroväckande. Det är tydligen många människor som kommer in där som tvingas till intensivvård på grund av medvetlöshet när de har tagit GHB. En kort tid efteråt kan de få lämna sjukhuset utan att några åtgärder har vidtagits för att förhindra fortsatt missbruk. Det är tydligen så att sjukvården måste bli mycket bättre på att erbjuda de här männi-

skorna vård och stöd. Det är inte rimligt att utan åtgärder släppa i väg en missbrukare som går direkt hem och tar en ny dos.

Jag undrar hur ministern ser på samarbetet mellan sjukvård och socialtjänst i de här frågorna. Det är bra att det anslås medel till förebyggande arbete – jag tror att det var 260 miljoner kronor – men det måste också fungera när det väl har inträffat att någon har överdoserat GHB.

När det gäller preparaten GBL och butandiol är jag väl medveten om att de också tjänstgör som effektiva rengöringsmedel. Skulle man inte kunna överväga att tillsätta något medel som gör att de inte kan användas som droger, till exempel kräkmedel, och på så sätt förhindra bruk av medlen?

Anf. 49 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag tror att både Eva Olofsson och Lars-Ivar Ericson nu har hjälpt till att öka kunskapsmängden hos dem som eventuellt tittar på tv i dag om den här typen av droger.

Det är alldeles sant det som ni har sagt. Vi vet att det är förhållandevis billiga droger, att det är möjligt att tillverka dem själv, att de ger många oönskade bieffekter, att de är svåra att dosera och så vidare.

Mer forskning på det här området är viktigt, och det skriver jag också i mitt svar. Men vad vi vet redan i dag är ju att de är farliga. Därför blir det allra mest centrala att ha ett effektivt drogförebyggande arbete, inte minst i de delar av landet där de här drogerna är vanligast. Eftersom det är så väldigt olika geografiskt betingat är naturligtvis det allra viktigaste och centrala ett aktivt drogförebyggande arbete, där kunskap ges om de oönskade bieffekterna och svårigheterna att dosera drogerna, och att det når de grupper som är speciellt utsatta, nämligen ungdomar.

I riket som helhet har användningen av GHB fallit från 1,4 procent till 0,4 procent mellan åren 2001 och 2006. Det är alltså en sjunkande trend. Fortfarande används drogen mest i Västra Götaland och i Västernorrland. I viss mån är nivån också högre i Jämtland. Lägst är nivåerna i Östergötland, Västmanland och Dalarna.

Här handlar det om att man i vissa delar av landet utvecklar en trend i vissa grupper att använda de här drogerna. Där är de drogförebyggande insatserna så oerhört centrala och viktiga för att få bukt med detta.

Självklart är det många som involveras och inkluderas i det drogförebyggande arbetet. Där är sjukvården inkluderad och involverad. Men när det handlar om unga människor är naturligtvis kommunernas socialtjänster i allra högsta grad berörda. Den samarbetsfunktionen måste självklart finnas och upprätthållas.

Huruvida det är möjligt att tillsätta kräkmedel och vad det skulle få för konsekvenser för dessa ämnen i övrigt kan jag inte yttra mig om. Det är en fråga som övergår min kompetens just nu. Det får vi återkomma till.

Anf. 50 EVA OLOFSSON (v):

Fru talman! I Göteborgsområdet och Västsverige finns, vad jag vet, i alla fall inga indikatorer på att GHB, GBL och BD har minskat, utan tvärtom.

I svaret på min interpellation säger statsrådet Maria Larsson att hon inte kan förstå skillnaden mellan om något är narkotikaklassat eller klassat som hälsofarliga varor när det gäller att jobba förebyggande, preventivt.

När jag har träffat socialarbetare som jobbar med detta i Göteborg säger de att när GHB blir narkotikaklassat blir det mycket lättare. Man menar också att för ungdomar har narkotika en mycket farligare klang än hälsofarliga varor. Och det är, som statsrådet också sade, skillnad på straffen.

Man måste jobba förebyggande, men det är viktigt med narkotikaklassning för att få ungdomar att förstå hur farligt det är. Och polis och andra kan jobba med narkotikaklassade varor på ett annat sätt.

Jag kan konstatera att för två år sedan när vi hade motsatta roller – när s, v och mp bildade majoritet, s var i regering och ni i opposition – krävde alla nuvarande allianspartier att GBL och BD skulle narkotikaklassas. Det var så viktigt, så det krävde de med en gång. Då tog regeringen steget att klassa dem som hälsofarliga varor. Men det är helt klart att det ses allvarigare på narkotika än på hälsofarliga varor.

De används brett. I Göteborg fick jag berättat för mig att någon hade startat en datafirma för att själv kunna importera dessa rengörings- och lösningsmedel på ett legalt sätt. Men det var för missbruk man hade skaffat sig den så kallade datafirman. Den fanns egentligen inte.

Jag undrar om ministern ändå inte ser ett behov av att få en starkare klassning, narkotikaklassning, av dessa varor.

Ministern säger i sitt svar att trestadssatsningen och Mobilisering mot narkotika finns. Det gör det. Den satsningen drogs i gång av Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Den satsningen har varit med och lyft fram frågan i Västsverige och Göteborg.

När länsstyrelsen hade en konferens fick man tacka nej till 120 personer. Björn Fries, som är narkotikasamordnare, var då mycket tydlig med att även om användningen är delvis lokal i Västsverige och Norrlandskommuner finns det exempel i både Malmö och Uppsala, dock inte i Stockholm. Han gjorde klart att detta är en nationell fråga. Det måste göras nationella satsningar med forskning och kunskapsutveckling eftersom detta är en sådan farlig drog.

Maria Larsson, vad vill du göra mer nationellt? Det räcker inte att hänvisa till att Mobilisering mot narkotika har gjort denna satsning. Den upphör nu, vilket är något som vi i Vänsterpartiet inte vill. Vi tycker att de har så stort nätverk och stor kunskap att det är ett slöseri att splittra Mobilisering mot narkotika.

Det finns i dag en oro för att det nationella ansvar som Mobilisering mot narkotika har tagit, och som Björn Fries så tydligt gav uttryck för på konferensen, inte längre ska tas lika tydligt. På vilket sätt vill ministern fortsätta att ta det ansvaret?

Det sker utbildning i dag. Men det har varit så att personer har kunnat komma in på ett sjukhus 20 gånger utan att man har rapporterat till socialtjänsten. I samband med satsningen har man utbildat anestesiläkarna och tagit fram rutiner, så det har skett ett jobb.

Men jag vill fortfarande fråga ministern: Vilken nationell satsning vill du se?

Anf. 51 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! GHB är en allmänfarlig drog. Den är inte bara farlig för missbrukaren utan för alla. Missbruket leder ofta till provocerat våld, vårdslöshet i trafik och sexuella övergrepp.

GHB är också en svårupptäckt drog som är lätt att överdosera. Det är därför oftast när missbrukarna kommer i kontakt med akutsjukvården som den upptäcks. Det är helt klart att vården måste bli bättre på att larma socialtjänsten, och socialtjänsten måste bli bättre på att vara aktiv och bestämd.

Med justitieministern har jag tidigare i dag diskuterat samverkansgrupper som jobbar tillsammans mellan förvaltningar för att bli mer effektiva i det drogförebyggande arbetet. Vi diskuterade gruppsekretessen. I en kommande lagstiftning finns det tydligen öppningar för att man ska kunna tala med varandra om ungdomar som har drogproblem. Om det kommer ett lagförslag om en gruppsekretess så kommer det också att bli lättare att hantera dessa svåra frågor.

Jag är glad att ministern tar problemen på allvar och att det avsätts medel för brotts- och drogförebyggande arbete. Jag hoppas att vi ska få lösningar som gör att ungdomar inte hamnar i dessa sammanhang och riskerar sina liv genom bruk av dessa otäcka droger.

Anf. 52 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Det är centralt att slå fast att det förebyggande arbetet aldrig får handla bara om narkotikaklassade produkter. Det får inte råda några tvivelsmål om det, Eva Olofsson! Jag hoppas inte att jag ska uppfatta dig så, för det var något tveksamt med frågan som ställdes i interpellationen.

Det är oerhört viktigt att det drogförebyggande arbetet inriktas mot alla de medel som kan betraktas skada ungdomar när de intas. Det är därför självklart att även om klassningen är hälsofarlig vara så måste det drogförebyggande arbetet inkludera denna typ av ämnen. Det hoppas jag att vi är fullständigt överens om.

Utifrån den forskning som finns sker det hela tiden en omvärdering och en ändring i regelverket. Ett exempel på det är att GHB narkotikaklassades den 1 februari 2000 och att GBL och butandiol klassades som hälsofarliga varor den 1 september 2005. Det sker hela tiden en utveckling i värderingen av dessa medel.

I dag är det inte möjligt att narkotikaklassa en vara som i stor omfattning används för legala ändamål i andra produkter och där många behöver hantera varan. Även på dessa områden pågår forskning som gör att

man så småningom kan hitta ersättningsmedel som förhoppningsvis är mindre farliga och inte kan användas i drogpåverkande syfte.

Det arbete som har gjorts i form av trestadslösningen är viktigt. Där har man uppmärksammat detta och haft möjlighet att bygga upp en kompetens och en kunskapsbank för att fortsatt hantera frågan. Mobilisering mot narkotika har gjort ett viktigt arbete.

Den satsning som regeringen nu har lagt fram med stora pengar i tre år för det drogförebyggande arbetet är ett sätt att säga att vi vill ha ett långsiktigt arbete där budget ligger för tre år framåt. Det har inte hänt tidigare. Man ska veta att detta är ett pågående kontinuerligt arbete av största vikt, och barn och unga ska prioriteras i det arbetet.

All den kunskap som Mobilisering mot narkotika har upprättat och spridit ska naturligtvis tas till vara, både organisatoriskt och kunskapsmässigt. Det är en självklarhet. Där har vi täta kontakter med Björn Fries för att på bästa möjliga sätt omhänderta den kunskapsbanken också i den vidare organisationen.

Men detta måste in i en permanent organisation. Vi måste ha ett långsiktigt tänkande när det gäller det drogförebyggande arbetet. Det får inte vara projektinriktat, det får inte vara ad hoc-inriktat, utan långsiktigheten är central för att det ska bli framgångsrikt.

Anf. 53 EVA OLOFSSON (v):

Fru talman! Jag vill först konstatera att Mobilisering mot narkotika inte har funnits ett år utan det har varit ett flerårigt projekt. Vi var lite skeptiska i början, men när vi ser hur mycket beröm de får, hur mycket kunskap de har samlat och hur mycket bra de har gjort tycker vi att de ska ingå i det permanenta, långsiktiga arbetet mot narkotika. Självklart kan man överföra kunskapen, men man splittrar en grupp som gemensamt hade ett oerhört stort kontaktnät och en oerhört stor kompetens.

Sedan konstaterar jag bara att för två år sedan tyckte kd, tillsammans med fp, Moderaterna och Centern, att man visst omedelbart skulle narkotikaklassa GBL, som ju blir GHB när det omvandlas till det i kroppen, och BD. Nu sitter man vid makten, och då blir det genast mycket svårare. Jag har förståelse för att man utreder frågan, för det är det man gör om man vill utveckla en narkotikaklassning av de här medlen. Men jag tycker att det är bevärligt att se att ministern inte kan se att det är en skillnad mellan medel som är narkotikaklassade och medel som inte är det när det gäller möjligheten att jobba med ungdomar, att få ungdomar och föräldrar att förstå allvaret i det här. Vi har ju satt straffsatser och annat på de här medlen för att de är så farliga. Annars skulle vi inte narkotikaklassa allt annat, om det inte var skillnad mellan att varor är hälsofarliga och narkotikaklassade.

Sedan vill jag avsluta med att säga att det behövs en långsiktig satsning mot missbruket. Därför gjorde vi en satsning ihop med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, och vi hade fortsatt att göra det om vi hade suttit vid makten. Det jag nu vill är att den kunskap som man har byggt upp, och kommer att fortsätta jobba med i västra Sverige och i många kommuner, får ett fortsatt nationellt stöd, för den här drogen är så farlig. Människor, många gånger som sagt ungdomar, dör av det här, och människor som fastnar i missbruket har oerhört svårt att ta sig ur det.

Jag vill till sist också lämna över en liten broschyr som har tagits fram just om samarbetet mellan sjukvård och socialtjänst.

Anf. 54 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Tack så mycket! Självklart är det så att ett drogförebyggande arbete måste bedrivas med långsiktighet. Tyvärr har det varit max två års budget lagd också för Mobilisering mot narkotika. Ett långsiktigt perspektiv i det drogförebyggande arbetet är oerhört angeläget för mig. Därför är jag väldigt glad över att vi också tydligt visar detta i budgeten. Det har faktiskt inte hänt förut. Det är på det sättet den här regeringen vill jobba i det drogförebyggande arbetet.

Sedan tror jag att man måste ha klart för sig att det som påverkar ungdomar och föräldrar inte är information om klassning hit eller dit utan att man får kunskap om den problematik som kan uppkomma om man feldoserar, det som kan hända, att man får klart för sig farorna, komplikationerna, vid användande av en vara som är farlig för ens kropp. Det tror jag är det absolut centrala oavsett var klassningen ligger. Därför är det så centralt att det förebyggande arbetet självklart måste inkludera både narkotikaklassade varor och varor som är klassade som hälsofarliga och som vi vet används i drogberusningssyfte.

Jodå, vi ska ta vara på den kunskapsbank som Mobilisering mot narkotika har lyft upp, och den ska ingå i det fortsatta långsiktiga arbetet, var så säker. Jag känner mig också väldigt glad över den utredning som vi nu har tillsatt med Jan Pennlov som utredare. Den kommer att bidra till att vi får en bättre överblick över hur regelsystemen om kontroll av narkotika och andra medel ser ut och ska göra dessa system mer lättöverskådliga. Han ska också titta på möjligheten att begränsa åtkomsten av hälsofarliga varor, vilket har direkt bäring på den diskussion som vi har haft i dag, och han ska kartlägga hur kontrollsystemen ska tillämpas i praktiken. Det tror jag kommer att ge oss kunskap för att ytterligare bemästra den här frågan, som handlar om bland annat GBL.

Därmed vill jag tacka för debatten och önska debattörerna en trevlig sommar.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2006/07:579 om villkoren för frivilliga samhällsarbetare

Anf. 55 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Marie Nordén har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att fler personer ska kunna och vilja åta sig uppdrag som frivilligarbetare.

Jag håller med Marie Nordén om att frivilliga samhällsarbetare gör en enormt viktig insats genom att ställa upp för sina medmänniskor. De frivilligarbetare som rör mitt ansvarsområde, och således är dem som jag kan uttala mig om, är personer som åtar sig uppdrag inom socialtjänstens område. Engagemanget och viljan att göra en insats som kontaktperson, kontakt- eller stödfamilj bottnar inte i ekonomiska ställningstaganden. En

ändamålsenlig ersättning kan däremot vara av stor vikt för att man ska kunna åta sig ett sådant uppdrag.

Kommunen beslutar om kontaktperson och kontakt- eller stödfamilj enligt socialtjänstlagen eller LSS. För personer som beviljas dessa insatser är det en rättighet – ett beslut som en kommun måste verkställa. För de personer som ska utföra insatsen träffar kommunen ett avtal om eventuellt arvode och omkostnadsersättning där ersättningen ska täcka de kostnader som uppdraget medför. Detta är en fråga mellan kommunen och uppdragstagaren.

Sveriges Kommuner och Landsting har tagit fram generella riktlinjer för att ge stöd och vägledning till kommunerna när ersättningsnivåer ska bestämmas. Kommunerna uppmanas även att utveckla egna lokalt anpassade riktlinjer för detta. Det framgår också att kommunen måste bedöma ersättningsnivån utifrån vilken arbetsinsats uppdraget kräver.

För att kommunerna ska kunna uppfylla sina åtaganden enligt lagstiftningen är det naturligtvis avgörande att det finns personer och familjer som har möjlighet att åta sig uppdrag som kontaktperson eller stödfamilj. Därför har kommunerna även ett ansvar för att se till att ersättningarna följer utvecklingen och är anpassade efter de omkostnader som uppdragen medför. Det är också viktigt att dessa personer och familjer får stöd och utbildning för sina uppdrag.

Jag vill avsluta med att säga att de frivilliga insatser som görs av engagerade medmänniskor har oerhört stor betydelse både för enskilda personer och för samhället i stort. Jag kommer därför att följa utvecklingen.

Anf. 56 MARIE NORDÉN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka ministern för svaret. Det är naturligtvis glädjande att ministern ser värdet av alla dessa frivilliga samhällsarbetare även om jag hade hoppats på ett mer konkret svar med konkreta förslag om just hur vi ska få fler att vilja jobba som frivilligarbetare i framtiden. I dag gör tusentals människor ovärderliga insatser som kontaktpersoner, kontaktfamiljer, god man, förvaltare och stödfamiljer på uppdrag av kommunerna men också som lekmannaövervakare, häktes- och anstaltsbesökare och förtroendemän samt besökare på Statens institutionsstyrelses ungdomshem.

Det beräknas vara ca 100 000 personer som genom myndighetsuppdrag ger av sig själva och sin tid. De gör det som medmänniskor, och värdet av deras arbete är väldigt svårt att uppskatta ekonomiskt. Man har ändå beräknat att deras insatser, som de alltså utför på frivillig basis, tillsammans med andra frivilligarbetares, bland annat i kyrkan, motsvarar ungefär 10 000 årsanställningar. Skulle inte de här människorna vara beredda att ta dessa uppdrag skulle samhället stå med en mycket större kostnad än i dag.

Det handlar om insatser och stöd till barn, unga och vuxna med särskilda behov. Man har, precis som ministern sade i sitt svar, enligt lag rätt till den här hjälpen. Det handlar om familjer och barn med särskilda behov, och många gånger om familjer med bara en förälder som behöver en kontaktfamilj och stödfamilj. Det handlar om personer som på grund av olika problem behöver en god man eller förvaltare och personer som med hjälp kan leva ett någorlunda aktivt liv för att det finns en medmänn-

niska som avsätter tid och engagemang. För oss som klarar det dagliga livet på egen hand kan det många gånger vara svårt att förstå vilken betydelse det stöd som en kontaktperson ger innebär och vilken skillnad det gör.

För inte så länge sedan träffade jag frivilliga samhällsarbetare i Östersund. De kunde berätta för mig om deras arbete och om varför de känner att det de gör är så viktigt. De ser hela tiden konkreta resultat. De kunde berätta om personer som med hjälp och stöd genom frivilliginsatser har lyckats vända på livet. De har lämnat socialbidragsberoendet bakom sig, fått ett jobb, ett aktivt liv och en ordnad ekonomi.

Många gånger gör dessa människor insatser långt utöver vad samhället förväntar och kan kräva. Deras insatser är betydelsefulla inte bara för den enskilde individen som får hjälp utan för hela samhället.

För mig är dessa människor vardagshjältar. Vi vet att det behövs fler av dem. Kommunerna söker febrilt efter fler kontaktpersoner. Det är inte lätt att hitta förvaltare. Kontakt- och stödfamiljer behövs till allt fler barn och unga vuxna.

Det är riktigt som ministern säger i sitt svar att engagemanget och viljan att göra en insats inte botten i ekonomiska ställningstaganden. Den ersättning som ges täcker knappt de utgifter och den tid som uppdraget kräver.

Det finns inga stora pengar att tjäna. Det är inte heller det som driver dem som har uppdraget. Det försvarar inte att de ekonomiska villkoren försämrats. Nu höjs avdragsrätten från 1 000 kronor till 5 000 kronor. Det innebär att det blir en ökad beskattning med 100 kronor per månad. Det kommer inte att underlätta rekryteringen. Många som i dag arbetar på uppdrag av kommunen funderar på om det är värt att fortsätta.

Vi vill se fler som tar uppdrag. Borde vi inte underlätta rekryteringen av frivilligarbetare? Borde vi inte i stället förbättra de ekonomiska villkoren för dem som är beredda att göra en samhällsinsats?

Anf. 57 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Utan frivilligarbetarna skulle Sverige stanna. Det är väldigt glädjande att vi i vårt land har ett så stort frivilligt engagemang.

Jag träffade Volontärbyrån för ett tag sedan. Det är en organisation som ser till att matcha behoven med dem som är beredda att utföra en insats. De menar att det är så många som anmäler sig till uppdrag att de nästan har problem att hitta uppdrag.

Det är väldigt glädjande. Det är en väldigt glädjande utveckling i vårt land.

Till gymnasieelever som jag träffar brukar jag säga: Gör något i ditt liv som har bäring på mer än det som handlar om dig själv och dina närmaste. Det ger så mycket tillbaka till dig själv.

Jag har haft tonårsgrupper. Jag har jobbat som flyktingguide och annat. Det har tillfört mitt liv så otroligt mycket värdefullt. Jag har fått möta nya människor och lära känna människor som jag inte skulle ha träffat annars.

I frivilligarbetet finns en drivkraft som innehåller värme, gemenskap och kunskap. Det tillför båda parter något väldigt viktigt och värdefullt.

Det är frivilligarbetet i stort. Jag tänker också på alla anhöriga som utför en enorm frivillig insats.

I dag ska vi tala specifikt om den del av frivilligarbetet som ryms i beslut via SOL eller LSS, alltså det som är en lagstadgad verksamhet. Det är en rättighet för den enskilde om man beviljas en sådan insats.

Det är ett beslut som en kommun fattar och som måste verkställas. Vi ska göra den åtskillnaden. Det är det som interpellanten vill diskutera i dag. Det övriga frivilligarbetet måste vi kanske lämna därhän i den här diskussionen, även om det är så centralt, viktigt och värdefullt att Sverige skulle vara ett betydligt hårdare och kargare samhälle utan det. Det hoppas jag att interpellanten och jag är överens om.

En insats som är beviljad med stöd av socialtjänstlagen eller LSS är ett kommunalt beslut och det är en kommunal ersättning som ska erläggas. De skattemässiga förändringarna har gjorts för att man ville underlätta Skatteverkets administration och kontroll av avdragen för övriga utgifter med anledning av att det har varit väldigt arbetskrävande för Skatteverket. Det har varit en så stor omfattning av felaktiga avdrag att man ville förenkla det arbetet.

Det är viktigt att säga att kommunerna måste avgöra var ersättningsnivån ska ligga för att man ska kunna rekrytera medarbetare till de här uppgifterna. Det är en rättighet för den enskilde om man har fått ett biståndsbeslut. Kommunerna ska gå in och ersätta. Det är alltså ett viktigt arbete i kommunerna att se till att man har de funktionerna med personer som är beredda att åta sig dem. Det är en fråga mellan kommunen och uppdragstagaren var ersättningsnivån ska ligga.

Det som är problematiskt i sammanhanget är att SKL har utformat riktlinjer för detta som har lagts som något slags lägstanivå som har blivit högstanivå i stort sett i alla kommuner. Det är inte något som är lagstadgat. Det är någonting som varje kommun måste fundera över. Var ska vi lägga ersättningsnivån för att vi ska kunna få de utförare av uppdragen som är så centrala och viktiga på just det sätt som Marie Nordén beskrev?

Anf. 58 MARIE NORDÉN (s):

Fru talman! Jag delar ministerns syn på vad det ideella arbetet ger och att det ger mycket tillbaka. Men det är, som sagt, inte det vi diskuterar just nu.

Jag menar att vi borde se över villkoren som helhet för de uppdrag som vi kan kalla myndighetsuppdrag för att underlätta rekryteringen och förbättra villkoren.

Även om det är en lagstadgad rätt och även om vi har ålagt kommunerna att sköta det menar jag att vi borde ställa krav på att det ska finnas en försäkring för dem som åtar sig de här uppdragen. I dag finns inte det. Oftast får man försäkringen genom att man är medlem i Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare.

Även om kommunerna oftast följer SKL:s riktlinjer är man oroad från kommun- och landstingsförbundet över beslutet. Man ser ett problem med att avdragsrätten försämras. Man ser också ett problem med att kompensera att det blir ungefär 100 kronor dyrare i månaden per uppdrag. Det är orimligt att staten ska göra försämringar som kommunerna får ta kostnaden för.

Jag kommer från en inlandskommun i norra delen av Sverige. Det är helt orimligt att kommuner i mitt län, Jämtland, skulle ha möjlighet att

öka sina kostnader, speciellt med tanke på att det förändrade skatteutjämningsystemet träder i kraft 2008. Det finns inga möjligheter för kommunerna att kompensera för de försämringar som den borgerliga regeringen gör för att underlätta för Skatteverket. Man ser det ur ett myndighetsperspektiv som också känns oroväckande. Jag önskar att vi hade ett individperspektiv där man ser på konsekvenserna för dem som gör dessa insatser. De sparar dessutom pengar åt kommuner och samhälle.

Jag tycker att det behövs en översyn.

Kristdemokraterna har alltid talat sig varma för de insatser som sköts på ideell och frivillig basis som något värdefullt. Jag hade hoppats att det skulle synas i politiken.

Man kan inte försämra villkoren och samtidigt säga att det är en viktig del i samhället och att samhället skulle stanna om inte de här människorna gjorde det som de har fått i uppdrag att göra. Jag tycker inte att det hänger ihop.

Anf. 59 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Ja, vi har alltid talat oss varma för de här uppgifterna. Det gör vi fortsatt, eftersom de är oerhört centrala och viktiga. Det gör vi också ute i kommunerna. Jag hoppas att det där finns ett tryck att se till att ersättningsvillkoren blir rimliga.

Med den förändring som görs förs ju mer tillbaka till kommunerna i form av skatteintäkter. Man måste anstränga sig för att hamna på en nivå som är rimlig och skäligen.

Vi är helt överens om att det här är en insats som är förhållandevis billig för kommunerna – beviljad via SOL eller LSS. Den kan ha oerhört stor betydelse för den enskilde genom att utgöra det stöd och den hjälp i vardagen som gör att man får en bra livskvalitet när man är i en utsatt situation.

Det här är en kommunal uppgift och ett kommunalt ansvar, och det har det varit hela tiden. Det är inte staten som har fastlagt några riktlinjer för ersättningen, utan det är SKL som har satt upp sådana riktlinjer, men man säger också från SKL att det här är någonting som beslutas i varje kommun och att man måste hitta en bra nivå för att de här tjänsterna ska kunna upprätthållas.

Kommunerna har ett ansvar för att se till att insatser beviljas och att de också besätts med personer. Marie Nordén borde då ta tag i sin hemkommun och se hur man kan lösa det här.

Vi vet att kommunerna i dag också har en god ekonomisk situation. Vi vet att de gick med 17 miljarder i överskott föregående år och att prognoserna också för innevarande år ser bra ut. Det är en ganska liten andel personer som beviljas den här typen av insats i varje kommun. Det handlar inte om några stora kostnader. Det handlar om att man från kommunens sida betraktar det här som en viktig verksamhet, och man måste naturligtvis träffa ett avtal där den som ska utföra tjänsten också känner sig nöjd och uppskattad.

Anf. 60 MARIE NORDÉN (s):

Fru talman! Rätten till stöd och hjälp är lagstadgad. Det är vi som har ålagt kommunerna att göra det här på vårt uppdrag genom att vi har skapat en lag om det här. Sedan är det upp till kommunerna att bestämma

hur mycket pengar man ska få för de uppdragen och för de timmar man lägger ned samt vad det man gör med sin kontaktperson får kosta.

Alla kommuner har inte bra ekonomi. Så ser inte Sverige ut. Det går inte att vara generell här och säga att kommunerna kan sköta det här själva. Många kommuner har en dålig ekonomi redan i dag, och ekonomin kommer att bli sämre. Framför allt gäller det här Norrlands inlandskommuner. De människor som bor där behöver också det här stödet.

Jag tycker att man borde se över villkoren och underlätta rekryteringen för att få fler frivilligarbetare. Det finns många saker som borde rättas till. En av dem är också regelverket inom Försäkringskassan, som innebär att om man är sjukskriven eller går på sjukersättning så har man inte i dag möjlighet att arbeta som frivilligarbetare utan att få en kraftig neddragning av sin sjukersättning eller sjukpenning. Man menar att det här innebär att man faktiskt kan sköta ett jobb.

Det här menar jag inte är ett jobb. Det är ett uppdrag som många gånger kan innebära att man snabbare kan komma tillbaka till arbetslivet. Det här tycker jag att vi måste se över. Om vi menar allvar med att samhället behöver fler frivilligarbetare så måste vi se över hur hela regelsystemet ser ut. Vilka förutsättningar jobbar man under?

Det här är en del i att finansiera jobbvadraget. Det var det beskedet kommunerna och landstingen såg över.

Det här gäller lite pengar – som Maria Larsson sade är det här inga stora pengar – men det medför stora ekonomiska konsekvenser för den enskilde frivilligarbetaren, och det perspektivet önskar jag att ministern kunde ha när hon går tillbaka till departementet och kanske gör de förändringar som jag hoppas blir gjorda i framtiden.

Anf. 61 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Ja, det är glädjande att kommunerna har en förbättrad ekonomi. Grunden till detta är att det också är så många människor som har gått från utanförskap till ett arbete. Fler är i arbete nu än på väldigt länge, och det är det som genererar intäkterna till kommunerna. Det är väldigt glädjande, tycker vi i den nya regeringen som har lagt fast en ny jobbpolitik.

Men fortsatt kommer frivilliginsatserna att vara väldigt viktiga, därför att de bygger det mjuka samhället. Det är viktigt att man ute i kommunerna nu strävar efter att hitta goda lösningar tillsammans med dem som åtar sig uppdraget som kontakt- eller stödperson.

Naturligtvis är det så att villkoren måste vara rimliga och att rekrytering måste kunna ske, men vi måste också hålla isär vad som är vars och ens ansvar. Det är det jag har försökt visa i den här debatten. Från statens sida tar vi självklart ett ansvar, men kommunerna måste också ta sitt ansvar.

Vi kommer naturligtvis att se över vissa regelverk. Vi kommer att göra det till exempel när det gäller familjehemsföräldrar, som vi ser behöver belysas i ett bredare perspektiv, för där finns också en svårighet till rekrytering.

Det är en samverkan som måste ske mellan stat och kommun. En kommun kan inte krypa undan sitt uppdrag här att ändå vara den som ska se till att de ekonomiska villkoren är så attraktiva att det går att rekrytera

personer till det här arbetet, som är så centralt och viktigt och som betyder så mycket för de människor som får ta del av det.

Tack för debatten! Jag kommer att fortsätta att följa utvecklingen.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2006/07:634 om beredskapslagring av antivirala medel

Anf. 62 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Göran Lindblad har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att möjliggöra för företag och andra arbetsgivare att lagra och lämna ut antivirala läkemedel till sina anställda samt på vilket sätt situationen för lagring och eventuell försäljning av antivirala läkemedel och andra läkemedel kommer att förändras genom det snart förestående avskaffandet av apoteksmonopolet.

Arbetet inom Socialdepartementet är så fördelat att jag har ansvaret för den övergripande influensapandemiplaneringen varför jag, inom ramen för det ansvaret, även besvarar de delar som tillhör socialministern.

Inledningsvis vill jag understryka att strategierna för att hantera en influensapandemi kommer att se olika ut beroende på var man befinner sig i de olika av WHO fastställda pandemifaserna. I en tidig fas av en pandemi kan åtgärder vidtas för att försöka begränsa en pandemi; när en pandemi är fullt utvecklad får åtgärder vidtas för att begränsa effekterna inom såväl sjukvården som samhället i stort.

Användning av antivirala läkemedel utgör endast en del av pandemi-beredskapen och ska ses i ljuset av andra viktiga beredskapsinsatser. Uppdrag avseende särskilda beredskapshöjande insatser har lämnats till såväl samtliga länsstyrelser som till Krisberedskapsmyndigheten, KBM. Länsstyrelserna ska identifiera vilka verksamheter som är särskilt viktiga för samhället vid en influensapandemi så att dessa verksamheter kan vidta generella åtgärder för att viktiga funktioner ska kunna upprätthållas under en influensapandemi. KBM ska ge stöd genom att utveckla verktyg för de verksamhetsansvariga i detta arbete.

Tillgängliga antivirala läkemedel har en dokumenterad effekt mot den årliga influensan, såväl vid behandling av redan sjuka som vid bruk i förebyggande syfte. Kunskapen är däremot begränsad om dessa läkemedels roll vid en pandemi, det vill säga när ett helt nytt virus är i omlopp. Strategierna för användningen kommer med nödvändighet att anpassas till hur den aktuella pandemin drabbar olika grupper i befolkningen och vilka läkemedel som det nya viruset är känsligt för.

Socialstyrelsen har gjort en bedömning av hur man mest effektivt ska använda antivirala läkemedel, och det är utifrån dagens kunskap svårt att se att en allmänt ökad användning skulle ha några positiva effekter för samhället. För att minska smittspridningen krävs enligt de modeller som tagits fram en mycket stor riktad användning som styrs mot dem som träffat fall med influensa. En icke riktad användning kan inte förutsättas ha en sådan effekt. Det är med stor sannolikhet så att medlen, vid en icke riktad användning, kan komma att användas vid fel tillfälle. Detta kan markant öka riskerna för resistens mot medlet, vilket i förlängningen kan

innebära att de riskgrupper som har stort behov av läkemedlen för behandling kan stå utan läkemedel.

Övriga risker med en icke riktad användning av antivirala läkemedel kan vara att förväntningarna om skydd kan leda till att man inte följer råd om hur man skyddar sig med icke-medicinska åtgärder och därmed utsätter sig och andra för ökade risker. Det finns också en risk för att man kan vara smittsam utan att vara speciellt sjuk när man tar dessa medel.

När det gäller användningen av de nationella lagren kommer den exakta fördelningen mellan de läkemedel som kommer att användas för behandling och profylax att anpassas till egenskaperna hos den kommande pandemin och dess påverkan på samhället. Behandling av sjuka som löper risk för ett allvarligt sjukdomsförlopp kommer att prioriteras. Prioriteringen av dem som har störst behov, det vill säga vid en pandemi de som löper störst risk, är i överensstämmelse med riksdagsbeslutet 1997 om prioriteringar inom sjukvården. Med dagens kunskap om vilka som drabbas svårast av influensa kan ca 20 procent av befolkningen förutses tillhöra denna prioriterade grupp.

När det gäller förutsättningarna för lagring, utlämning och försäljning av antivirala läkemedel respektive övriga läkemedel måste den så kallade Apoteksmarknadsutredningens kommande slutbetänkande beaktas innan ett slutligt ställningstagande kan göras. Regeringen planerar vidare en översyn av ransoneringslagen (1978:268) och prisregleringslagen (1989:978) samt viss angränsande lagstiftning. Inom ramen för denna ska det på hälso- och sjukvårdsområdet bland annat klarläggas om det vid bristsituationer kan bli nödvändigt att reglera relevanta delar i distributionskedjan, till exempel möjligheten att införa läkemedelsransonering, och att fatta snabba beslut om subvention samt vad som i så fall krävs för att en sådan reglering ska vara möjlig. Frågan om beredskap vid en eventuell pandemi diskuteras även löpande av Socialstyrelsen och Läkemedelsverket.

Anf. 63 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Låt mig börja med att tacka statsrådet för svaret.

För att det inte ska uppstå några missförstånd på den punkten vill jag redan från början klargöra att jag inte på något ställe förordar en ökad allmän användning av antivirala medel. Det jag är ute efter är att det ska finnas möjligheter för företag att på egen bekostnad beredskapslagra. Man kan tänka sig en modell med licensieringar eller liknande.

Det statligt ägda Vattenfall har till exempel varit mycket intresserat av att ha resurser för sina nyckelpersoner så att vi inte får problem med elförsörjning och dylikt. Kanske behöver staten klara ut sina olika roller i sammanhanget när det gäller ägaransvaret i Vattenfall, alltså hur Vattenfall ställer sig till lagring av antivirala medel i förhållande till hur staten i form av Socialdepartementet ställer sig till det.

Jag vill även ta upp frågan om resistensutveckling. Det är nu 20 år sedan jag läste kursen i virologi och farmakologi, men jag har passat på att uppdatera kunskaperna lite grann så sent som i dag. Det är alldeles påtagligt att det inte finns någon resistensutveckling som motsvarar den resistensutveckling man har med bakterier, alltså vid antibiotikabehandling.

Vid kroniska långvariga virusinfektioner såsom hivsmitta blir det dock en resistensutveckling. Däremot är det mycket osäkert om det inträffar vid influensaepidemier, eftersom influensavirus har en tendens att ändra sig väldigt mycket. Möjligen skulle det kunna inträffa hos redan immunsvaga personer. Vi har sett att de smittade i till exempel Kina i första hand varit immunpåverkade av bland annat miljön. Men det är ett annat problem som vi bör diskutera i särskild ordning. Det är alltså inte säkert.

Vi behöver också ta ställning till om vi ska lagra över huvud taget. Det anses tydligen av de allra flesta att vi åtminstone ska ha en beredskapslagring. Jag vet att det i dag pågår en diskussion mellan virologer om huruvida det är vettigt att alls lagra. Men om vi utgår från att vi ska lagra, vilket jag gjort i min fråga, är det orimligt att det bara finns möjlighet att tillhandahålla medlet för 20 procent av befolkningen. Även om regering och riksdagsledamöter är en angelägen grupp och kanske kommer att få medlet tänker jag närmast på nyckelpersoner inom industrin, transportväsendet och så vidare. Dessa ska helst inte ligga förlamade av sjukdom.

Det finns naturligtvis andra åtgärder man kan vidta. Statsrådet säger också att man ska använda andra åtgärder. Det tycker jag ska ske parallellt. Det ena goda förskjuter inte det andra. Jag tvivlar på att det finns någon som helst risk, eller så är risken mycket liten, för att detta ska missbrukas och folk börjar knapra Tamiflu dag ut och dag in.

Det helt centrala är naturligtvis att använda någon form av *hand-wash*, alltså en alkoholhaltig vätska. Apoteket säljer något medel, och det finns andra att köpa från sjukvårdsföretagen. Då får man en 99,5-procentig bakteriefrihet på händerna. Kanske skulle vi sätta upp apparater till och med i riksdagen så att man kunde tvätta händerna med sprit när man hälsat på många. Det tror jag också skulle minska de vanliga förkylningarna. Det finns alltså enkla åtgärder att vidta, och det ena goda ska inte förskjuta det andra i det sammanhanget.

WHO förordar lagring. De förordar även lagring av vacciner. Å andra sidan är det oerhört svårt att veta vilket vaccin som ska tas fram och hur snabbt det går att få fram. Då fyller de antivirala medlen kanske en större funktion. Immunologen Hans Wigzell var för något år sedan ute i pressen och fastslog att han minsann skulle lagra för egen del. Jag kan förstå skriva ut Tamiflu till mig själv att ha hemma, men det blir lite konstigt om man inte samtidigt kan lagra till nyckelpersoner.

Jag återkommer i mitt nästa inlägg, fru talman.

Anf. 64 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Det är riktigt att WHO uppmanar alla länder att lagra antiviraler. Dock har de inte uppgett någon speciell mängd som bör lagras, och det finns heller ingen EU-rekommendation på det här området där det anges en siffra. Om man tittar på hur de olika EU-länderna gör ser man att täckningsgraden är mycket varierande. Några når upp till 25–30 procent medan andra ligger betydligt lägre. Och USA har faktiskt en relativt låg täckningsgrad av antivirala läkemedel, inte 50 procent som anges i frågan. Det skiljer ganska mycket mellan olika delstater.

Det är viktigt att skilja på täckningsgraden av vacciner och av antivirala läkemedel. När det gäller vacciner vill jag säga att målsättningen är att hela befolkningen ska skyddas mot influensan genom vaccination.

Just nu händer oerhört mycket på detta område, vilket gör det hela svårbedömt. Eftersom vi inte har några tydliga rekommendationer för lagring av antivirala medel måste det hela tiden vägas mot utvecklingen på vaccinområdet eftersom de naturligtvis hänger intimt samman.

Allt tyder på att vi kommer att få en ökad vaccinproduktion i världen de närmaste åren. Det finns ett ökat intresse, och flera olika vacciner är under utveckling. Det håller på att ske ett tekniskifte. Det finns också system med adjuvanter som innebär att vaccinet då skulle räcka. Samma mängd vaccin skulle således räcka till många fler, vilket är fullständigt banbrytande och ställer frågan om mängden antiviraler som ska lagras i ett nytt ljus. Ny kunskap tillförs alltså hela tiden, vilket gör att frågan ständigt måste omvärderas. Vi har därför gett Socialstyrelsen i uppdrag att göra en ny omvärldsanalys baserad på all den mängd ny kunskap som tillförs samt analysera vilka konsekvenser det får för svenskt agerande.

Att riksdagsledamöter skulle få antivirala läkemedel först är inte korrekt. Det finns inga sådana listor upprättade, och jag är inte heller säker på att de skulle komma i främsta rummet. Det handlar naturligtvis om att se till att sjukvård och liknande upprätthålls. Det finns alltså inga sådana listor upprättade.

Jag skulle vilja tillägga en sak, nämligen att det europeiska epidemiologiska centrumet är beläget i Stockholm. Vi är mycket glada över att en EU-institution är belägen i Sverige. De håller just nu på att gå igenom pandemiberedskapen i de olika europeiska länderna. Det tittar på hur organisationen ser ut, vilka lager som finns, hur lagren är tänkta att fördelas, hur logistiken ser ut med mera. Det blir en genomgång, ungefär som en bilbesiktning, där man pekar på de svaga punkterna och var vi behöver sätta in förbättringsåtgärder. Dessutom får vi möjlighet att se hur andra länder förberett sig och kan på så sätt hämta goda erfarenheter från dem samt förmedla goda erfarenheter från vårt svenska arbete, som ju utvecklats ganska mycket under den senaste tiden. Det kan vi ge till övriga Europa.

Detta är alltså ett område där det händer oerhört mycket. Mycket ny kunskap har tillförts området under de åtta månader jag varit ansvarig för det.

Anf. 65 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag är glad att statsrådet engagerar sig i den här frågan eftersom det är ett mycket viktigt område. Det är också bra att frågan utreds av Socialstyrelsen. Det finns dock ingenting som hindrar att man redan nu lättar upp bestämmelserna så att företag och andra arbetsgivare, även offentliga förstås, får möjlighet att lagra läkemedel till sin nyckelpersonal. Vacciner i all ära. Jag anser att man ska vaccinera alla mot allt som går att vaccinera mot. En av de mest folkhälsofrämjande åtgärder som finns är att vaccinera mot allehanda sjukdomar.

Problemet med vacciner är att man inte är riktigt säker på vad man ska vaccinera mot förrän man har pandemin på gång. Ibland kan det också ta lite tid att få fram ett effektivt vaccin. Då behövs det någon form av läkemedel.

Jag ser heller inget hinder för att man kan sprida kostnaderna från staten och skattebetalarna till företag som är beredda att ta den kostnaden under tiden för sina nyckelpersoner.

Jag hade gärna sett att man snabbade på avvecklingen av apoteksmonopolet, för det skulle underlätta försörjningen av inte bara antivirala medel utan även mycket annat. Det har vi inte berört så mycket i debatten; jag berörde det marginellt i min fråga. Jag ska ge ett exempel på hur det är nu. Härondagen skulle jag skriva ut ett enkelt preparat som jag har använt i praktiken i många år. På apoteket sade man att det är slut hos leverantören. När jag väl fick preparatet stod Apoteksbolaget som leverantör. Så kan vi inte ha det. Med en konkurrens på det området skulle servicen kunna bli helt annorlunda.

På samma sätt kan en mångfald i lagringen av vissa läkemedel underlätta för befolkningen att fort få tillgång till dem. Men då måste vi bestämma hur mycket vi ska lagra och om vi alls ska lagra, som jag var inne på tidigare. Klaus Stöhr från WHO i Genève tycker definitivt att man ska lägga upp rätt stora lager, men det finns som sagt olika uppfattningar.

När det gäller skyddet av befolkningen vill jag återkomma till att jag tycker att man ska kombinera antivirala medel med andra förebyggande åtgärder, där handhygien är någonting alldeles avgörande. Folkhälsoministern har en stor uppgift att föra ut det till allmänheten. Man kan få en helt annan minskning av smittspridningen på dagis, inom äldreården och så vidare om man klarar av just handhygien. Vanlig sprit biter alldeles utmärkt på virus. Då talar jag om sprit för utvärtes bruk, inte den man stoppar ned i magen.

Anf. 66 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! När det handlar om lagring är det precis som Göran Lindblad säger: Det finns olika uppfattningar. Det vi har att förlita oss på i dagsläget är Socialstyrelsens bedömning att en icke riktad användning inte kan förutses minska smittspridningen. I mitt svar angav jag en rad skäl till att de gör den bedömningen. Att inte gå efter Socialstyrelsens bedömning känns inte angeläget.

Men det kommer hela tiden ny kunskap. ECDC har en kunskapsbank och kommunicerar naturligtvis med Socialstyrelsen. Det kan mycket väl hända att vi får ny kunskap på området som gör att vi också här behöver göra en omvärdering. Men i dagsläget ser vi inte det behovet utifrån den samlade kunskap som finns.

När det gäller Apoteksbolaget kan jag inte ge mer svar än jag gör i dag. Utredningen måste först komma med sitt slutbetänkande. Sedan kan vi ta ställning till hur fortsättningen ska se ut. Det är jättetråkigt att beredningen tar så lång tid, men det är nödvändigt att avregleringen av Apoteksbolaget görs på ett sätt som skapar fortsatt förtroende hos svenska folket för att tillgången till läkemedel står under stark kontroll och att man har en säker hantering. Det är de vägar som man nu ska göra det här på, men med en ökad tillgänglighet – det är den positiva effekt som vi kan förutse av en avreglering.

Jag kan bara understryka och instämma i vikten av att man aldrig får betrakta antiviralerna som den enda förebyggande åtgärden. Det är dessutom så att de bara äger sin förebyggande verkan så länge de konsume-

ras. De varar inte på sikt, utan måste ätas hela tiden, vilket gör att det finns en problematik. Man vet inte vem man möter som är smittad.

Därför skulle jag verkligen vilja understryka att handhygien och spriten för utvärtes bruk naturligtvis är en oerhört viktig och central del, som inte bara är tillämplig i händelser eller tider där det föreligger ett hot om pandemi utan i all hälso- och sjukvård i dag, inte minst i äldreomsorgen. Här skulle mycket kunna förhindras om det fanns en bättre handhygien. Jag kan glädja Göran Lindblad med att jag har medverkat i en skrift som förespråkar detta. Det är en liten *hands-on*-bok, som jag hoppas ska få stor spridning.

Anf. 67 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Först tar jag det här med Apoteksmonopolet. Det är snart 30 år sedan vi hade ett annat system, där vi hade licensierade apotekare och apotek. Det systemet fungerade alldeles utmärkt, ända tills en beskäftig socialdemokrati var inne på att förstatliga allt. Det var nära att man tog bankerna också. Så modellen finns. Sverige är nästan ensamt. I den här delen av världen är det bara vi som har statliga apotek. Annars är det även Kuba, Nordkorea och några till.

Jag har väldigt svårt att tro att man inte enkelt skulle ha kunnat klara ut säkerheten och bestämma att man låter apotekare ta över verksamheten. Man får absolut inte sälja till ett privat monopol, utan det är viktigt att det blir mångfald och konkurrens. I dag är tillgängligheten inte riktigt bra. För mig i Göteborg finns det närmaste nattöppna apoteket i Stockholm om jag ska skriva ut något. I andra länder finns en helt annan servicegrad. Detta behöver man ta tag i väldigt fort. Jag förstår inte riktigt varför man ska vänta på en utredning.

När det gäller lagringen ser jag heller inget hinder. I mitt sista inlägg vill jag fråga statsrådet varför det inte skulle vara möjligt att låta företagen få den här friheten under företagshälsovårdens kontroll. Att man på egen bekostnad får lägga upp lager påverkar ju inte Socialstyrelsens vidare beredning av ärendet. Det skulle tvärtom spara pengar åt skattebetalarna.

Anf. 68 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Avvecklingen av apoteksmonopolet måste göras på ett sätt som inte leder till en förnyad monopolsituation eller en oligopolsituation. Vi har en del avregleringar som har gjorts i vår nära omgivning och tyvärr har resulterat i det. Det är ingen lycklig lösning. Vi vill ha både ökad tillgänglighet och mångfald på området. Vi vet att det finns ett väldigt stort intresse från professionen av att få göra det här. De står i startgroparna och har ett väldigt stort intresse. Vi tror att det här ska kunna göras på ett mycket bra sätt. Men det gäller att göra rätt saker vid själva avregleringstillfället, så att man inte får den oligopolsituation som vi har sett i ett nära grannland.

Att man inte ger tillstånd till lagring har att göra med avvägningarna om resistens ska utvecklas. Göran Lindblad har anfört ett antal argument för att resistens förmodligen inte kommer att utvecklas. Dem ska jag naturligtvis fundera vidare på, men de uppgifter och den kunskap som finns i dag visar inte att en bred lagring av antiviraler skulle minska

smittspridningen när det sker med icke riktade insatser. Det är det kunskapsunderlag som ligger till grund för bedömningen i dag.

Men som sagt är det här inget som är slutligt beslutat en gång för alla, utan det tillfogas hela tiden ny kunskap. Det är naturligtvis så att vi som beslutsfattare hela tiden måste vara öppna för att ta in den nya kunskapen och göra de allra vettigaste avvägningarna för att vi ska ha så god pandemiberedskap som möjligt i landet. Det handlar om antiviralerna och lagringen av dem – och det har vi i dag – och om vaccin, om att se till att befolkningen kan försörjas med vaccin så fort som möjligt i händelse av en pandemi.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellationerna 2006/07:548 och 580 om införselkvoterna för alkohol

Anf. 69 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Egon Frid har frågat mig om jag är beredd att medverka till att varje nation har rätt att bestämma över sina egna införselkvoter och till att varje nation får rätt att införa absoluta införselkvoter. Ulf Holm har frågat vilka initiativ jag kommer att ta i EU för att Sverige ska kunna sänka införselkvoterna för alkohol samt vilka initiativ jag kommer att ta för att Tullverket i större utsträckning ska kunna ingripa mot miss-tänkt smuggling.

Jag delar oron över den höga alkoholkonsumtionen och dess negativa konsekvenser i form av en ökad ohälsa, skadebörda och social problematik för såväl enskilda individer som samhället. Jag delar också uppfattningen att den stora alkoholinförseln har bidragit till den ökade alkoholkonsumtionen, och håller det för troligt att den starkt bidrar till smuggling och illegal vidareförsäljning där ungdomar utgör den främsta målgruppen.

Den stora alkoholinförseln och en ökad smuggling kan på sikt utgöra ett hot mot den restriktiva alkoholpolitiken och måste därför med kraft bekämpas. Sverige försökte i förhandlingar om det så kallade cirkulationsdirektivet år 2005 verka för att förändra de indikativa nivåer som reglerar hur mycket alkohol en enskild person kan föra med sig över gränsen. Knappast något land stödde det svenska förslaget om en halvering, och förhandlingarna blockerades helt.

Sverige har dock tillsammans med en del andra länder lyckats avvärja ett aviserat förslag från kommissionen om att helt ta bort de indikativa nivåerna. I dagsläget verkar det svårt att få stöd för ett förslag om att ge varje land rätt att införa egna och absoluta införselkvoter eftersom det skulle anses utgöra ett direkt hinder för den fria rörligheten av varor på den inre marknaden. Några införselkvoter i egentlig mening existerar inte inom EU.

Det viktigaste vi i dag kan göra är att se till att den lagstiftning vi har fungerar. Detta har inte minst aktualiserats av EG-domstolens dom i det så kallade Rosengrenmålet som kom i förra veckan, och som gör det möjligt att importera alkohol genom Internethandel. Först och främst måste vi få ut budskapet att man måste betala svensk skatt för de varor

som importeras genom Internethandel. Detta har EG-domstolen slagit fast i en tidigare dom från i höstas i det så kallade Joustramålet.

Vi måste därtill aktivt arbeta för att skapa allianser med andra länder där omfattande införsel och smuggling utgör stora problem. Vi kan lära av hur andra länder nationellt hanterar denna problematik. Vi har också en viktig uppgift att informera om och förklara för övriga EU-länder hur de nuvarande reglerna drabbar oss och ökar våra alkoholskador.

Jag hoppas vidare att Kommissionens forum för alkoholfrågor som invigts nu i dagarna ska bli en viktig plattform för dialog också om dessa och andra gränsöverskridande frågor. Jag ämnar verka för en sådan utveckling.

För att minska införseln och bekämpa den illegala vidareförsäljningen är det också viktigt att intensifiera insatserna nationellt. Polisen och tullarna har sedan flera år i uppdrag att samarbeta för att bekämpa smugglingen och den illegala alkoholhanteringen. Myndigheterna har gjort en kartläggning och tagit fram en handlingsplan för arbetet. Det finns framgångsrika lokala projekt som bör ges vidare spridning.

Även om tullens organisation och arbetsmetoder i första hand är en fråga för finansministern så är det min avsikt att noga följa hur arbetet med handlingsplanen utvecklas för att kunna föreslå ytterligare åtgärder om så krävs.

Anf. 70 EGON FRID (v):

Fru talman! Tack för svaret, Maria Larsson. Interpellationen har sitt ursprung i att riksdagens nykterhetsgrupp har haft en träff med ett par ungdomsorganisationer – Ungdomens Nykterhetsförbund och Motorvägsmännens MHF-Ungdom – där vi ville höra deras syn på vad som var viktiga alkoholpolitiska frågor och som var viktiga att driva här i riksdagen.

Interpellationen skrevs också i samband med folknykterhetens dag i mitten på maj och i ljuset av en kampanj som nykterhetsrörelsen drev i samband med folknykterhetens vecka och folknykterhetens dag om minskade införselkvoter av alkohol.

Rosengrenmålet med utslaget i EG-domstolen om Internethandel har kommit efter det att interpellationen ställts och förmörkat den tidigare något lite positivare och ljusare bilden. Vi var på väg att få en möjlighet att diskutera alkoholinförseln som en folkhälsofråga.

Vi har en stark nationell rätt att hävda att alkohol som vara inte är vilken vara som helst utan att det är en folkhälsofråga. Det borde finnas möjligheter för nationerna. Sveriges lagstiftning och Sveriges alkoholpolitik borde bli stärkt.

Vi har haft en utveckling i EU där alkohol som vara gått från att vara en jordbruksvara till att ännu mer bli en folkhälsopolitisk fråga. Vi har sett en positiv utveckling som nu har brutits av det så kallade Rosengrenmålet där Internethandel blev tillåtet. Begränsningar skulle strida mot reglerna om den inre marknaden. Vi är då tillbaka i diskussionen igen att alkohol är som vilken vara som helst inom den marknaden.

Det är i och för sig positivt att folkhälsoministern och regeringen fortsätter att hävda att den restriktiva alkoholpolitiken ligger fast och att regeringen med kraft ska driva den restriktiva alkoholpolitiken och folk-

hälsofrågorna. Men Sverige har nu än en gång förlorat ett av verktygen för att stå upp för den restriktiva alkoholpolitiken.

Ministern konstaterar i sitt svar att de stora införselkvoterna på sikt utgör ”ett hot mot den restriktiva alkoholpolitiken och måste därför med kraft bekämpas”. Frågan är hur ministern tänker ta tag i detta.

Ministern medverkade också ihop med EU-ministern i Växjö i våras. Man uttalade att regeringen vill förmå EU att driva en mer restriktiv alkoholpolitik och minska privatinförseln och alkoholkonsumtionen på hemmaplan.

Det var också innan utslaget i det så kallade Rosengrenmålet när jag tror att också Maria Larsson hade en fortsatt förhoppning om att frågan var på väg att bli mer en folkhälsofråga än en handelsfråga som den tyvärr är på väg att återigen bli.

Införselkvoterna visar med tydlighet vilken absurditet det är att EU styr den svenska alkoholpolitiken. Redan från EU-inträdet år 1995 slogs det fast att Sverige ska kunna bibehålla den restriktiva alkoholpolitiken. Historien visar nu tolv år senare att vi styrs av EU i stället för en nationell stark alkoholpolitik.

Anf. 71 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Tack så mycket för svaret, statsrådet. Jag skrev denna interpellation inte för att jag är med i riksdagens nykterhetsgrupp, för det är jag inte, men däremot för att det var ännu en stor helg, Kristi himmelsfärdshelgen. Vi såg återigen samma rapporter som vi får se i stort sett vid varje stor högtid.

Väldigt många ungdomar har tillgång till svartsprit. Den kommer någonstans ifrån. Den kommer inte från Systembolaget. I mitt fall som boende i Skåne kommer den från Danmark. Det är inte vem som helst som tar in detta. Det har visat sig att det allt oftare är professionella smugglare.

Jag kallar dem smugglare därför att de för in väldigt stora mängder, åker gång på gång och sedan säljer det vidare till ungdomar. Det är en utförsbacke som vi på något sätt måste stoppa. Jag tror inte att det är bra att det finns så pass mycket alkohol i samhället.

I dag kan man ta in 110 liter öl för privat bruk. Vem behöver 110 liter? Det kan inte anses vara normal konsumtion av öl. Då måste man göra någonting.

Jag skrev i min interpellation att EU kanske hade tagit ett steg framåt om man inte såg alkohol som vilken vara som helst. Jag måste nog säga att jag hade fel, fru talman. Jag borde stryka den meningen från interpellationen.

Nu är vi tillbaka på samma ruta igen. Alkohol är som vilken vara som helst. Det är ett felaktigt synsätt som EU har som jag ser det. Det lovades mycket inför folkomröstningen innan vi gick med i EU, och det sades att vi skulle kunna bevara detta. Nu vet vi att det inte är så. Frågan är: Vad gör vi nu?

Jag blir lite besviken på svaret från statsrådet. Svaret är att vi inte ska göra så mycket. Det sägs: ”Det viktigaste vi i dag kan göra är att se till att den lagstiftning vi har fungerar.”

Men den lagstiftning vi har i dag är ju inte bra! Det är den vi måste förändra. Vi måste förändra den i EU för att kunna ha införselkvoter. De

är i stort sett borttagna i dag, och därför måste vi agera på något sätt. Maria Larsson har som kristdemokratisk ledamot själv agerat för att enskilda länder borde kunna ha införselkvoter för att sätta något stopp. Nu sitter Maria Larsson i regeringen, och då förutsätter jag att hon tar initiativ på EU-nivå. Utifrån detta svar verkar det tyvärr inte som om det kommer att ske några större saker.

Dessutom skriver statsrådet att den ökade smugglingen på sikt kan utgöra ett hot mot den restriktiva alkoholpolitiken. Det är ett helt felaktigt svar. Det *är* redan ett hot. Det är en reell verklighet i Skåne i dag att spriten flödar. Spriten flödar till ungdomar. Det är inte ett hot på sikt; det är ett hot i dag. Därför måste vi agera.

Jag skulle vilja höra något lite mer konkret. När kommer statsrådet att lyfta upp den här frågan på EU-nivå? Kommer regeringen att ta några initiativ inför EU-toppmötet till exempel, när man träffar alla EU-ledarna? Jag tror inte riktigt att man ska ta upp diskussionen med jordbruksministrar eller med bara folkhälsoministrar. Jag tror att man måste lyfta upp frågan på en högre nivå och säga att det måste bli en förändring på EU-nivå. Jag tror att det kan finnas ett större stöd för den linjen än vi har sett hittills.

Precis som Egon Frid sade har vi nu Rosengrenmålet. Vilka effekter kommer vi att få se i alkoholpolitiken på grund av det? Det är någonting som vi verkligen måste ta tag i.

Anf. 72 JAN R ANDERSSON (m):

Fru talman! När jag pratar om alkoholpolitik brukar jag dela in det hela i tre perioder.

Först kan man se på den tid då Sverige var ett jordbruksland och alkoholen kanske inte var ett så stort problem eftersom den mesta jordbruksproduktionen gick till det som man var tvungen att äta för att överleva.

Det här blev i princip ett stort problem vid industrialiseringen, då man hade ett jordbruksöverskott och metoder att framställa alkohol som gjorde det mer tillgängligt. För att begränsa svenskarnas alkoholkonsumtion gjorde man då två saker som fortfarande är grundpelarna i den restriktiva alkoholpolitiken: Man begränsade pris och man begränsade tillgänglighet.

Vi kan se i dag, när vi kanske går in i den tredje eran av svensk alkoholpolitik, att de här två verktygen har eroderats ganska kraftigt. Vi visste väl egentligen redan när vi förhandlade om EU-medlemskapet att de undantag vi hade när det gäller införselkvoterna skulle tas bort efter ett tag.

Därför vill jag också tacka ministern för svaret. Jag tycker att det är ett bra svar. Ministern ser de förändringar som faktiskt sker. Om den restriktiva alkoholpolitiken är hotad måste man också hitta andra sätt att tackla det problemet. Det tycker jag är bra.

Låt mig bara göra en liten utveckling. Jag pratade inför ett gäng ungdomar tidigare i veckan. Jag frågade dem: Hur många av er har köpt illegal sprit? 100 procent svarade ja. Tidigare har ungdomar pratat om det här att när man blir 20 år får man gå på Systembolaget. I dag resonerar inte ungdomar så. Spriten är så tillgänglig så det här med att vara 20

år eller inte spelar ingen roll, sade en av ungdomarna på mötet. Så ser det ut i dag.

Förutom problemet med att vi bygger upp en stor svart eller kriminell ekonomi får vi ungdomar som får en dålig start i livet på grund av att vi har en alkoholpolitik som i många delar inte fungerar.

Från officiellt håll har man många gånger sagt att den svenska konsumtionen minskar. Det finns väl anledning att skaffa sig mer kunskap och göra nya undersökningar för att se om den bilden verkligen stämmer. Min bild är att man kan ifrågasätta vissa delar av resultatet, men inte av studien. Om man talar med tullen, med bryggarna eller med andra märker man att bilden är ganska tydlig; det sker ingen begränsning av utrikes-handeln med framför allt öl.

Exempelvis har tullen jämfört – men inte statistiskt säkerställt – de beslag man har gjort under detta år med förra årets och konstaterat att man har höjt volymerna ganska mycket. Man konstaterar att de beslag som man gjorde under 2005–2006 i snitt var på 1 115 liter öl. I år har man höjt det till 1 272 liter öl. Det är alltså en ganska stor ökning.

Givetvis var den alkoholturism som utvecklades i och med att vi fick de indikativa nivåerna ett övergående fenomen. Den import som sker nu och som ökar är den illegala handeln. Det är det stora problemet.

Jag tycker att det är viktigt att statsrådet indikerar att vi måste se på ytterligare åtgärder. Om det är så som Ulf Holm konstaterar, att detta är ett problem i dag här och nu, kan vi inte vänta och se om EU-vägen är framkomlig. Så som statsrådet svarar – och jag delar hennes uppfattning – är inte detta en framkomlig väg i dag. Då kanske vi måste titta på andra delar av hur vi kan komma till rätta med problemet.

Därför har jag en fråga till statsrådet angående den så kallade Quebecmodellen, där man pratar om att man vill ha en smakkultur i stället för en supkultur. Med den har man uppnått rätt goda resultat. Min fråga till statsrådet är om hon känner till den och i så fall är beredd att föra fram den som en framtida svensk modell.

Anf. 73 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag tackar Egon Frid och Ulf Holm för att ni har ställt interpellationerna. Det är alltid viktigt att vi för en kvalificerad och bra debatt om alkoholpolitiken i Sverige. Jag tackar också statsrådet för svaret.

Vi som har ungdomar – och vi är dessbättre många i det här landet – har på den senaste tiden sett att det förekommer mycket spritmissbruk bland ungdomar inte bara i rubrikerna utan också i verkligheten. Det är ett problem. Samtidigt noterar vi att försäljningen på Systembolaget ökar, vilket man skulle kunna tycka var lyckligt. Dessvärre ökar också den illegala importen mycket.

Fru talman! Jag var för ett tag sedan på Systembolaget i Landskrona tillsammans med kommunalrådet därstädes. Han konstaterade när vi hade fört ett samtal att lokalen var lämplig för eftertanke och kontemplation. Dessvärre är det i delar av Sverige så att mycket alkohol kommer in på sådana sätt som inte avspeglar sig i statistiken. Den alkoholen konsumeras dessvärre också av grupper som kanske inte borde dricka så mycket. Jag tror att vi är ganska överens bland debattörerna här om att missbruk

av alkohol är ett stort socialt problem som ibland till och med leder till döden.

Man kan fråga sig: Var finns de framgångsrika vägarna? Vi ska naturligtvis inte överge de vägar som vi har nu, men jag håller med debattörerna här om att vi på något sätt har stängt den grind som fanns genom EU-medlemskapet. Vi gav upp införselkvoterna under en tidigare regering.

Därför måste man använda andra metoder. Jag tror att det var Ulf Holm som sade att införsel sker från andra länder i nästan kommersiell omfattning. Det gäller för polisen och Tullverket, som är de myndigheter som i första hand skulle kunna komma i fråga, att störa ungefär som när man går till attack mot mc-gängen. Det gäller att störa de människor som mer eller mindre lever på detta under legalt skydd. Jag menar att vi har mycket att säga till om här från oss politiska beslutsfattare till myndigheterna. Vi ska säga att de måste prioritera detta på ett annat sätt och störa dem som är skadeverkare i vårt land. Jag har länge varit kritisk till att Tullverket har gjort så pass lite på området. Tullen kanske skulle behöva en resursförstärkning just för detta.

Fru talman! Nu går vi för en stund tillbaka ända till den tid då vi avskaffade mellanölet i Sverige. Då fanns det ett argument som jag menar var starkare än alla andra, nämligen att det är medicinskt farligt att dricka för mycket av detta.

Jag tror för min del att vi behöver en skärpning i hela samhället när det gäller synen på detta. Om man dricker mycket alkohol skadar man sig själv och riskerar dessutom att skada andra genom sociala missförhållanden. På det här området tycker jag att samhället under en följd av år nu har kapitulerat när det gäller opinionsbildningen och de verkliga effekterna. Det är naturligtvis särskilt viktigt, fru talman, att detta förmedlas till dagens ungdomar. Det som är förbjudet lockar alltid särskilt. Men vi måste förklara att det finns en orsak till att det som lockar särskilt är förbjudet.

Anf. 74 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag tackar er alla goda meddebattörer för era kloka synpunkter. Det finns väldigt mycket som vi har en samsyn om.

Låt mig ändå för tydlighetens skull upprepa att grunden är det som står i regeringsförklaringen om att målet är en sänkt totalkonsumtion i Sverige och att vi ska arbeta för en restriktiv alkoholpolitik i EU. Den grunden ligger fast och är självfallet utgångspunkten för det arbete som ska göras inte bara just nu utan under hela mandatperioden.

Jag är väldigt glad över att vi ser en del positiva tendenser i form av en minskad konsumtion. Totalkonsumtionen minskade faktiskt med 5 procent förra året. Vi ser en minskad resandeförsel. Den minskade med 17 procent förra året. Det är stora siffror. Vi ser en ökning av antalet grabbar i årskurs 9 som säger att de inte använder alkohol alls. Det var 29 procent som uppgav det. Det är ett medvetet val hos flera ungdomar som är väldigt betydelsefullt. Det är de positiva nyheterna, och de är viktiga.

Däremot finns det ganska många saker som oroar mig som folkhälsominister och er som ansvariga riksdagspolitiker. Alkohol är en mycket tillgänglig vara i vårt land, och det var den redan före Rosen-grendomen. Det har inte ändrats därvidlag. Det ändrades bland annat i

samband med EU-inträdet då man inte lyckades förhandla fram bra verktyg, och det gällde också införselkvoterna.

Från 1994 kan vi se en kraftig uppgång av alkoholkonsumtionen. Den steg med 30 procent på tio år på nationell nivå. Det är detta som vi så småningom skördar i form av fler sjukhussängar upptas av personer med alkoholrelaterade besvär och sjukdomar. Vi ser ett ökat våld mot kvinnor. Jag är övertygad om att det också beror på den ökade totalkonsumtionen. Vi ser ett ökat antal personer som kör rattonyktra. De är en fara både för sig själva och för andra. En väldigt oroande samhällsutveckling i stort är en konsekvens av den här höjda konsumtionen.

År 2004 bröts detta, och kurvan vek nedåt. Sedan dess har totalkonsumtionen minskat något. Men alkohol är fortfarande en mycket tillgänglig vara i vårt land, också för den som är under inköpsåldern, också för den som är ung och vill ha tag på den.

Jag menar att den kanske allra viktigaste uppgiften som vi har framför oss är det attitydskapande arbetet, och flera av er var inne på det. Det är ett arbete som vi kan göra och som görs framgångsrikt på vissa håll i landet.

När jag besökte tullen nere i Malmö berättade man för mig att när man tittar på hur smuggelspriten försäljs över landet finns det ett vitt fält där det är mycket mindre försäljning, och det är i Kronobergs län. Vad beror det på? Jo, där finns det en polis som har avsatt resurser i form av tre personer för att jobba med att slå sönder de här nätverken. De ser till att de som smugglar och de som är langare ställs inför rätta och döms till förhållandevis hårda straff. De har samarbetat med åklagaren, och de har samarbetat med ungdomarnas föräldrar, vilket är väldigt centralt. Man ser till att man har ett störande arbete gentemot alla de ungdomar som ute på stan med en kasse i handen. Man tar hand om alkoholen och håller ut den. Man tar hand om ungdomarna och låter föräldrarna komma och hämta dem. Man försöker skapa en gemensam normbildning hos föräldrarna som sammantaget säger att ungdomar inte ska dricka. Man dricker inte förrän man har blivit vuxen. Vi vet att en uppskjuten alkoholdebut har väldigt stor betydelse för risken att också hemfalla åt missbruk.

Anf. 75 EGON FRID (v):

Fru talman! Jag tycker också att det är viktigt att slå fast att vi ska se de positiva signalerna, ta till oss dem och glädjas över det som går bättre. Men vi måste också komma ihåg att det utgår från enormt höga nivåer. Maria Larsson nämnde den 30-procentiga höjningen sedan EU-inträdet. Då har vi ändå en kraftig nettoökning.

Tillgängligheten är helt avgörande för att slå fast den fortsatta totalkonsumtionsmodellen. Tillgängligheten är avgörande för om vi kan få ned alkoholmissbruket och all form av alkoholkonsumtion i landet. Det är en nationell alkoholpolitisk fråga. Det är också en demokratisk fråga. Är det rimligt – och det tycker jag, nykterhetsrörelsen och mitt parti – att Sverige ur demokratisk synvinkel ska ha kvar rätten att forma sin egen alkoholpolitik och med alla medel bibehålla den restriktiva alkoholpolitiken? Detta är den centrala frågan.

Ska vi kunna hävda den rätten inom EU? Alkohol är inte vilken vara som helst. Vi accepterar inte att alkohol är en vara som ska styras av EU:s inre marknad, utan vi menar att alkohol är en vara som ska styras

av Sveriges nationella, restriktiva alkoholpolitik. Då måste vi få nationella rättigheter att styra införselkvoterna. Införselkvoterna är centrala i detta. Den mängd alkohol som man får införa för privat bruk är i dag 110 liter öl, 90 liter vin, 20 liter starkvin och 10 liter sprit. De är dessutom indikativa, vilket innebär att det är relativa gränser. Enda sättet att motarbeta dem är att väga fordonen och testa tjänstevikten på fordonen. Det är så stora mängder att man inte ens kan ha dem som definitiva antal liter.

När Sverige gick in i EU 1995 var den svenska nivån 21 liter. Det säger ju vilken kapitulation i en viktig svensk alkoholpolitisk fråga som har gjorts i samband med EU-inträdet. Det visar hur det har påverkat negativt. Det handlar om alkoholens skadeverkningar, alla risker som finns med den och de negativa konsekvenserna för unga. Det är fortfarande alltför många unga som dricker på Kristi himmelfärdshelgen och nu vid skolavslutning i samband med studenten.

Den här införselkvoten anger ju att det handlar om en kommersiell nivå. Det handlar om att privatpersoner kan idka kommersiell verksamhet, och det uppmuntrar till svarthandel och smuggling. Det här är nivåer som inte är avsedda för privat bruk. Det säger sig självt.

Det handlar om att den inre marknaden än en gång har fått styra över hur vi ska utforma vår egen nationella alkoholpolitik. Det är ett rimligt krav att varje nation ska få rätt att fastställa sina införselkvoter för att upprätthålla den restriktiva alkoholpolitiken, totalkonsumtionsmodellen, minska tillgängligheten och minska den totala alkoholkonsumtionen. Till detta kommer naturligtvis övriga informationsinsatser och hela samhällets arbete för en sänkt alkoholkonsumtion. Det handlar om information från tullen, polisen, socialtjänsten, frivilligorganisationer och nykterhetsrörelsen. Alla goda krafter ska naturligtvis hjälpa till. Det måste vara en demokratisk rättighet för nationen att fastställa sina införselkvoter.

Anf. 76 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Vi är helt överens om alkoholens skadeverkningar och det lidande som ett stort alkoholmissbruk kan innebära. Men det vi här diskuterar, och som jag har ställt interpellation om, är två viktiga frågor.

Den första frågan är: Hur ska statsrådet driva frågan om införselkvoterna i EU? Vi är ganska överens om att införselkvoterna har en betydelse, att personer i stort sett kan ta in ett obegränsat antal liter alkohol i Sverige och att denna insmugglade sprit också säljs vidare. Det tycks vi vara ganska överens om. Men då, statsrådet, måste man också lyfta upp diskussionen till EU-nivå, och inte göra som det står i svaret: "I dagsläget verkar det svårt att få stöd för ett förslag om att ge varje land rätt att införa egna och absoluta införselkvoter."

Bara för att det i dag finns ett motstånd från flera länder ska vi alltså inte lyfta upp frågorna till EU-nivå? Var det inte det vi skulle använda EU-medlemskapet till – att driva de frågor som är viktiga för oss i Sverige, det vi sätter högt upp på dagordningen? Det är dem vi ska lyfta fram för andra EU-länder och försöka påverka mer i vår riktning!

Eftersom statsrådet inte nämner i det andra anförandet att möjligheten finns att vi ska ta upp diskussionen med andra EU-länder verkar regeringen också i denna fråga helt handfallen inför vad man ska göra med EU. Det är inte bara att åka ned till Brysselmöten och följa den dagordning som andra EU-länder sätter upp, utan det gäller att också driva egna

frågor och sätta upp frågan om införselkvoter på dagordningen tillsammans med de få länder som vi i dag har stöd av.

Man kan också ta hjälp av till exempel organisationer och nykterhetsrörelser på europeisk nivå som skulle kunna lobba för de här frågorna. De skulle kunna lyfta upp de saker som vi är överens om, nämligen att alkoholen har skadeverkningar och att införselkvoterna har betydelse i detta arbete.

Det är just dessa frågor som måste lyftas upp på EU-nivå, och därför säger jag än en gång att jag är lite besviken på svaret. Det tycks vara så att statsrådet inte ser en möjlighet att lyfta upp frågorna till EU-nivå. Vi måste sätta upp de frågor som är viktiga för oss på EU:s dagordning. Annars kan vi lika gärna lämna EU, vilket jag tycker vi ska göra i alla fall!

Detta är ännu ett argument för att lämna EU, för Sverige verkar inte utnyttja möjligheterna som alla pratar om att vi skulle göra för att påverka i EU.

Jag tycker att det är bra att frågan om tullen kommer upp. Det är den andra viktiga frågan som jag tror att vi skulle kunna göra någonting åt, nämligen tullens möjligheter att ingripa. Men jag måste säga, eftersom statsrådet också pratar positivt om detta, att jag hoppas få se avtryck i höstbudgeten när det gäller mer resurser till polisen och Tullverket. Då kan de göra ingripanden oftare och utveckla det som statsrådet kallar för Kronobergsmodellen, tror jag att det var, så att vi kan få detta i hela Sverige.

Det betyder dock att vi måste ha resurser. De pengarna finns inte i statsbudgeten i dag, utan det som verkar vara viktigast i statsbudgeten är att få ned förmögenhetsskatt och andra saker. Vi kanske ska behålla lite av de pengarna och se till att vi får ett aktivt arbete!

Tullverkets resurser är en sådan fråga. Jag vet att svaret från statsrådet kommer att vara att det är någon annan ministers ansvarsområde, och att det dessutom är EU-regler som styr hur mycket Tullverket kan ingripa. Än en gång är vi vid pudelns kärna: Det är EU:s bestämmelser som hindrar oss att föra en aktiv politik enligt det som vi tror är det viktigaste.

Då måste – även om det inte är statsrådets direkta ansvarsområde – en svensk minister åka ned till Bryssel och sätta frågan på dagordningen vid ministerrådsmötena. Jag hoppas att jag kan få ett besked om detta.

Anf. 77 JAN R ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag måste börja med att kommentera debatten lite. Det framstår som om vi har fått en regering som inte gör någonting. Egentligen är det kanske tvärtom. Vi har en regering som har förstärkt de rättsvårdande instanserna ganska kraftigt. Det är kanske den största förstärkning som har gjorts i någon regerings historia, och det är klart att det underlättar arbetet.

Vi har också en regering som har tillfört och säkrat pengar för alkohol- och drogförebyggande arbete. Jag tycker att man inte ska glömma bort det i den här diskussionen.

När man i stället för att diskutera det som faktiskt görs och det som faktiskt har förstärkts bara säger att man ska titta på de åtgärder som i

dagsläget är svåra att genomföra kan man ju fundera på om det inte vore bättre att komma med en del förslag.

Jag tog exempelvis upp Quebecmodellen som jag tycker är intressant, och jag hoppas att statsrådet får anledning att kommentera detta i sitt nästa inlägg.

Den stora frågan handlar som jag ser det inte i grunden om resandeinförseln, för detta gäller inte de människor som åker och handlar upp till de indikativa nivåerna – som man kan diskutera hur höga de ska vara. Jag ser inte det stora problemet där, utan det stora problemet är den illegala införseln. Det gäller alltså inte dem som tar in 110 liter öl, utan dem som tar in 1 100 liter öl. Det är det som är problemet. Må så vara om man har några backar öl i garaget, men har man massor med backar öl i bagaget är det mycket sämre. Det är det som är det stora problemet i dag.

Enligt Sorads siffror har Sverige nästan en dubbelt så hög oreglerad konsumtion som exempelvis Finland. Vi har alltså en väldigt specifik situation i Sverige som vi i Sverige måste bidra till att lösa.

Det finns i princip tre ben i detta arbete. Det handlar givetvis om de rättsvårdande insatserna – polis och tull. Det handlar också om det opinionsbildande arbetet som vissa har varit inne på. Det tredje benet handlar om att minska lönsamheten i verksamheten.

Jag tror att vi i detta arbete måste beakta alla de tre delarna för att komma till rätta med problemet.

Anf. 78 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Hur ska vi förvandla Systembolaget i Landskrona till en plats lämpad för annat än meditation och kontemplation? Det har den tidigare ledamoten Torkild Strandberg sagt i denna kammare. Det är en viktig fråga, och det är egentligen den som Kronobergsmodellen är svaret på. Vi måste engagera oss på olika sätt.

Jag tror att en viktig fråga utöver det som vi har diskuterat när det gäller opinionsbildningen är att störa dem som har en annan marknad. Jag tror inte att det bara handlar om mer resurser till tullen, utan det gäller att se till att tullen också har befogenheter att ingripa och inte är passiv när man ser kommersiell verksamhet. Jag tror inte att någon av oss vill störa vanliga människor som har med sig en rimlig, legal ranson från utlandet – kanske till och med något gott vin från Frankrike. Det är väl helt okej om man har det!

Jag tror att det behövs ordentliga befogenheter mot den kommersiella verksamheten. Från mitt lilla parti har vi sagt att vi behöver göra mycket åt lagstiftningen så att befogenheterna för tullen att ingripa och störa verksamheten som är kommersiellt inriktad ökar. De som blir slutligt lidande är de människor som sysslar med detta.

Allra sist, fru talman, vill jag säga att vi under en följd av år har sett en förskjutning mellan konsumentintresset som representeras av samhället och de mycket starka producentintressen som finns i denna fråga. Det gör att jag menar att det finns anledning för regeringen att fundera på avvägningen mellan hur mycket hänsyn man ska ta till producentintressena och de insatser som måste göras för att skydda oss mot dessa intressen.

Anf. 79 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Ulf Holm gillar inte EU, och han går i gång väldigt här i debatten. Jag tycker att det skulle vara klädsamt att läsa på lite innan man sätter i gång i ett sådant tempo och med en sådan rösthöjd. Hade Ulf Holm gjort det hade han sett att vi redan innevarande år förstärker tullen. Vi ger extra resurser till tullen, och vi förstärker polisen innevarande år just för att de ska kunna göra ett effektivt polisarbete.

Jag skulle vilja säga att tullen för första gången också fick i uppdrag – vilket den inte fick under Ulf Holms tid när han stöttade den tidigare regeringen – att till exempel titta på Internetförsäljningen. Det var ett nytt uppdrag för dem, och det var oerhört viktigt och centralt.

Inte minst polisens arbete skulle jag vilja betona. De jobbar på ett väldigt effektivt sätt i Kronoberg och slår sönder och stör verksamheten för smugglarna och för ungdomarna. Det gör att konsumtionen sjunker dramatiskt. Att våga göra den typen av förebyggande insatser i det drog-förebyggande arbetet från polisens sida är oerhört centralt och viktigt.

När det gäller EU-perspektivet är det trots allt så, även om vi fick ett domstolsutslag som kanske inte talar samma tydliga språk, att kommissionens och ministerrådets arbete i dag är inriktat på folkhälsoperspektivet. Det var det inte för två år sedan.

Det är en framgångsrik förändring som har skett, och arbetet ska fortsätta i den riktningen. Fler och fler vittnar om problem i sina hemländer, vilket väcker nya frågor i EU-sammanhang. Det är naturligtvis jätteviktigt att vi jobbar effektivt på den nationella nivån, men vi har också en uppgift att göra på den internationella nivån.

Frågan om införselkvoter, eller indikativa nivåer som det heter numera, hade när den debatterades och voterades om i samband med cirkulationsdirektivet tyvärr inte beretts av Sverige eller den regering som då hade ansvaret och där Ulf Holm ingick som understödjare. Man fick inte stöd av några andra än de nordiska länderna, och det var absolut tvärstopp att komma fram.

Jag lyfter i dag frågan bilateralt med de ministrar jag träffar. Jag har haft ett särskilt möte till exempel med Slovenien och uppmuntrat dem att satsa på alkoholfrågan som en av sina prioriterade frågor. Det är en självklar uppgift. Jag behöver inte ens nämna att jag naturligtvis berättar om den problematik vi ser i Sverige beroende på hur vår omvärld ser ut och belyser den så mycket jag kan för att skapa förståelse för vår situation.

Stenen urholkas sakta, men jag tror att det är mycket viktigt att vi berättar om våra förhållanden för att skapa förståelse inför kommande möjliga beslut. Det är så jag arbetar, och det gör jag ganska envetet och oförtrutet. Det ska Ulf Holm veta om och ha med sig i bagaget. Detta är en viktig fråga för mig, och jag driver den också i EU-sammanhang på ett förhoppningsvis tydligt sätt. Vi står definitivt inte handfallna.

Quebecmodellen känner jag inte till, Jan Andersson. Jag ska titta närmare på den. Det är intressant med all ny information som kan tillföras. Jag tror dock att det attitydskapande arbetet gentemot barn och ungdomar som är vår prioriterade målgrupp måste inriktas på att göra uppväxten alkoholfri. Vi måste se till att det finns kul grejer att göra där alkoholen inte står i förgrunden. Vi behöver jobba ihop med studentkårerna

på ett väldigt inriktat sätt. Där ser vi stora och växande problem i dag, och studenterna är en grupp som vi behöver intensifiera arbetet med.

Prot. 2006/07:127
15 juni

Anf. 80 EGON FRID (v):

Fru talman! Det är uppenbart att denna fråga fortsätter att engagera oss alla. Jag tycker att det är positivt om den nuvarande regeringen kan belägga att de rättsvårdande instanserna och det drogförebyggande arbetet får mer resurser än med tidigare regering och regeringsunderlag. Alkoholfrågan är så viktig att vi måste använda alla metoder för att minska konsumtionen och förebygga och därigenom minska problemen.

Vi använder lite olika ord, men Gunnar Andrén formulerar det på ett bra sätt när han säger att det är stora producentintressen som stärks på konsumentintressenas bekostnad. Det innebär att vi får en ökad tillgänglighet och en ökning av problemen i Sverige. Producentintressena är så starka, både inom GATT och inom Europa. All världshandel med droger, tobak och alkohol har en negativ utveckling i dag, eftersom positionen att detta är varor som andra varor, med samma handelsregler, är fortsatt stark. Det är viktigt att Sverige fortsätter att vara en röst i EU för att göra detta till en folkhälsofråga. Det hoppas jag att Maria Larsson kommer att vara.

Vi behöver en nationell politik som styr handeln med denna vara, och vi måste också försvara skattepolitiken när det gäller alkohol – just för att det inte gäller vilken vara som helst. Vi vill värna den goda folkhälsan och ha en fortsatt restriktiv alkoholpolitik som fortsätter att sänka den totala alkoholkonsumtionen till nytta exempelvis för ungdomar som i dag firar studenten i Stockholm och i övriga Sverige.

Anf. 81 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Det är möjligt att tullen och polisen har fått ökade befogenheter, men det syns inte i verkligheten. Och det är verkligheten som vi ser nere i Skåne. Jag skrev interpellationen under Kristi himmelsfärds-helgen, och verkligheten är att väldigt många ungdomar då och sådana som tagit studenten nu hade tillgång till insmugglad sprit, och det är inga små mängder. Det är stora mängder, och den utvecklingen bekymrar mig väldigt mycket. Jag skrev interpellationen för att få svar på frågan om ministern tänker ta några initiativ i EU för att lyfta upp diskussionen om införselkvoterna. Där har vi fått svaret att vi inte har så stort stöd från andra länder, och därför fortsätter vi att prata om det. Men det räcker inte. Det krävs mer engagemang, menar jag.

Jag attackerar inte enbart den nuvarande regeringen. Jag attackerade också den förra regeringen – Morgan Johansson – för detta och tyckte att han borde lyfta upp frågan i EU-sammanhang. Han pratade med de nordiska ministrarna, och det var precis som Maria Larsson säger bara de nordiska ministrarna som stödde Sverige när vi lyfte upp frågan till en högre nivå. Detta arbete måste Maria Larsson fortsätta med, och i det har hon fullt stöd från mig.

Jag hoppas verkligen att statsrådet efter denna diskussion också tar initiativ till att prata ännu mer med kollegerna i EU för att lyfta upp frågan om att Sverige borde kunna begränsa införselkvoterna. Inför höstbudgeten kan man också behöva fundera över om det kanske behövs mer befogenheter för tullen att kunna ingripa och också mer resurser i form

Svar på
interpellationer

av pengar för att kunna utföra det viktiga arbete som tullen har i detta sammanhang.

Anf. 82 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag tycker att en stor del av skulden för att det ser ut som det gör i EU i dag faktiskt faller på den tidigare regeringen. Man byggde inte under när beslut skulle tas, och man har inte haft tillräckligt många kontakter för att skapa förståelse för våra specifika problem och våra behov av en annan typ av överenskommelse. Detta arbete har jag fått ta över, och jag har försökt börja med att driva en annan linje.

Detta arbete berör många olika parter, både på den internationella och på den nationella arenan. Tull och polis ligger inte primärt inom mitt område, men det är självklart så att vi diskuterar och har en samsyn kring behovet och vikten av detta.

Jag skulle vilja tacka samtliga medverkande för en god debatt. Det är viktigt att dessa frågor diskuteras också på den nationella arenan. Jag känner mig ändå väldigt glad och styrkt som folkhälsominister över att vi nu har gjort en långsiktig satsning på det drogförebyggande arbetet. Det har aldrig tidigare avsatts pengar tre år i sträck för att kunna göra det. Barn och ungdomar är en prioriterad grupp, och detta betyder att vi kommer att ha resurser på det nationella planet för att göra ett bra förebyggande arbete. Det är centralt och viktigt med en långsiktighet i det arbetet så att alla inblandade vet att detta är en budget som också ligger över tid. Tillgängligheten är uppenbar, och det har inte skett i samband med att den nya regeringen tillträdde, utan det var faktiskt likadant med den gamla regeringen.

Riskbruket, den medicinska aspekten, behöver vi ökad kunskap om. Där måste hälso- och sjukvården arbeta mer förebyggande och våga ställa frågor också när man söker för annan diagnos. Vi ser ju att de alkoholrelaterade skadorna håller på att bli dominerande inom hälso- och sjukvården. Att kunna arbeta förebyggande via hälso- och sjukvårdens auktoriteter är därför centralt och viktigt.

Tack så mycket för en god debatt! Jag vill också tillönska er en trevlig sommar!

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2006/07:584 om diskriminering av blodgivare

Anf. 83 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Ulf Holm har frågat mig vilka initiativ jag kommer att vidta för att dagens diskriminerande regler, som innebär att män som har sex med män blir avstängda på livstid som blodgivare, upphör.

Frågor som rör patientsäkerheten är mycket viktiga. För att minimera risken för överföring av olika slags blodburen smitta krävs det regler om vem som får bli blodgivare. Dessa regler finns i dag i lagen och förordningen om blodsäkerhet samt i Socialstyrelsens och Läkemedelsverkets föreskrifter.

Socialstyrelsen har bemyndigats att utfärda föreskrifter om blodgivning. Inför de nya föreskrifterna som började gälla i december 2006 föreslog styrelsen att en sex månaders karenstid skulle införas för personer som utfört handlingar som klassificeras som riskbeteende. Till riskbeteende räknas bland annat sex mellan män. Förslaget innebar en förändring i jämförelse med de då gällande föreskrifterna, som helt förbjöd blodgivning i dessa fall.

Under remissbehandlingen ställde sig så gott som samtliga företrädare för hälso- och sjukvården negativa till förslaget om att införa en karenstid. Ett viktigt skäl för detta var enligt remissinstanserna att det skulle innebära att man inte kunde garantera säkerheten för de patienter som skulle få blodtransfusioner. Remissinstanserna ansåg också att Socialstyrelsen inte redovisat vilka eventuella konsekvenser en sådan förändring skulle få.

Med anledning av remissinstansernas inställning beslutade Socialstyrelsen att i de nya föreskrifterna inte införa en regel om karenstid. Styrelsen beslutade också att följa upp bestämmelserna om de krav som avser blodgivares lämplighet med hänsyn till blodmottagarens säkerhet. I uppföljningen ska ingå en grundlig genomgång av den förändrade epidemiologiska situationen, som bland annat kommer att innefatta analyser kring spridning av smittsamma sjukdomar och ökat resande. I uppföljningen kommer också hänsyn att tas till utvecklingen av olika metoder för test av blodgivare. Uppföljningen ska vara klar senast den 15 december 2007.

Bedömningar som rör säkerhetskrav vid blodgivning avgörs bäst av experter på området. För närvarande menar jag att man bör avvakta Socialstyrelsens uppföljning av vilka krav som ska ställas på blodgivare. Det är en uppföljning som jag hoppas kommer att vara väl avvägd vad gäller såväl skydd mot smitta som respekt och acceptans i samhället.

Anf. 84 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Tack så mycket, socialministern, för svaret!

Denna vecka har Expressen haft en stor artikelserie om vikten av att vi kan lämna blod. Blod är viktigt, och det finns brist på blod i dag på svenska sjukhus. Då blir man givetvis lite oroad om man skulle behöva blod vid en trafikolycka. Det gäller också för dem som på grund av sjukdomar och liknande är beroende av att regelbundet få nytt blod.

Då framstår det som lite konstigt att det finns människor i Sverige som diskrimineras totalt. Det talas här om att det finns ett riskbeteende hos män som har sex med män. Det kan finnas andra grupper i samhället som kanske har värre riskbeteende än att leva i 40 år med samma partner och ha sex bara med denna. Det finns till exempel prostituerade och andra grupper. Det räcker att man vid blodgivning uppger att man är heterosexuell och har sex med bara en kvinna fast det i verkligheten kan vara tvärtom med en eller flera partner. Vilken säkerhet ger detta?

Anser ändå inte socialministern att det borde finnas andra sätt att klassificera riskbeteende än att säga att män som har sex med män utgör ett riskbeteende? Även detta är fel. Det är mycket stötande att det ska vara så för livstid, att detta inte kan ändras på något sätt.

Vi måste också tänka på att de personer som ger blod måste vara friska. Det är utgångspunkten. Vi måste kunna vara hundra procent säkra på att vi när vi kommer till sjukhuset och behöver blod får icke-smittat

blod. Därför är det viktigt med en god kontroll. Men frågan är på vilket sätt detta ska göras. Jag är inte alls med på Socialstyrelsens definition av detta.

Socialministern sade i svaret att Socialstyrelsen har sett över frågan men har fått dra tillbaka förslaget därför att det fanns för mycket kritik från en del remissinstanser. Nu tittar Socialstyrelsen på detta igen. Jag hoppas verkligen att vi när det kommer ett nytt förslag, den 15 december i år, kan få se en ändring.

Jag vill också få en indikation från socialministern om han tycker att det är en rimlig bedömning som har gjorts för reglerna i dag – eller är de orimliga? Det kan vara bra att veta vilken utgångspunkt ministern har i denna viktiga fråga.

Anf. 85 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Först och främst är det viktigt att säga att i de nya föreskrifterna om blod gäller oförändrat att män som har haft sex med män utesluts från blodgivning. Men det gäller även personer som har haft sex med prostituerade. Föreskrifterna är så utformade att de tar sikte på beteende och inte på grupper.

Jag har självklart ingen annan önskan än att alla människor som är beredda att ge blod – och där det går att minimera riskerna – får en möjlighet att göra detta. Det är min utgångspunkt. Jag tycker att det är fantastiskt fint och hedervärt att vara blodgivare, att människor är beredda att ge blod för att underlätta situationen för andra människor som hamnar i en svår situation och behöver blodtillförsel av ett eller annat skäl. Vem som helst kan hamna i den situationen förstås.

Från min utgångspunkt har jag självklart – jag hade hoppats att det inte ens skulle behöva sägas – ingen principiell invändning mot att homosexuella män får ge blod. Utgångspunkten ska förstås vara att vi kan säkerställa att det blod som ges är säkert för mottagaren.

För mig är självklart patientsäkerheten och förtroendet för sjukvården centrala när det gäller blodgivning. Därför är det viktigt att den typen av beslut överläts åt dem som är experter på området. De kan detta bäst, och det är för just den typen av bedömningar som vi har experter. Sedan är det bra med påpekanden, synpunkter, tankar och ifrågasättanden av regler. En regel ska inte finnas bara för slentrianens skull eller för att det alltid har varit så i alla tider. Men jag tror att det är klokt att vi politiker – även om vi brinner av en vilja att uppnå ett visst syfte – självklart visar respekt för expertkunnandet även på det här området. Skulle något gå fel – om vi driver fram något av politiska skäl – finns det en risk att de grupper som vi vill skydda är de som utses till syndabockar och att det blir en olycklig utveckling på det området.

Nu får vi finna oss i att vi får avvakta Socialstyrelsens genomgång, som bland annat kommer att ägna sig åt riskkalkylering och utvärdering av testmetoder – som hela tiden förfinas och förbättras – så att blod kan granskas och det enkelt går att säkerställa att blodet uppfyller alla krav. Socialstyrelsen ska också göra en omvärldsanalys. De ska rapportera tillbaka detta senast den 15 december i år. Då får vi ett nytt underlag för ställningstagande.

Anf. 86 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Det låter positivt att socialministern har denna utgångspunkt, det vill säga att det borde vara möjligt. Det betyder också att socialministern har samma frågetecken som jag när det gäller dessa experter. Jag är kanske lite rädd för att det är en slentrianmässig inställning. Jag kan inte se de reella sakerna som har kommit fram från remissinstanserna tidigare, utan jag tror att mycket har kommit fram slentrianmässigt.

Det är inte mindre riskbetonat om en man åker till Thailand och har oskyddat samlag med tre tjejer där än om en man har oskyddat sex här i Sverige. Det är samma person. Den som är homosexuell avstängs för resten av livet från att ge blod, medan den person som har varit i Thailand kan ge blod veckorna efter. Det kan inte vara rimligt att reglerna ser ut så. Det är riskbeteendet – på vilket sätt man har sex – som borde vara avgörande, inte könet. Det är inte det som får vara avgörande i denna fråga.

Jag tror att det är lite av slentrian att den här bestämmelsen finns kvar. Jag har inte fått några andra indikationer på vad det kan vara.

Med anledning av interpellationen har jag den här veckan fått ett mejl där man för fram att detta skulle vara en EU-regel. Jag förstår inte varför jag är den i Miljöpartiet som får alla EU-mejlen. Man skriver att det säkert är EU som har något direktiv om detta. Jag vet inte om det är så. Jag var väldigt nyfiken på svaret, som jag fick i går kväll: Skulle det stå att det var ett EU-direktiv eller inte? Nu gör det inte det. Då hoppas jag också att socialministern kan intyga att det inte finns några EU-regler som sätter stopp för att Sverige till nästa år eller längre fram skulle kunna ändra reglerna för vem som får ge blod.

Anf. 87 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Precis som Ulf Holm antyder finns det ett EU-direktiv, som naturligtvis har tillkommit senare än när Sverige skapade regler för blodgivning. I det direktivet anges en del kriterier för permanent avstängning från blodgivning, som det heter. Man säger att ett sådant kriterium är sexuellt riskbeteende. Det kan betyda många olika saker, precis som Ulf Holm säger. Man beskriver i direktivet att med sexuellt riskbeteende avser man personer vars sexuella beteende utsätter dem för en hög risk för allvarliga infektionssjukdomar som kan överföras via blod. Precis som Ulf Holm säger kan det naturligtvis gälla personer som är homosexuella lika väl som personer som är heterosexuella. I detta finns ingen grund för olika bedömningar därvidlag.

Vi är båda mycket angelägna om att vi får så många blodgivare som möjligt och att vi säkerställer att det blod som ges inte är smittat utan att man tryggt kan ta emot blod från personer som är vänliga nog att donera. Kanske finns det bättre experter på blodsäkerhet än undertecknad och Ulf Holm – fast den senare vågar jag inte uttala mig om. Vi får lita på att expertmyndigheterna gör en bedömning och kommer till ett ställningstagande som innebär att så många människor som möjligt av dem som vill får möjlighet att ge blod.

Anf. 88 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Jag tycker att detta är glädjande. Jag hoppas därför att fler kan ansluta sig till Expressens kampanj om att det är viktigt att ge

blod och att också homosexuella ska kunna ge blod i framtiden. De ska inte diskrimineras på grund av att de tycker om någon av samma kön. Det som är avgörande för att man ska kunna ge blod är, precis som ministern säger, riskbeteendet, och det kan vara väldigt olika i olika fall.

Jag tycker också att det är glädjande att det inte finns några EU-regler som hindrar att Socialstyrelsen ger upp det motstånd man hittills har visat. Jag hoppas också att socialministern i de diskussioner efter den 15 december som socialministern ska ha med Socialstyrelsen i den här frågan kan försöka påverka så att dessa regler tas bort och blir i enlighet med EU-reglerna.

Jag kan lite glatt säga att det inte är i alla frågor som EU ligger efter. I vissa frågor kan EU vara bra på vissa sätt. Tack så mycket, socialministern!

Anf. 89 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Tack, Ulf Holm, som har väckt den här interpellationen, för att vi har fått möjlighet att samtala om detta! Jag kommer naturligtvis att följa den här frågan noggrant. Jag har stort förtroende för dem som är experter på det här området, men jag kommer att hålla mig väl informerad och ställa frågor om detta. Så får vi kanske möjlighet att återkomma till detta samtal senare.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2006/07:610 om äldre med psykossjukdom

Anf. 90 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Elina Linna har frågat mig dels om jag avser att vidta några åtgärder för att öka kunskapen om äldre med psykisk ohälsa, särskilt dem med psykossjukdom, dels om jag avser att vidta några åtgärder för att öka kunskapen om de lobotomerades livssituation och behov i dag samt om jag avser att vidta några åtgärder för att utreda förutsättningar för en ersättning till dem som drabbats av skador på grund av lobotomering.

Riksdagen och regeringen har tidigare vid ett flertal tillfällen tagit ställning till frågor rörande de lobotomerades situation. Socialutskottet har i samband med motioner om ersättning till lobotomerade anfört att lobotomi på 1940- och 1950-talen skedde i enlighet med dåtida vetenskap och beprövad erfarenhet varför skäl för en generell ersättning inte förelåg (1997/98:SoU2). Socialstyrelsen har också förklarat att lobotomi under den aktuella tidsperioden skedde i enlighet med dåtida vetenskap och beprövad erfarenhet.

Även om jag djupt beklagar de negativa effekter som lobotomin har medfört för de patienter som behandlades med denna metod anser jag inte att det har framkommit sådan information som föranleder mig att göra någon annan bedömning än vad riksdagen och den förra regeringen redan har gjort.

Beträffande frågorna om personalens kompetens avseende äldre psykiskt sjuka samt lobotomerades situation vill jag understryka att det är landstingets ansvar att erbjuda den enskilde en god hälso- och sjukvård, i form av bland annat behandling och rehabilitering, oavsett ålder hos personen i fråga. Landstingets ansvar för att erbjuda bland annat rehabilitering påverkas inte av pensionens inträde utan gäller oavsett ålder. Svaret gäller också oavsett om det i det enskilda fallet handlar om en psykisk eller en somatisk sjukdom. Utöver detta har kommunen ansvaret för hälso- och sjukvård, inklusive rehabilitering, i särskilt boende och i vissa fall i ordinärt boende.

År 2003 tillkallades en nationell psykiatrisamordnare med uppdrag att formulera strategier för kvalitetsutveckling samt att samordna och stärka utvecklingsarbetet för personer med psykisk sjukdom eller psykiskt funktionshinder. Psykiatrisamordnarens uppdrag har inte varit begränsat till eller inriktat mot någon särskild åldersgrupp. Problematiken kring äldres psykiska ohälsa uppmärksammas och det bedöms att behoven av insatser vid psykisk ohälsa hos äldre kommer att öka. Psykiatrisamordnaren lämnade sitt slutbetänkande *Ambition och ansvar* (SOU 2000:100) till regeringen i november 2006. Förslaget har varit ute på remiss och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Det är en viktig fråga för regeringen att förbättra livsvillkoren för personer med psykisk sjukdom eller psykiska funktionshinder. Regeringen har vidtagit flera åtgärder av betydelse generellt för hela målgruppen. Mot bakgrund av psykiatrisamordnarens förslag har regeringen genom psykiatrisatsningen avsatt 500 miljoner kronor för vardera åren 2007 och 2008 för riktade satsningar på bland annat vård av personer med psykisk sjukdom eller psykiskt funktionshinder. En del av denna satsning kommer att avse personalens kompetensutveckling inom både landstingens och kommunernas psykiatriska verksamheter.

Regeringen har också sammantaget avsatt drygt 2 miljarder kronor för år 2007 för att förstärka resurserna till kommuner och landsting för att utveckla vården och omsorgen om äldre kvinnor och män. Regeringen avser även att se över kompetensfrågorna för personal inom äldreomsorgen.

Jag tror att ovanstående satsningar inom psykiatrin och äldrevården kommer att ha stor betydelse för äldres livsvillkor, trygghet och fysiska och psykiska hälsa under de kommande åren. Jag vill avvakta beredningen av psykiatrisamordnarens förslag innan jag tar ställning till vilka eventuella ytterligare åtgärder som, inom ramen för de medel som avsatts, behöver vidtas för att förbättra situationen för äldre med psykisk ohälsa.

Anf. 91 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Tack, socialministern för svaret! Jag vill börja med att bemöta statsrådets avfärdande av mina frågor om att öka kunskapen om de lobotomerades livssituation och om behovet av en utredning om ersättning till dem som drabbades av skador på grund av lobotomering.

Statsrådet gör det lite för enkelt för sig, tycker jag, när han låter bli att besvara mina frågor med hänvisning till ett avslag från socialutskottet för nästan tio år sedan. Och alla de motioner som Vänsterpartiet har lämnat

till socialutskottet har under de senaste åren avfärdats med hänvisning till svaret från våren 1998.

Det har hänt rätt mycket efter det. Vi vet mer i dag. Vi borde kunna diskutera lobotomi mer förutsättningslöst i stället för att enbart hänvisa till Socialstyrelsens förklaring att "lobotomi under den aktuella tidsperioden skedde i enlighet med dåtida vetenskap och beprövad erfarenhet".

Vi vet att metoden var ifrågasatt redan under tiden den tillämpades. Enligt en avhandling som presenterades helt nyligen vid Umeå universitet fanns det stora skillnader i antalet utförda lobotomier mellan sjukhusen. Två sjukhus, Umedalen och Sidsjön, stod för 28 procent av alla lobotomier i Sverige.

Hur kommer det sig att det såg ut så? Hur kommer det sig att 61 procent av de lobotomerade var kvinnor? Hur kommer det sig att också barn lobotomerades? Hur kommer det sig att kirurger som tjänstgjorde på mentalsjukhusen fick förtroendet att utföra hjärnoperationer?

Jag förväntar mig inte att statsrådet besvarar de frågorna, utan de är mitt försök att bredda den här diskussionen.

Handlar det endast om vetenskap och beprövad erfarenhet? Handlar det inte också om den syn på de psykiskt sjuka människorna som då rådde?

Vi vet att ingreppet diskuterades väldigt mycket redan då. Det var ifrågasatt. Det var inte konstigt om man ifrågasatte lobotomi redan då, för runt 20 procent av dem som lobotomerades dog antingen under operationen eller som en följd av operationen.

Åren går, och det blir färre och färre kvar av de tusentals människor som lobotomerades. Men än så länge finns det många kvar som känner att deras liv hade kunnat bli annorlunda om de inte hade utsatts för operationen. Det finns också familjemedlemmar som känner att de skulle ha haft en mer positiv relation till sin anhörig om de hade haft möjlighet att ha en annan kontakt med personen, om personen inte hade blivit utsatt för det här ingreppet.

Jag tycker inte att vi kan avfärda frågan genom att hänvisa till ett utskottssvar från 1997/98.

Anf. 92 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag håller med om väldigt mycket av det som Elina Linna beskriver.

Det här är naturligtvis en tragisk del av svensk historia. Det handlar inte bara om felaktigt utförd eller genomförd sjukvård så där i största allmänhet, utan det handlar om ett slags övergrepp mot människor som leder till rejäla personlighetsförändringar och till att man förlorar en del av sitt jag. Det som gjordes i Sverige under den här tiden är naturligtvis någonting som vi har all anledning att ta avstånd ifrån och beklaga.

Likafullt tror jag att de som utförde det här inte gjorde det för att de ville människor illa. Man gjorde nog bedömningen att detta var det bästa man kunde göra, även om vi i efterhand nu kan inse att detta var rejäla övergrepp och naturligtvis någonting som aldrig borde ha skett.

Kan vi göra något nu? Ja, jag tror naturligtvis att vi kan lära av historien och bättre pröva metoder och se till att uttrycket "vetenskap och beprövad erfarenhet" får ett verkligt innehåll. Men samtidigt ligger det i alla de här sammanhangen att man använder den kunskap som man har

tillgänglig just då. Det kan ju vara så när det gäller någon av de metoder som används i dag inom svensk hälso- och sjukvård att det om 10 eller 20 år visar sig att vi borde ha begripit bättre. Vi använder den kunskap som vi har tillgång till just nu på det bästa sättet vi kan.

Elina Linna har ställt tre frågor i sin interpellation. Den första gäller om jag avser att vidta några åtgärder för att öka kunskapen om äldre med psykisk ohälsa, särskilt de med psykosjukdom. Svaret på den frågan är förstås ja.

Så sent som i dag på förmiddagen kunde vi presentera hur vi avser att genomföra förbättringar inom psykiatrin under innevarande år, i väntan på det större grepp som ska tas över psykiatrin i samband med att vi genomför det som den nationella psykiatrisamordnaren kom med förslag om i december förra året.

När det gäller de lobotomerades situation tänker jag inte göra något mer, utifrån det riksdagsbeslut som har fattats. Elina Linna har naturligtvis all möjlighet att fortsatt driva den här frågan i parlamentet. Men hittills har riksdagens uppfattning varit den att man har behandlat frågan och gjort avslut på den 1998.

Det är nog, hur beklagligt det än är, svårt att i efterhand ställa till rätta det som genomfördes på 40- och 50-talet.

Anf. 93 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Jag såg lite av inledningen av presskonferensen. Det fastnade i mitt huvud att socialministern tog upp kvaliteten inom psykiatrin. Och jag skrev upp något som sades som jag ska läsa upp här: Utmönstra metoder som faktiskt inte fungerar.

Det tycker jag är väldigt bra. Men det är också väldigt viktigt, när det gäller psykiatrin, att försöka införa metoder som fungerar och i bästa fall också botar.

Vi kan titta tillbaka på psykiatrin. Då kan vi inte jämföra med de andra framstegen som har gjorts inom hälso- och sjukvården. Den svenska psykiatrins historia och till och med psykiatrins historia globalt är en mörk historia, om vi jämför med annan hälso- och sjukvård.

Det finns fortfarande otroligt många människor som drabbas av psykisk ohälsa och som inte får behandling som fungerar. Den kanske inte ens lindrar symtomen.

Det handlar om att forska mer och satsa mer pengar. Fortfarande finns det attityder i samhället. När man drabbas av psykisk ohälsa får man inte alls samma resurser som man får om man drabbas av somatisk ohälsa. Det är olyckligt att det är så.

Socialministern säger att han inte är beredd att göra någonting. Han hänvisar fortfarande till beslutet här i kammaren 1998. Det beklagar jag verkligen å de lobotomerades vägnar. Detta är nämligen personer som inte kommer att kräva något offentligt. De skriver inte artiklar. Många av dem skulle säkert ha förmågan att skriva, men det finns så mycket skam och skuld i att man har blivit lobotomerad en gång i världen att man inte vill offentliggöra den erfarenheten. Jag tycker att vi samhällsrepresentanter har en skuld till de här personerna, och det går att komma till rätta med den.

I Norge gjorde man på 90-talet en stor undersökning där man kunde kartlägga hur många personer som hade drabbats av lobotomi och vilka

bieffekter som de människorna hade lidit av. Man beslutade också att ersätta de personerna.

Åren går. Det är färre och färre i Sverige som lever kvar. Men jag hoppas verkligen att socialministern inte låter prestigen råda när det gäller att tidigare regeringar inte heller har gjort det. Nu har socialministern möjlighet att rätta till det övergrepp som de här människorna utsattes för. Vi har Statens beredning för medicinsk utvärdering. Vi har Socialstyrelsen som skulle kunna göra en utredning. Det handlar inte om stora summor, men för de personerna skulle det vara otroligt viktigt att få en ersättning för det här.

Anf. 94 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det saknas verkligen inte arbetsuppgifter för den som vill vara med och förbättra psykiatrin, för det är en sektor som har varit satt på undantag under en lång följd av år. Säkert handlar en hel del om människosyn, föreställningen att det är några andra som drabbas av det här eller att det ska beläggas med skuld och skam på något sätt. Men sanningen är ju den – och det vet vi båda här i kammaren – att vem som helst av oss kan drabbas av psykisk ohälsa. Det om inte annat borde göra att vi verkar för att alla människor har tillgång till en väl fungerande vård.

Elina Linna citerade vad jag sade på presskonferensen om att utmönstra metoder som inte fungerar. Psykiatrin har på något sätt, till skillnad från hälso- och sjukvården i övrigt, fått leva sitt eget liv. Det gör att det används en mängd olika metoder runt om i landet som inte är kartlagda eller där det finns någon samlad bild av vad som utförs eller vilka effekter det ger. Det gör att vi inte kan säga att vi har en hög kvalitet på den psykiatriska vården över landet eller att vi har en någorlunda jämn nivå på den psykiatriska vården över landet.

Det är naturligtvis ett väldigt gott skäl för oss att som vi gör nu satsa rejält på utbildning av personal inom Landstings-Sverige men också på att förbättra kommunernas möjligheter att ta hand om personer som inte har ett boende eller som behöver ett särskilt boende för att klara sig i öppenvården. Det handlar om att man får en meningsfull sysselsättning som spelar en stor roll för möjligheten till rehabilitering. Vi sätter nu lite press på landstingen för att vi ska få bättre bidrag till insamlingen av kvalitetsindikatorer för att kunna göra bedömningar av hur psykiatrin fungerar.

Det här ser jag som en av mina absolut viktigaste uppgifter, att på så kort tid som möjligt ta igen det som har förlorats under en lång följd av år. Vi talar om människor som inte har tillgång till de stora megafonerna eller de stora rubrikerna annat än när det inträffar något förfärligt. Det är något som är ytterligt dystert varje gång det inträffar, men de många människor som drabbas av psykisk sjukdom lider i sin ensamhet och i tysthet. De behöver lyftas fram och självfallet få en så god vård och omvårdnad som de någonsin kan få. Det ska vi försöka bidra till.

Anf. 95 ELINA LINNA (v):

Fru talman! I min interpellation tar jag upp generellt de äldre med psykisk ohälsa och speciellt dem med psykossymtom. Det kan handla om 80-åringar som har haft sjukdomen i 60 år. De har fått bieffekter på

grund av sjukdomen eller på grund av behandlingar. Vi ska inte glömma det. Jag tycker att samhället har bidragit till att deras tillstånd har blivit sämre. Då är det de lobotomerade speciellt som jag tycker att staten har en skuld att ersätta.

När det gäller generellt de äldre med psykisk ohälsa glöms den gruppen lätt bort. Det finns studier som visar att 15 procent av alla äldre över 65 år någon gång har drabbats av depression. Det finns en undersökning som har gjorts bland 85-åringar. Där är det 4,7 procent som uppvisar psykotiska syndrom.

Det är lätt att man inom hemtjänsten, inom äldreomsorgen, när en äldre betar sig på ett annorlunda sätt beskriver det som något som tillhör ålderdomen. Jag hoppas att satsningarna också handlar om klinisk forskning och forskning som förbättrar vården av de äldre med psykisk ohälsa.

Anf. 96 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det som Elina Linna tar upp i sitt sista inlägg här är väldigt viktiga frågor. Vi kommer nog att få se fler äldre i framtiden som lider av psykiska sjukdomar av olika slag. Det finns då stora behov av att vi förbereder oss för den situationen, inte minst när det gäller utbildning av personal som arbetar nära de äldre och som kan märka när saker och ting inträffar som gör att man behöver särskild hjälp. Det handlar om att upptäcka och naturligtvis också om att behandla det som inträffar.

Vi behöver en allmän kunskapshöjning inom hälsovården, inom sjukvården och inom äldreomsorgen i vårt land när det gäller de äldres situation. Det här är en väldigt stor utmaning. Precis som Elina Linna säger handlar det om att vi ligger i framkant när det gäller kunskap. Där spelar forskningen självklart en väldigt stor roll. Sittande regering har bestämt sig för en rejäl satsning på just klinisk forskning, där vi tycker att vi har tappat en del tidigare. Inte minst på äldreområdet finns det mycket ytterligare att göra.

Vi är duktiga i Sverige på väldigt mycket när det gäller äldre, men det finns också brister. Vi har en bra grund att arbeta utifrån för att ligga i framkant när det gäller äldreomsorgen också fortsättningsvis om vi använder våra resurser på ett riktigt klokt sätt. I det sammanhanget finns det säkert all anledning att återkomma till en dialog mellan riksdag och regering framöver.

Tack för frågan, Elina Linna! Vi lär få tillfälle att återkomma.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2006/07:581 om en sammanhållen landsbygds politik

Anf. 97 Jordbruksminister ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Ann-Kristine Johansson har frågat mig om jag är beredd att snarast lägga fram konkreta förslag med utgångspunkt i Landsbygdskommitténs betänkande för att lyfta fram landsbygdens möjligheter, vilka åtgärder jag ser som viktiga för att åstadkomma helhetssyn och samord-

ning inom landsbygdspolitiken och slutligen vilka åtgärder jag anser behövs för att de gröna näringarna ska fortsätta att utvecklas i hela Sverige.

Den parlamentariskt sammansatta Landsbygdskommittén redovisade sitt slutbetänkande den 1 december 2006. Betänkandet har nyligen remissbehandlats. Inte mindre än 140 remissvar har kommit in från myndigheter och organisationer. De flesta svar är generellt positiva till det helhetsperspektiv på landsbygden som kommittén har anlagt. Samtidigt konstaterar många instanser att de förslag som lämnats ofta är allmänt hållna och att konsekvensanalyser och prioriteringar delvis saknas. Flera remissinstanser lyfter fram att landsbygdens utveckling är en del i hela samhällets utveckling och att sambanden och det ömsesidiga beroendet mellan landsbygd och stad inte får glömmas bort. En sammanfattande slutsats av vad remissinstanserna framfört är att kommittén presenterat relevanta idéer och förslag som bör vidareutvecklas och konkretiseras.

Landsbygdskommitténs betänkande liksom andra underlag från myndigheter och organisationer ger en bild av att den moderna landsbygden har resurser och förutsättningar som ger möjligheter till en positiv utveckling. Det är en uppfattning som jag delar. Samtidigt finns det hinder som måste undanröjas och problem som måste lösas. Det är ett arbete på lång sikt som berör många av politikens områden. Regeringen påbörjade strax efter att den tillträtt hösten 2006 ett arbete för att förenkla vardagen för företagen genom ett brett upplagt regelförenklingsarbete. Inte minst alla mikro- och småföretag på landsbygden kommer att påverkas positivt av förenklade regler.

Det är regeringens ambition att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft. Näringen ska ha likvärdiga konkurrensförhållanden i förhållande till jordbruket i övriga EU. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2008 återkomma med förslag om hur konkurrensförutsättningarna i näringen kan förbättras. Även skogspolitiken är viktig för de gröna näringarnas konkurrensförmåga.

Efter att EU-kommissionen slutfört sin granskning av det nya landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013 har regeringen nyligen kunnat fatta de formella beslut som behövs för att programmet ska kunna genomföras. Programmet innehåller en rad instrument som kan förstärka landsbygdens möjligheter. I programmet finns åtgärder som bidrar till att förbättra konkurrenskraften och tillväxten i jord- och skogsbrukets inklusive rennäringens företag. Genom åtgärder för att miljöanpassa jordbruket och bevara det öppna landskapet och dess mångfald av växt- och djurarter förstärks landsbygdens attraktionskraft. Insatser för att utveckla ett diversifierat, effektivt och innovativt landsbygdsföretagande kommer att medverka till fler arbetstillfällen på landsbygden, inom de gröna näringarna, som utvecklar nya verksamheter, i turistföretag och i andra mikroföretag. Genomförandet av programmet förutsätter lokalt engagemang samt bred lokal och regional medverkan och förankring.

Redan av regeringsförklaringen framgick att regeringen har för avsikt att utarbeta en nationell strategi för att stärka utvecklingskraften på landsbygden. Det är ett arbete som har påbörjats och som bland annat utgår ifrån Landsbygdskommitténs betänkande och de synpunkter som remissinstanserna har lämnat. Avsikten är att strategin ska presenteras under 2008. Det finns en viktig koppling till arbetet med regelförenkling och de åtgärder och metoder för helhetssyn och samordning som redan

finns inom ramen för landsbygdsprogrammet, de regionala utvecklingsprogrammen, strukturfondsprogrammen och programmet för fiskerinäringen.

Prot. 2006/07:127
15 juni

Anf. 98 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag har ställt tre frågor i interpellationen och hade förväntat mig mer av svaret.

Alla som på något sätt är knutna till landsbygden väntar med iver på konkreta förslag som visar att regeringen tar landsbygden på allvar. Det visar inte minst alla svar som har kommit in på Landsbygdskommitténs förslag.

Jag tar också upp *rural proofing*, den så kallade landsbygdssäkringen, i min interpellation. Om den hade funnits i dag är det ett antal beslut som regeringen har fattat som jag tror att ni hade fått fundera på.

Den förda politiken är djupt orättvis. Den ökar klyftorna mellan människor, mellan dem som har jobb och dem som inte har jobb. Den ökar också klyftorna mellan stad och land.

Landsbygden avlövas på service genom att man försvagar arbetsförmedlingen i små kommuner och koncentrerar personalen till några få orter. Försäkringskassan och Skatteverket kommer att dra ned på sin personal i flera landsbygdskommuner. Vi har postlådeupproret i Årböle, där man får åka två mil för att hämta sin post. Det visar på frustrationen bland människor på landsbygden.

Ni förändrar a-kassan, vilket kommer att göra det svårare att vara mångsysslare och att vara säsonganställd. Min egen yrkeskår, lantarbetarna, kommer att drabbas genom att förändringar av säsonganställningar kommer att göra det svårare för lantbruksföretagare att få tag på arbetskraft.

Ni tar bort rabatten på de sociala avgifterna för småföretagare. Det har känts för den gröna näringen.

Ni vrider lite på det kommunala skatteutjämningsystemet, vilket gör att landsbygdskommunerna får mindre pengar.

Borttagandet av fastighetsskatten gör att villaägare i Danderyd och Täby får mycket mer pengar i plånboken, vilket till exempel människor i Torsby kommun får vara med och betala genom en höjd reavinstskatt.

När det gäller infrastrukturen väntar landsbygdsbefolkningen på åtgärder. I stället talar ni mer om PPP-lösningar. Hur hjälper det de utsatta vägarna på landsbygden?

När kommer de utlovade regelförenklingarna för den gröna näringen, och varför, Eskil Erlandsson, har du backat från ursprungsmärkningen?

Det finns många frågor som jag vill ställa till jordbruksminister Erlandsson och som egentligen kräver en längre debatt. Denna interpellation är en början på att jag kommer att efterlysa konkreta åtgärder till dess att de kommer eller om landsbygdspolitiken kommer att fortsätta att lysa med sin frånvaro i regeringens politik.

Det behövs konkreta förslag nu. Svensk ekonomi går på högvarv, och det syns på landsbygden. Ta vara på det, och genomför förslagen från Landsbygdskommitténs betänkande!

Några förslag kan vara att man stöttar kreditgarantiföreningarna, att man genomför Bostadskreditnämndens förslag om att stödja bostadsbyggande på landsbygden och att man ser den lokala nivåns grundläggande betydelse för lokal utveckling som måste få möjlighet till inflytande i utvecklingsprocesserna och möjlighet att delta i dem.

Driv på byggandet av bredband som är en grundförutsättning för att driva företag på landsbygden och för att få unga att stanna kvar! Detta är en fråga som jag ständigt möter när jag träffar folk på landsbygden.

Livsvillkoren på landsbygden kräver nya och okonventionella lösningar för en fungerande vardag. Stötta alla goda idéer!

Något av det allra viktigaste på nationell nivå är samordning av de statliga servicegivande myndigheterna. Det måste ske genom tydlighet i regleringsbrev och ägardirektiv.

Det behövs också en ökad satsning på forskning. Sverige behöver lyfta sig när det gäller just landsbygdsvetenskapen, bland annat ämnesövergripande forskning.

När kommer de konkreta förslagen, Eskil Erlandsson? En helhetssyn kan inte åstadkommas med enbart ord. Det krävs en fast och genomtänkt beslutsstruktur på alla nivåer.

Kan Eskil Erlandsson tänka sig någon form av permanent samordningsgrupp för departementen för att just skapa denna helhetssyn och samordning? Det finns goda exempel runt om i vår omvärld just i fråga om detta.

Anf. 99 PATRIK BJÖRCK (s):

Fru talman! En sammanhållen landsbygdspolitik är rubriken på denna interpellation. Ann-Kristine Johansson tog upp ett antal konkreta exempel på vad en sådan skulle kunna handla om.

Jag tänkte lite mer utförligt än Ann-Kristine Johansson peka på några punkter där vi ser att regeringen för en politik som är destruktiv och som går stick i stäv mot landsbygdspolitiken och som alltså motverkar den.

Sverige är ett stort och avlångt land. Många bor utanför storstadsområdena. Och det finns i dag en ökande oro ute i landet över regeringens politik. Jag skulle vilja säga så mycket som att det finns många som känner förtvivlan över regeringens politik. Det handlar inte bara om socialdemokrater utan om vanligt folk ute på landsbygden, LRF, jordbrukarnas organisation, småföretagarna och deras organisationer som känner förtvivlan över regeringens politik. Och på punkt efter punkt ser vi denna politik öka klyftorna i samhället. Resurser förs från män till kvinnor, från fattiga till rika och från land till stad.

Ann-Kristine Johansson nämnde försämringarna i a-kassan. Jag kan nämna borttagandet av de gröna jobben som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd, borttagandet av fastighetsskatten och förmögenhetsskatten som för över pengar från land till stad och införandet av skatt på trafikförsäkringspremie.

Här ska jag citera vad LRF säger i sitt remissvar med anledning av förslaget från regeringen.

”LRF anför att det svenska jordbrukets konkurrenskraft försämras genom införandet av skatten. Särskilt som skatten, förutom traktorer, även träffar andra fordon i lantbruket såsom lastmaskiner och lätta lastbilar. Boende på landsbygden har i större utsträckning än andra fler än ett fordon och kör dessutom i genomsnitt längre sträckor. Detta leder till att landsbygdsbefolkningen drabbas hårdare än den övriga befolkningen av den föreslagna skatten.”

Här kan man på punkt efter punkt se hur den politik som regeringen för går emot landsbygden och går emot alla vackra intentioner som finns

i den politiskt sammansatta utredningen. Alla dessa förslag som omfördelar från land till stad omöjliggör devisen att hela Sverige ska leva.

Vi upplever i dag inte att det finns någon i regeringen som tar ett ansvar för alla dessa grupper. Det fanns en gång ett bondeförbund, som blev ett centerparti, som blev vad då? Det blev i alla fall inte landsbygdens företrädare i regeringen eller i den här riksdagen. Det blev i alla fall inte ett parti som slåss för vanligt folk, anställda eller småföretagare på landsbygden.

Många är förtvivlade över regeringens politik. Vad har jordbruksministern att säga till alla dessa förtvivlade?

Anf. 100 Jordbruksminister ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Till att börja med vill jag tacka för interpellationen. Precis som jag sade i mitt svar tycker jag att den här frågeställningen inte bara är intressant utan också viktig för en oerhört stor del av vårt land och för alla de människor som bor i denna stora del av vårt land som utgörs av landsbygd.

Men jag blev besviken när jag lyssnade på kommentarerna från interpellanten och den andra deltagande talaren därför att kommentarerna närmast är ämnade för en allmänpolitisk debatt. Jag tycker att de frågor som radades upp i det första inlägget här ska användas just i en allmänpolitisk debatt.

Låt mig ändå med anledning av de här allmänna kommentarerna, som jag inte tycker direkt hör samman med frågorna, säga att regeringens ambition är att bryta många av de offentliga monopol som finns till exempel på arbetsförmedlingsområdet. Både jag och regeringen är alldeles övertygade om att det kommer att leda till att fler får en chans till inträde på arbetsmarknaden – för att alltså ta arbetsförmedlingen som ett exempel.

Jag är alldeles övertygad om att fackföreningar, organisationer av skilda slag och också privata företag är väl lämpade att förmedla arbeten så att fler människor kommer i arbete och därmed kan bidra till det gemensamma i vårt samhälle.

Låt mig också konstatera att den nuvarande regeringen i dag har verkat i åtta månader och två veckor. Den regering som interpellanten företrodde hade tolv år på sig att genomföra det som nu efterlyses i interpellationen.

Själv deltog jag i den så kallade regionalpolitiska utredningen i slutet av 90-talet där vi verkligen lade fram ett antal konkreta förslag, i motsats till hur det är med det betänkande som nu debatteras.

Vad blev det av de förslagen? Intet! Ändå hade ni ett halvt decennium på er för att genomföra de konkreta förslag som lades fram av en enig kommitté den gången i slutet av 90-talet.

Jag vill också säga att vi inom regeringen har ett utvecklat samarbete mellan departementen för att lösa de problem som måste lösas tillsammans. Vi har ett nära samarbete, i det här fallet till exempel med Näringsdepartementet som handhar både allmänna företagsfrågor och frågor om infrastrukturen.

Vi har också tillsatt ett antal statssekreterargrupper som har i uppgift att se till att vi får ett helhetsperspektiv för att på så sätt få fram den strategi som vi har för avsikt att ta fram.

Låt mig slutligen, fru talman, återigen få upplysa om att vi redan i regeringsförklaringen talade om vår ambition, nämligen att vi ska ta fram en strategi för landsbygdens utveckling. Jag hoppas att vi kan göra det i brett samförstånd i denna kammare, för jag tror att saken tjänar på det.

Anf. 101 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Fru talman! Också jag tror att vi kan få en bred samsyn kring utvecklingen av landsbygden, precis som Eskil Erlandsson avslutade sitt senaste inlägg med att säga.

Samtidigt fick jag kritik för det breda perspektivet. Men det är ju det som landsbygdspolitik handlar om. Det gäller många olika politikområden när vi pratar om landsbygden.

Jag kan vara självkritisk och kritisk mot mitt eget parti. Under mina 13 år i riksdagen har jag jobbat med landsbygdsfrågor. Förra mandatperioden jobbade vi med landsbygdsprogrammet. Vi tillsatte Landsbygdskommittén där jag själv ingick, så det hände ändå saker när vi var i regeringsställning.

Jag kan också lite grann komma in på den gröna näringen. Kärnan i utvecklingen på landsbygden finns hos det enskilda företagandet och hos de boende. Här har den gröna näringen en enorm och tydlig potential, och här behövs det konkreta förslag.

På landsbygden finns en betydande del av Sveriges framtid med fler jobb och en långsiktigt hållbar utveckling. Det skapar en levande landsbygd och utgör ofta ryggraden i utvecklingen på landsbygden. Utan kreativa och duktiga lantbrukare mår landsbygden inte bra, inte heller staden.

Vad Eskil Erlandsson säger i sitt svar till mig är just att stad och land hänger ihop; man måste se stad och land tillsammans.

Jag vill fråga ministern: Hur ser du på detta med vad vi ska använda den svenska jorden till? Ser du den ökade efterfrågan på bioenergi från jordbruket som ett problem – detta samtidigt som vi pratar om närproducerade livsmedel, om att vi inte ska transportera maten långa sträckor? Och hur ser du på klimatmärkning av livsmedel?

Klimatförändringar påverkar jordbruket och skogen både positivt och negativt. Ökad kunskap behövs, inte minst när det gäller sorter, skadebekämpning och ökad användning av konstgödsel. Inte minst gäller det också omvärldsutvecklingen och hur den påverkar vårt jord- och skogsbruk. Hur ska vi dra nytta av det förändrade klimatet med tanke på vår gröna näring?

Jag blev mycket förvånad över ministrarnas utspel för någon vecka sedan om en avreglering av jordbrukspolitiken. Kanske kan vi få ett litet klargörande om vad du tycker. Sedan i höstas efterlyser jag en diskussion om just den långsiktiga jordbrukspolitiken.

Sedan har ni tillsatt en arbetsgrupp för hälsokontroll där jag ingick. Vi hade där det kortare perspektivet. Om den inriktningen är vi helt överens. Men jag efterlyser en politisk diskussion om långsiktigheten och skulle vilja se en parlamentarisk utredning liknande Komicap i mitten av 90-talet – en utredning som den socialdemokratiska regeringen tillsatte och där vi diskuterade och satte ned foten för den svenska linjen.

Jordbruket och den gröna näringen är alldeles för viktiga för Sverige för att sådant här ska hastas fram. Det krävs ödmjukhet, eftertanke och

öppenhet för framtiden med allt vad den innebär i form av klimatförändringar och ändrade spelregler.

Tillsammans med näringarna och övriga, både konsumenter och miljöorganisationer, måste vi få fram en svensk syn på den framtida jordbrukspolitiken med allt det nya som forskning och utredning pekar på.

Jordbrukspolitiken handlar om både det lokala och det globala. Det krävs en sammanvägning.

Hur har ministern tänkt hantera framtidsfrågorna inom de gröna näringarna? Kommer alla politiska partierna att få vara med och diskutera, och kommer naturvården och konsumenterna att få ett ökat inflytande?

Landsbygdsprogrammet är jättebra. Jag ser fram emot att följa vad som händer på den svenska landsbygden med de här ökade resurserna. Men jag ser också problem. Dessa pengar ska ju räcka till allt som landsbygden behöver. Det krävs samordning och en helhetssyn, precis som Eskil Erlandsson säger i sitt svar. Men hur kan det åstadkommas? Kan ministern hjälpa till med att skicka signaler till regionerna om att man måste se helheten? Det gäller då strukturfonder, landsbygdsprogrammet och andra utvecklingspengar som finns.

En sista fundering gäller följande: Ser ministern någon oro när det gäller vad EU kommer att säga och tycka om LFA-områdena? I Sverige är ju gränserna dragna för de områden som vi tycker är speciellt utsatta. Kommer det här att förändras?

Anf. 102 PATRIK BJÖRCK (s):

Fru talman! Jordbruksministern säger att han inte vill ha en allmänpolitisk debatt. Jag får då peka på jordbruksministerns svar på interpellationen där det konstateras att "landsbygdens utveckling är en del i hela samhällets utveckling och att sambanden och det ömsesidiga beroendet – – inte får glömmas".

Lite längre ned i svaret står det: "Det är ett arbete på lång sikt som berör många av politikens områden." Det jag tyckte att det var viktigt att visa på är just hur man på punkt efter punkt tar beslut som får motsatt verkan på en mängd olika politikområden – inom skattepolitiken, arbetsmarknadspolitik och så vidare.

Sedan säger jordbruksministern att regeringen har haft för kort tid på sig. Ja, det är väl det som är problemet. Under denna korta tid har regeringen lyckats lägga fram en massa förslag som gjort en mängd grupper i samhället förtvylade, bland annat småföretagare, lantbrukare och landsbygdsbefolkning. På den här korta tiden har man alltså lyckats med det.

Jordbruksministern är besviken över hur replikskiften går, och det må vara hänt. Det finns de som är förtvylade över regeringens politik – alltså ett starkare ord än besviken. En av dem är den tidigare centerpartistiske ministern Börje Hörnlund som upplever att regeringen är blind och okänslig för hur verkligheten ser ut utanför Stockholmsregionen och som säger att helhetsbilden av regeringens politik har blivit skev genom att man i avgörande skeden och i större sammanhang visat ringa intresse för det som rör vanligt folk och Landsorts-Sverige. Det är många som är förtvylade över regeringens politik, bland annat före detta centerpartistiska ministrar och en stor del av Landsorts-Sverige, småföretagarna och lantbrukarnas organisationer.

Anf. 103 Jordbruksminister ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Regeringen är ingalunda överksam på det här området. Ett arbete med att ta fram en nationell strategi för att stärka utvecklingskraften på landsbygden pågår, som jag nämnt flera gånger. Det är ett arbete som kräver samordning på nationell nivå och som berör många departement. Detta arbete är alltså gjort, och samordningen har vi tagit tag i så att ingenting faller mellan stolarna.

Låt mig konstatera att regeringen sedan den tillträdde i höstas har fullföljt arbetet med att få ett nytt sjuårigt landsbygdsprogram på plats och lagt grunden för att genomförandet av programmet ska ge ett bra resultat. Då är det viktigt att vi har en god förankring i byalag, kommuner, län, regioner och annat vad det nu kan vara för någonting. Det är också viktigt med ett gott samarbete mellan olika regioner och myndigheter och mellan näringsliv och offentlighet. Detta har vi också sett till har kommit till stånd.

Landsbygdsprogrammet innehåller många av de verktyg och resurser som rätt utnyttjade kan skapa nya möjligheter för den svenska landsbygden. De delvis nya samarbetsformer som nu prövas inom ramen för det nya landsbygdsprogrammet tycker jag tillför energi och kompetens som stärker möjligheterna både att få ett positivt utfall av programmet och framför allt att få en helhetssyn och ett samarbete för att främja landsbygdens utveckling.

Jag går så över till jordbruket. I regeringsförklaringen anges att Sverige ska tillhöra kärnan i Europasamarbetet. Som ett led i detta har vi aktiverat oss på ett sätt som den tidigare regeringen enligt min uppfattning inte gjorde. Vi har gjort det genom att säga oss själva att vi ska göra tidigare inspel i olika och alla sammanhang. Just nu har vi tagit tag i den pågående översynen av jordbrukspolitiken, den så kallade hälsokontrollen. Vad är det vi har gjort? Jo, vi har sagt oss att vi ska föra omfattande diskussioner med riksdagens samtliga partier, med näringen, med miljöorganisationer, med konsumentorganisationer, ja, med snart sagt alla som berörs.

Då är det min uppfattning enligt den information jag har fått att det råder en bred konsensus kring vad det är för någonting som vi ska föra fram i det här arbetet. Det är jag glad över, för det stärker ytterligare den svenska argumenteringen. Vad är det som vi framför? Jo, vi framför att vi tycker att exportbidragen ska bort. Varför är det så viktigt? Ja, det påverkar faktiskt utvecklingen i tredje världen. Apropå helhetssyn är det viktigt att ta hänsyn och se till att tredje världen har möjlighet att utveckla sig.

Vi säger att interventionsstöden bör bort. Vi säger att vi bör komma bort från de kvotsystem som vi har på skilda områden. Vi bör fortsätta processen med frikoppling av de stödsystem som finns. Framför allt är det viktigt att i sammanhanget påpeka att vi framhäver, med stark ton, att vi måste fortsätta att förenkla så att det blir möjligt att driva framgångsrika lantbruksföretag i hela unionen.

Anf. 104 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag håller med Eskil Erlandsson. Det är viktigt att se över jordbrukspolitiken och fundera på hur den ska ut. Om det korta perspektivet är vi helt överens. Jag tror att vi också är överens om långsiktighet-

en. Men jordbrukspolitiken måste långsiktigt förändras. Hur och i vilken inriktning kräver eftertanke. Där skulle jag vilja att man kunde få till stånd en bred parlamentarisk utredning som startar i höst och som jobbar inför 2014 och framåt med hur den ska se ut.

Landsbygdsprogrammet är jättebra. Det tog den förra regeringen fram, och ni har fortsatt med det. Det är jag glad över, för jag tror att det ger nya resurser till landsbygden som kommer att hjälpa mycket.

Kan ministern ge signaler nedåt i systemet som säger att man måste se helheten och väga in alla olika utvecklingsprogram och inte bara säga att landsbygdsprogrammet är det som gäller för landsbygden?

Till sist, när det gäller landsbygdspolitiken över huvud taget, krävs det en politik som samordnar med en helhetssyn på national, regional, kommunal och lokal nivå. Då behövs både djup och bredd. Jag tror att Eskil Erlandsson och jag är helt överens om att landsbygden är viktig för hela Sverige. Men det räcker inte. Vi behöver konkreta åtgärder. Jag ser fram emot fortsatta debatter under hösten och nästa år med Eskil Erlandsson, för landsbygden är så viktig.

Är ministern beredd att tillsätta en parlamentarisk utredning för att se på helheten inom jordbrukspolitiken?

Anf. 105 Jordbruksminister ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Låt mig åter tacka för den här debatten och säga att jag välkomnar ytterligare debatter och diskussioner med Ann-Kristine Johansson och andra som är intresserade av landsbygdens utveckling, för jag tycker att det är viktigt. Jag tycker att det är viktigt att vi hjälps åt när det gäller viktigheten av att utveckla alla delar av vårt land.

När det gäller jordbrukspolitiken har vi nu att ta tag i den så kallade hälsokontrollen. Förmodligen kommer den processen att avslutas någon gång runt årsskiftet 2008/09. Därefter ska vi diskutera hur vi ska förhålla oss och vad vi ska göra inför den ytterligare översyn med förändring som blir nödvändig när programperioden är slut 2013. Låt oss återkomma till frågan när vi ska ta itu med frågan på allvar. Min bedömning är att det blir under 2009.

Vad beträffar landsbygdsprogrammet vill jag avslutningsvis säga att vi har gjort ett antal som jag tycker väsentliga förändringar i det programförslag som förelåg när denna regering tillträdde. Förändringen innebär i korta ordalag att vi låter människor på så låg nivå som möjligt bestämma. Utifrån mitt sätt att se är det människor på markplanet, nära verksamheten, som vet bäst hur pengar och andra resurser kan användas på ett förnuftigt sätt till gagn för en allmän utveckling av den svenska landsbygden.

Allra sist tackar jag, fru talman, för den här säsongen. Kammarrens ledamöter, inklusive interpellanten, och tjänstemän tillönskas en glad och trevlig sommar.

(ANN-KRISTINE JOHANSSON (s): Det får jag också säga.)

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Bordläggning

Prot. 2006/07:127
15 juni

Anmälades och bordlades

Framställning

2006/07:RR2 Riksrevisorernas framställning om ändringar i bestämmelser för Riksrevisionen

Motioner

med anledning av prop. 2006/07:122 Ett första steg för en enklare plan- och bygglag

2006/07:C7 av Jan Lindholm m.fl. (mp)

2006/07:C8 av Sonia Karlsson (s)

med anledning av skr. 2006/07:130 Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2002–2006

2006/07:Fi12 av Pär Nuder m.fl. (s)

EU-dokument

KOM(2007)269 Grönbok om bättre nedmontering av fartyg

Sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande

2006/07:KUU1 EU:s fördrag

Konstitutionsutskottets betänkande

2006/07:KU20 Granskningsbetänkande

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 15 juni

2006/07:1375 Gotlandstillägget

av *Christer Engelhardt* (s)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2006/07:1376 Järnväg till Sturups flygplats

av *Ulf Nilsson* (fp)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2006/07:1377 Samhällets säkerhet

av *Michael Hagberg* (s)

till försvarsminister Mikael Odenberg (m)

2006/07:1378 Skattekontoret i Strömstad

av *Lars Tysklind* (fp)

till finansminister Anders Borg (m)

2006/07:1379 Olika inackorderingstillägg beroende på skolans huvudmannaskap

av *Louise Malmström* (s)

till utbildningsminister Lars Leijonborg (fp)

Prot. 2006/07:127
15 juni

2006/07:1380 Åtgärder mot kvacksalveriet

av *Christer Winbäck* (fp)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2006/07:1381 Inflytande vid skolnedläggningar

av *Veronica Palm* (s)
till statsrådet Jan Björklund (fp)

2006/07:1382 Filmarkivet i Grängesberg

av *Siv Holma* (v)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2006/07:1383 Ökad IT-säkerhet

av *Désirée Liljevall* (s)
till försvarsminister Mikael Odenberg (m)

2006/07:1384 Underleverantörer till statliga företag

av *Phia Andersson* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2006/07:1385 Privatägda äldreboenden

av *Christina Axelsson* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2006/07:1386 Utbildning för invandrare

av *Louise Malmström* (s)
till statsrådet Jan Björklund (fp)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 juni.

16 § Kammaren åtskildes kl. 14.29.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 6 §
anf. 40 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 76 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
2 § Svar på interpellation 2006/07:535 om skötsamhetskriterier för frivård inom kriminalvården.....	1
Anf. 1 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	1
Anf. 2 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	2
Anf. 3 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	3
Anf. 4 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	4
Anf. 5 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	5
Anf. 6 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	6
Anf. 7 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	6
3 § Svar på interpellation 2006/07:543 om sms-lån.....	7
Anf. 8 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	7
Anf. 9 EGON FRID (v).....	7
Anf. 10 ANTI AVSAN (m).....	8
Anf. 11 FREDRIK SCHULTE (m).....	9
Anf. 12 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	10
Anf. 13 EGON FRID (v).....	11
Anf. 14 ANTI AVSAN (m).....	12
Anf. 15 FREDRIK SCHULTE (m).....	13
Anf. 16 HILLEVI LARSSON (s).....	13
Anf. 17 BÖRJE VESTLUND (s)	14
Anf. 18 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	15
Anf. 19 EGON FRID (v).....	16
Anf. 20 HILLEVI LARSSON (s).....	17
Anf. 21 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	17
4 § Svar på interpellation 2006/07:574 om namnlagen.....	18
Anf. 22 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	18
Anf. 23 BÖRJE VESTLUND (s)	18
Anf. 24 ANTI AVSAN (m).....	19
Anf. 25 HILLEVI LARSSON (s).....	20
Anf. 26 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	21
Anf. 27 BÖRJE VESTLUND (s)	22
Anf. 28 ANTI AVSAN (m).....	23
Anf. 29 HILLEVI LARSSON (s).....	23
Anf. 30 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	24
Anf. 31 BÖRJE VESTLUND (s)	25
Anf. 32 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	25
5 § Svar på interpellation 2006/07:606 om sekretessen i samverkansgrupper	26
Anf. 33 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	26
Anf. 34 LARS-IVAR ERICSON (c)	27
Anf. 35 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	27
Anf. 36 LARS-IVAR ERICSON (c)	28
Anf. 37 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	29
Anf. 38 LARS-IVAR ERICSON (c).....	30

6 § Svar på interpellation 2006/07:628 om grundlagsskydd av våra gemensamma tillgångar.....	30
Anf. 39 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	30
Anf. 40 HILLEVI LARSSON (s).....	30
Anf. 41 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	32
Anf. 42 HILLEVI LARSSON (s).....	32
Anf. 43 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	33
Anf. 44 HILLEVI LARSSON (s).....	34
Anf. 45 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	34
7 § Svar på interpellation 2006/07:578 om missbruk av drogen GHB	35
Anf. 46 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	35
Anf. 47 EVA OLOFSSON (v)	36
Anf. 48 LARS-IVAR ERICSON (c).....	37
Anf. 49 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	38
Anf. 50 EVA OLOFSSON (v)	39
Anf. 51 LARS-IVAR ERICSON (c).....	40
Anf. 52 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	40
Anf. 53 EVA OLOFSSON (v)	41
Anf. 54 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	42
8 § Svar på interpellation 2006/07:579 om villkoren för frivilliga samhällsarbetare	42
Anf. 55 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	42
Anf. 56 MARIE NORDÉN (s)	43
Anf. 57 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	44
Anf. 58 MARIE NORDÉN (s)	45
Anf. 59 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	46
Anf. 60 MARIE NORDÉN (s)	46
Anf. 61 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	47
9 § Svar på interpellation 2006/07:634 om beredskapslagring av antivirala medel	48
Anf. 62 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	48
Anf. 63 GÖRAN LINDBLAD (m)	49
Anf. 64 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	50
Anf. 65 GÖRAN LINDBLAD (m)	51
Anf. 66 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	52
Anf. 67 GÖRAN LINDBLAD (m)	53
Anf. 68 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	53
10 § Svar på interpellationerna 2006/07:548 och 580 om införselkvoterna för alkohol	54
Anf. 69 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	54
Anf. 70 EGON FRID (v).....	55
Anf. 71 ULF HOLM (mp).....	56
Anf. 72 JAN R ANDERSSON (m).....	57
Anf. 73 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	58
Anf. 74 Statsrådet MARIA LARSSON (kd).....	59
Anf. 75 EGON FRID (v).....	60
Anf. 76 ULF HOLM (mp).....	61

Anf. 77 JAN R ANDERSSON (m)	62
Anf. 78 GUNNAR ANDRÉN (fp)	63
Anf. 79 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	63
Anf. 80 EGON FRID (v)	65
Anf. 81 ULF HOLM (mp)	65
Anf. 82 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	66
11 § Svar på interpellation 2006/07:584 om diskriminering av blodgivare	66
Anf. 83 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	66
Anf. 84 ULF HOLM (mp)	67
Anf. 85 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	68
Anf. 86 ULF HOLM (mp)	68
Anf. 87 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	69
Anf. 88 ULF HOLM (mp)	69
Anf. 89 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	70
12 § Svar på interpellation 2006/07:610 om äldre med psykosjukdom	70
Anf. 90 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	70
Anf. 91 ELINA LINNA (v)	71
Anf. 92 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	72
Anf. 93 ELINA LINNA (v)	73
Anf. 94 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	74
Anf. 95 ELINA LINNA (v)	74
Anf. 96 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	75
13 § Svar på interpellation 2006/07:581 om en sammanhållen landsbygdspolitik	75
Anf. 97 Jordbruksminister ESKIL ERLANDSSON (c)	75
Anf. 98 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)	77
Anf. 99 PATRIK BJÖRCK (s)	78
Anf. 100 Jordbruksminister ESKIL ERLANDSSON (c)	79
Anf. 101 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)	80
Anf. 102 PATRIK BJÖRCK (s)	81
Anf. 103 Jordbruksminister ESKIL ERLANDSSON (c)	82
Anf. 104 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)	82
Anf. 105 Jordbruksminister ESKIL ERLANDSSON (c)	83
14 § Bordläggning	84
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	84
16 § Kammaren åtskildes kl. 14.29	85

Prot. 2006/07:127
15 juni

Tryck: Elanders, Vällingby 2007